

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

JANUÁR
STYCZEŃ

2002

Č. 1 (523)
CENA 2.00 zł

PORADA ŽIVOTA '2001

POLSKÁ MENŠINA NA SLOVENSKU

SEMINÁR UČITEĽOV SLOVENČINY

SPOLU SA DÁ UROBIŤ VIAC

18. novembra minulého roka sa v hasičskom dome v Podvuku uskutočnila výročná porada dopisovateľov i spolupracovníkov Života a krajanského aktív SSP (od kiaľ je nás záber), ktorej sa zúčastnilo vyše sedemdesiat krajanov z Oravy, Spiša a iných oblastí. Podrobnejšie o tomto stretnutí píšeme na str. 18-19. Foto: P. Kollárik

V ČÍSLE:

Poľská menšina na Slovensku	4-5
Novoročná anketa	6
Spoločenstvo v kultúre	7
Spolu sa dá urobiť viac	8-9
Seminár učiteľov slovenčiny	9
Slovensko - málo známy sused Poľska	10
Suveníry z dreva	11
Sme otvorení na spoluprácu	12
Lipnická nestorka	13
Ozveny minulosti	14
Krátko z Oravy	15
Spišská Stará Ves - centrum Zamaguria	16
Študentská slávnosť	17
Porada Života '2001	18-19
Povedka na volnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Učíme sa vyšívať	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: naša výtvarníčka Lídya Mšalová z Hornej Zubrice, ktorá pred nedávnom vystavovala svoje akvarely v Galérii slovenského umenia v sídle SSP v Krakove. O výstave napíšeme v nasledujúcim čísle. Foto: J. Bryja.
Návrh obálky: A. Koziol

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88, e-mail: zivot@tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR

31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27
e-mail: zg@tsp.org.pl

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:
Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:

Žofia Bogačíková, Jerzy M. Božyk,
Maria Glodasíková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík,
Ľudia Mšalová,

Skład:
Redakcja Život

Łamanie i druk:

Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. III/O Kraków
10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2 zł
półroczenie - 12 zł
rocznie - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PRED XI. ZJAZDOM SSP

AUGUSTÍNA LACIAKOVÁ z Podsrnia

- S činnosťou našej miestnej skupiny v súčasnosti nemôžeme byť spokojní. Podobne ako v iných obciach, aj u nás MS zápasí s nedostatkom mladých členov, ktorí by mohli oživiť jej činnosť. S lútosťou musím tiež konštatovať, že naša mládež stráca kontakt so slovenčinou, keďže v našej škole sa už dlhší čas nevyučuje slovenský jazyk. Je to aj chyba rodičov, ktorí nedabajú o národnú výchovu svojich detí. Musíme sa však pokúsiť o obnovenie vyučovania slovenčiny, hoci si uvedomujem, že to bude nesmierne ťažké. Slovenčinu, žiaľ, nepočúť ani v našom kostole.

Faktom je, že potrebujeme do krajskej činnosti pritiahať mládež, lenže chýbajú nám k tomu prostriedky na modernizáciu klubovne, aby bola pre mládež príťažlivá. Mohla by tam nacvičovať a nadviazať tak na dávnu ľudovú kapelu, ktorú viedol môj otec Jozef Bonk, jeden zo spoluakladateľov nášho Spolku. Pôsobil tu tiež folklórny a divadelný súbor. Deti však treba viest k hudbe a folklóru už od malička, o čo by sa mohli pokúsiť naši hudobníci Jozef Kadlubek a Jozef Kapušák, ktorí kedysi hrali v našej kapele. Myslím si, že práve oni by mohli zaktivizovať hudobne nadané deti a mládež.

Lenže sami všetko neurobíme bez pomoci ÚV nášho Spolku, ktorý by mal podporovať všetky aktivity práve v takých malých miestnych skupinách, ako je naša. Nečakáme však so založenými rukami a sami sa snažíme, aby sa niektoré veci pohli dopredu. Vlani sme napríklad v našej klubovni zorganizovali vydarene obľátkové stretnutie, na ktorom sa zúčastnilo mnoho krajanov. Myslím si, že podobné podujatia by mal podporiť - aj finančne - ústredný výbor, ktorému by malo záležať na aktívite miestnych skupín.

Na najbližšom zjazde SSP by sa teda malo hovoriť hlavne o aktivizácii malých miestnych skupín. Mali by sme sa tiež spoločne poradiť, ako obnoviť výučbu slovenského jazyka v našich školách a zamyslieť sa nad tým, ako zatraktívniť prácu klubovní.

Na druhej strane nás teší, že v našej obci neustále stúpa počet odobeerateľov Života, čo dokazuje, že mnohí krajania majú záujem o slovenské slovo a informácie o krajskom dianí na Orave a Spiši. Ak sa však má náš Spolok ďalej úspešne rozvíjať, treba v prvom rade zabezpečiť vyučovanie slovenčiny, zmodernizovať krajské klubovne a zorganizovať viac kultúrnych podujatí aj v menších obciach. Veľmi potrebné sú aj výlety na Slovensko, na ktorých by sa mohli zúčastniť rovnako starší krajania, ako aj naša mládež, aby spoznávala vlasť svojich predkov.

FRANTIŠEK MAGERA z Kacvína

- Činnosť našej miestnej skupiny už dlhší čas stagnuje a bolo by ju treba rozhýbať. Aj v našej obci je ťažko zapojiť mládež do krajskej činnosti. Uvedomujeme si však, že v mládeži je naša budúcnosť, preto ju musíme povzbudzovať. Treba však povedať, že naša mládež sa ani nemá kde stretávať, preto spájame veľké nádeje s výstavbou Domu slovenskej

kultúry. Verím, že ak sa nám tento objekt čím skôr podarí ukončiť, pomôže to oživiť krajské hnutie, ba aj turistiku v obci. Okrem klubovne a ubytovacích priestorov by tam mohla byť aj nejaká kaviareň či obchod. Len škoda, že pri tejto budove niesť miesta na parkovisko pre autá. Verím, že po otvorení klubovne sa nám podarí obnoviť činnosť folklórneho súboru či divadelného krúžku. Bolo by taktiež treba oživiť činnosť miestnej dychovky, ktorá predsa pred rokmi bola známa v širokom okolí a dobre pracovala. So smútkom musím konštatovať, že v súčasnosti máme dosť málo žiakov na vyučovaní slovenčiny. Slovenský jazyk sa v škole učí len dvakrát v týždni. Deti treba nejako povzbudiť a vysvetliť im význam slovenského vzdelávania. Som rád, že sme si vybojovali slovenské bohoslužby, ktoré každú nedelu navštěvuje veľa krajanov.

Pokiaľ ide o činnosť ÚV, musím povedať, že každý rok sa koná niekoľko krásnych kultúrnych podujatí, ako napr. fašiangy, dni slovenskej kultúry či prehliadka krajských dychoviek. Bolo by však treba, aby sa členovia ÚV častejšie zúčastňovali krajských schôdzí v miestnych skupinách, stretávali sa s ich výbormi a krajanmi, povzbudzovali a podporovali ich činnosť. Najprv však musíme vyriešiť všetky nezhody v MS, ktoré trvajú už niekoľko rokov. Je to nutné, aby sa naša činnosť mohla rozvíjať.

Myslím si, že aj slovenský štát by mal o našu menšinu prejavíť väčší záujem. Uvedomujem si však, že nemôžeme očakávať príliš veľa, keďže na Slovensku je v poslednom čase taktiež situácia dosť ťažká a možnosti pomoci obmedzené. Nejakú podporu by sme však potrebovali.

JOZEF RUSNÁK z Podvlnka

- Blížiaci sa XI. zjazd je vhodnou príležitosťou na prehodnotenie činnosti nášho Spolku a jeho miestnych skupín za posledné roky, ako aj na zamyslienie sa nad jeho budúcou činnosťou. Žiaľ, musím povedať, že v súčasnosti činnosť mnohých miestnych skupín, v tom aj našej, dosť stagnuje. Slovenčina pomaly, ale iste mizne z našich dedín. Nevyučuje sa ani u nás, hoci v obci máme dve ZŠ a nové gymnázium, kde by boli na to ideálne podmienky. Členovia výboru našej MS sa s tým sice nechcú zmieriť a robia všetko, aby sa slovenčina opäť začala vyučovať, presvedčajú rodičov a ich deti, chodia tiež na stretnutia do školy, ale zatiaľ viditeľné efekty nevidieť. Je to zrejme aj preto, že mnohí žiaci si dnes namiesto slovenčiny vyberajú radšej anglický či nemecký jazyk, ktorý, ako hovoria, budú v budúcnosti viacej potrebovať. Na vše sú aj rodičia, ktorí zanedbali národnú výchovu svojich detí, čím ich značne ochudobňujú. Myslím si, že keď budú deti staršie, samé si uvedomia svoj pôvod, a pochopia význam nášho Spolku, ale napriek tomu treba situáciu meniť už teraz.

Kedysi to bolo iné. Slovenčinu sa v škole učili aj moji rodičia, ktorí mi odmalička vpájali slovenské povedomie. Teda je len samozrejmé, že aj ja som sa učil slovenský jazyk. Vyučoval nás Anton Papánek, zakladateľ divadielka Ondrejko, ktorého členom som sa v r. 1990 stal aj ja. Členom nášho súboru sa vtedy stal aj ďalší krajan Krištof Pieronek. Neskôr som absolvoval choreografický kurz v Sklených Tepliciach a odvtedy som s divadielkom pochodziť už skoro celú Oravu a Spiš, viackrát som bol aj na Slovensku. Hra ma mimoriadne teší, keďže všade, kde vystupujeme, nás diváci srdečne vítajú a odmeňujú potleskom. Čas na skúšky a naštudovanie novej úlohy si dokážem nájsť aj napriek tomu, že pracujem a často nie som doma. V divadielku však máme vynikajúci kolektív, v ktorom vládnú dobré, piateľské vzťahy. Na naše nácviky by sme však potrebovali vhodnú miestnosť a v našich radoch by sme radi privítali aj ďalších mladých krajanov. S netrpezlivosťou teda čakáme na začatie výstavby Domu slovenskej kultúry v Jablonke.

V súčasnosti čoraz častejšie dochádza k národnostnému premiešaniu obyvateľstva, preto je oveľa ľahšie zapájať mládež do krajanskej činnosti Spolku a rozširovať členskú základňu. Myslím si však, že by sa tomu dalo pomôcť. Napr. mohol by sa na to využiť taký moderný informačný prostriedok, akým je internet. Kedže počítače sú už v mnohých školách i domácnostach, každý záujemca by sa pomocou internetu mohol viačej dozvedieť nielen o našom Spolku a časopise Život, ale o celom krajanskom dianí na Spiši a Orave. Verím, že tento spôsob by priblížil Spolok do mnohých rodín a pomohol by spopularizovať krajanskú činnosť najmä medzi mládežou.

STANISLAV STANEK z Nižných Lápš

- Činnosť našej miestnej skupiny sa už dlhšie obdobie nevyvíja príliš dynamicky. Zmenšuje sa nám členská základňa a medzi členmi chýbajú mladí krajania. Všetkému je na vše aj to, že v našej škole sa už oddávna nevyučuje slovenský jazyk. Preto naša mládež už slovenčinu neovláda. Ani v kostole sa nespieva či nemodlí po slovensky, aj keď si nemyslím, že by to malo niekomu prekázať. Naša generácia sa ešte snaží udržať slovenské národné povedomie, lenže z roka na rok nás ubúda. Myslím si, že v dnešných časoch nebude ľahké oživiť krajanskú kultúrnu činnosť v našej obci. Veľmi by nám pomohla dobre vybavená klubovňa. V súčasnosti máme sice klubovňu v dome predsedu našej MS, avšak jej zariadenie tvorí v hlavnej miere len niekoľko starých kníh. Bolo by treba niečo urobiť, aby klubovňa bola pre krajanov, najmä pre našu mládež atraktívnym miestom. Mohla by sa napr. prestavať do centra obce, do budovy starej školy, ktorá stojí v súčasnosti prázdna. Samozrejme by si vyžadovala nový inventár, knihy, časopisy, ale aj nejaký magnetofón, televízor a video a pod., prostie niečo, čím by sme pritiahli mládež. Na to však sú potrebné peniaze.

Je najvyšší čas začať niečo robiť, ak nechceme, aby naša MS zanikla. Chcel by som, aby sa aj v našej obci konali nejaké krajanské kultúrne podujatia, napríklad prehliadka krajanských dychoviek či folklórnych súborov. Verím, že nejakú podporu by sa dalo získať aj zo strany miestnej samosprávy a nášho vojta, takže by sme hľadom mohli zorganizať niečo spolu. Krajanov to určite povzbudí do činnosti, ak uvidia, že sa v obci niečo robí. Myslím si, že aj ústredný výbor nášho Spolku by mal prejavovať väčší záujem o miestne skupiny, chodiť medzi krajanov, zúčastňovať sa schôdzí a pod., aj keď jeho možnosti sú tiež obmedzené. Treba však aj pochváliť činnosť ÚV, napr. organizovanie krajanských kultúrnych podujatí. Podľa mňa by sa Spolok mal snažiť častejšie organizovať pre krajanov pútne či vlastivedné zájazdy na Slovensko. Je potrebné, aby krajania boli v kontakte so starou vlastou a videli ako sa mení a vyvíja. Viem, že je to finančne taktiež náročné, ale som presvedčený, že krajania by ochotne uhradili časť nákladov na zájazd a veľmi radi sa zúčastnili napr. odstupu v Šaštíne a pod. Ja som tam už sice bol, ale veľmi rád by som sa opäť vybral. Starší aj mladší krajania by si taktiež veľmi radi pozreli väčšie slovenské mestá, napr. Bratislavu, Nitru, Banskú Bystricu či Košice.

Myslím si, že aj Slovenská republika by mala prejaviť väčší záujem o našu menšinu. Viem, že tam tiež nie je život príliš ľahký, avšak potrebovali by sme aspoň nejakú pomoc z jej strany. Mám dojem, že Slovensko v poslednom čase akoby strácalo s nami kontakt. Predtým chodili do našich knižničiek a škôl zdarma slovenské knihy, časopisy, no teraz sa nám už nič nedostáva. Bolo by dobre zintenzívniť kontakty so Slovenskom. Krajania musia vidieť, že stará vlast na nich nezabudla.

Zaznamenali: PETER KOLLÁRIK
JÁN BRYJA

POKRAČOVANIE Z Č. 12/2001

a konferencii 13. 4. 1931 sa rozhodlo: - *Krăzi z poľského Těšínska nadviažu písomný styk s katolickým duchovenstvom na Spiši, Orave a v oblasti Čadce za účelom získania niekoľkých kňazov, ktorí - priaznivo naklonení poľskej veci - mohli by tam neskôr vyvíjať aktivitu. Súčasne sa určilo, že viaceri redakční katolíckych časopisov z Poľska pošle svoje ukážkové exempláre katolíckym kňazom na Spiš, Oravu a Kysuce, aby si ľahšie osvojili poľský pravopis. Možno takisto cestou sa podarí získať niektorého pre poľskú vec, najmä ak je poľského pôvodu.*

V záujme efektívneho presadzovania plánu predpokladala sa úzka spolupráca poľských zastupiteľských úradov v ČSR s centrami, ktoré riadili prácu v Poľsku, pričom sa zvláštny dôraz kladol na krakovské centrum. Úlohou Semkowicza, Goetla, Gotkiewicza bolo udržiavať čo najsrdečnejšie kontakty so Slovákm, podporovať kultúrne a turistické styky so Slovenskom. Tí istí ľudia, ktorí sa na slovenskom pohraničí vydávali za „buditeľov poľskosti“, podnikali na druhej strane kroky, aby Slováci dostali štipendia na Jagelovskej univerzite v Krakove, organizovali výmenu študentov a veľkolepo vŕtali zájazdy a umelecké súbory zo Slovenska. Táto „zblížovacia akcia“, čiže starostlivo pestovaná priazn mala poslužiť na ďalšiu tentoraz pokojnú „delimitáciu“ Tatier. Je známe, že Semkowicz bol vedený iracionálnym presvedčením, že výsledky „zblížovacej akcie vytvoria takú situáciu, že zanedľho bude možno hovoriť otvorené so Slovákm o spišsko-oravských otázkach. Pokial ide o argumenty, o tie sa postará rozmáhajúca sa akcia na pohraničí.

Profesor Semkowicz vypracoval v máji 1934 pre poľské MZV memorandum, v ktorom uviedol:

- Naša činnosť obsiahla nasledujúce oblasti: 1/ Poľskú Oravu a Spiš, t.j. časť územia priznaného Poľsku, ktoré s ohľadom na nízku národnú uvedomenosť poľského obyvateľstva si vyžadovala prácu na jeho prehĺbení..; 2/ Československé časti Spiša, Oravy a Kysúc, kde býva kompaktné poľské obyvateľstvo vo počte asi 80 000, ktoré priamo susedí s poľským osídlením na Těšínsku a v južnom Malopoľsku. Úsilie našej práce s týmto obyvateľstvom, ktorému takmer úplne chýba poľské národné povedomie a na 90 % sa pokladá za Slovákov, smeruje k podchytieniu rozvíjajúcej sa buditeľskej akcie, ktorá tu naráža na veľké ľahkosti; 3/ Slovenské územie: získanie prostriedkov a cest na účely zblíženia a vybudovania piateľstva so slovenským nárom, a to nielen vzhľadom na nevyhnutnosť vytvorenia priaznivých podmienok na prácu v bode 2/, ale so zreteľom na celoštátny záujem, ktorého význam tu netreba bližšie zdôvodňovať..

Pre získanie komplexnejšieho, plastickejšieho obrazu o poľsko-slovenských vzťahoch treba uviesť, ako sa vyvíjala oficiálna politika poľskej vlády voči Československu a voči Slovensku. Piłsudski vládol do roku 1926, roku 1932 sa stal ministrom zahraničných vecí Józef Beck a poľsko-československé styky sa prudko zhoršili. Beck, tak ako Piłsudski, sa nazdával, že ČSR nemá predpoklady na existenciu. A po podpísaní v januári 1934 poľsko-nemeckej deklarácie o neagresii, Praha prestala byť pre Becka vážnejším partnerom. Pritom vzťah Poľska k otázke slovenskej bol z jednej strany klúčom k vzťahom medzi Poľskom a Československom, a z druhej strany medzi Poľskom a Maďarskom. Pritom možno konštatovať, že vo vzťahu poľských vládnych miest k slovenskej otázke nebolo obdobia, v ktorom by bola ponímaná ako celkom nezávislá od vzťahu k Prahe, alebo k Budapešti.

Minister Beck bol horlivým stúpencom obnovenia historického poľsko-maďarského susedstva, čo sa malo uskutočniť pripojením Slovenska k Maďarsku. Beck si však postupne začal uvedomovať, že to narazi na odpor Slovákov, preto sa objavila myšlienka zabezpečiť Slovákom širokú autonómiu v rámci obnoveneho „Uhorska“.

Tak ako sa vyostrovali vzťahy s Prahou, Beck, ktorý sa po smrti Piłsudského r. 1935 stal rozhodujúcim poľským politikom, sa rozhodol venovať ešte väčšiu pozornosť využitiu slovenských autonomistov proti Čechom. V decembri 1936 uvažoval o pláne utvoriť neutrálne Slovensko ako národníkový štát pod vplyvom a ochranou Poľska. Tento plán bol

úvodom k Beckovej koncepcii politiky „Tretej Európy“ alebo „Medzimoria“.

Pre vypracovanie podrobného plánu akcií na slovenskom území požiadalo varšavské MZV 12. júla 1937 poľské vyslanetvo v Prahe o situáciu správu a predloženie návrhov ďalšieho postupu. Vyslanec Papée odpovedal 6. októbra 1937, podrobne rozobral elementy slovenskej situácie a predložil návrhy na posilnenie poľských vplyvov na Slovensku. Papée uviedol, že napriek nespokojnosti s českou supremáciou, Slováci v podstate vidia oporu v existencii československej štátnej. Navrhoval rozvinutú rozsiahlu činnosť, podporujúce Slovákov v ich úsilí zabrániť postupujúcomu čechizáciu a k silnejšiemu vykryštalizovaniu slovenského národného cítenia a ambícií získať samostatnosť. Navrhoval vstupovať Slovákom ideu premeny Československa vo federáciu Čech a Slovenska. Papée radil podporovať finančne a organizačne separatistické a antikomunistické hnutie slovenskej mládeže... Tvrdil, že cez vyvolanie filopolských prúdov sa oslabujú prúdy filočeské, takže politická propaganda autonomistov by mala výhodnejšie pole činnosti. Papéeho návrhy našli realizáciu napr. v založení r. 1937 vo Varšave Spolku priateľov Slovákov L. Štúra s pobočkami v Krakove, Poznani, Čenstochovej, Katovicach a Těšíne. Spolok vydával bulletin pre poľskú tlač s informáciami o Slovensku, časopis *Ziemia Podhalańska* mal stálu rubriku o histórii a kultúre Slovenska, no súčasne tento Spolok bol v ustavičnom kontakte s poľským MZV a pracoval na zásadách politickej diverzie a podporoval výlučne slovenských autonomistov a protičeské nálady.

POLSKÁ MENŠINA NA SLOVENSKU (2)

Demonstráciou tohto smerovania poľskej politiky voči Slovensku bolo slávnostné dekorovanie Andreja Hlinku, ktorý prišiel spolu s Karolom Sidorom do Krynice 15. augusta 1937, Veľkou stuhou Polonia restituta.

Nadišiel rok 1938. Slovenskí autonomisti sa spoliehali na Poľsko. Karol Sidor bol v septembri 1938 v neustálom kontakte s poľským konzulom v Bratislave a vyslancom Papéem v Prahe. Parlamentný klub poslancov HSĽS v Prahe prijal 28. septembra 1938 rozhodnutie uzavrieť s Poľskom dualistickú úniu, alebo trialistickú úniu s Poľskom a Maďarskom. Toto rozhodnutie oznámili osobne Tiso a Sidor vyslancovi Papéemu v Prahe, ktorý správu odoskal do Varšavy, ale odpovede na ňu nedostal. Nie je na tom nič divného, ved 30. septembra bol podpísaný Mnichovský diktát a v ten deň o 23. hod. 40. min. vyslanec Papée doručil českej vláde ultimátum, v ktorom poľská vláda žiadala odovzdať České Těšínsko do 1. októbra. To sa aj udialo a poľská vláda a spoločnosť bola tým absorbovaná, takže slovenské veci vo Varšave nesúrili. Skôr naopak. Beck sa bol po 1. októbre vyjadril, že paralelne s obsadzovaním Českého Těšínska očakával obsadenie Slovenska maďarskou armádou.

V priebehu mesiaca októbra bolo na diplomatickom poli živo. Profesor W. Semkowicz, ktorého poznáme jednak ako veľkého priateľa Slovákov, no dnes už vieme aj o jeho iredentistickej činnosti ako člena krakovskej skupiny akcie za poľské národné uvedomenie slovenských goralov, pripravil a predložil 8. októbra 1938 Ministerstvu zahraničných vecí vo Varšave obšírne m e m o r a n d u m, z ktorého uvedieme podstatné časti:

... Dnes, hoci máme na svojej strane nielen právo, ale aj silu, a nepotrebuje v tejto záležitosti prihliadať k rozhodnutiu alebo stanovisku nikoho, vstupuje do hry moment iný, veľmi dôležitý, moment politického charakteru, veľmi delikátny. Dnes naša akcia na území Spiša a Oravy nie je už namierená proti Čechom, ale proti Slovákom: proti národu, na ktorého piateľstve nám musí veľmi záležať... Vedľa emocionálneho momentu zohráva tu nepochybne úlohu tá okolnosť, že práve na Spiši a Orave medzi poľskými goralmi hlinkovská strana mala veľmi

silnú oporu a mnohých i horlivých prívržencov. Opäťovné siahnutie na ďalšie pohraničné územia vyvolá medzi Slovámi nepochybne veľké rozhorčenie. Na to musíme byť pripravení, akokoľvek tento ohľad nesmie zavážiť pri rozhodovaní o započiatí revindikačnej akcie, a zodpovedným spôsobom urobené dohody a rozhovory so Slovámi môže otupiť v značnej miere ostrie tohto rozhorčenia.

Pri hodnotení jednotlivých úsekov našich južných hraníc, t.j. Kysúc, Oravy a Spiša, budeme sa usilovať bráť zreteľ na všetky možné momenty, ktoré odôvodňujú naše práva na tieto územia, pričom predvídame možné jednania a potrebné ústupy, uvedieme pre každé z týchto území program maximálny aj minimálny, od ktorého ustúpiť by už bolo na škodu našich práv a životných záujmov.

K y s u c e. Naše maximálne požiadavky zahrnujú celý čadčiansky okres, ktorý je spojený etnicky, geograficky i historicky s Těšínskym Sliezskom a predstavuje jeho predĺženie. Ako minimum... územia vo východnej časti bez mesta Čadca...

O r a v a. Sú to obce: Rabčice, Rabča, Oravská Polhora, Sihelné, Veselé, Mútne, Novot, Klín, Zákmenný, Herdutka a Bendikov... Hladovka a Suchá Hora... Osady západnej časti Herdutka, Novoť a Mútne majú svoje hlavné hospodárske centrum v slovenskom mestečku Námestovo, ktoré by preto malo byť zahrnuté do maximálneho rozsahu našich požiadaviek. Okrem toho niekoľko slovenských obcí: Breza, Jasenica, Klín, Námestovský, spolu niekoľko tisíc duší. A v časti východnej malá slovenská dedinka Vitanová... Ako minimum len uvedené poľské obce.

S p i š. Nepochybne najcennejšou časťou poľských pohraničných území za Karpatami je úsek spišský, na ktorý sa vzťahuje najviac argumentov, ktoré odôvodňujú naše práva, lebo nielen etnické, ale taktiež geografické a historické. Práve tam sme najbolestnejšie pocítili krivdu, spôsobenú rozhodnutím Ligy národov, ktoré nás pozabavilo perly Tatier - nezabudnuteľnej Spišskej Javoriny.

Naše požiadavky na Spiši, od ktorých nemožno ustúpiť, zahrnujú celú uzavretú oblasť poľského osídlenia, do ktorej však musí byť zahrnuté aj nemecko-poľské mesto Kežmarok, ako hospodárske centrum Spiša, a susedná, taktiež čiastočne nemecká Lubica. Táto hranica by viedla od štítu Čuprina v hlavnom najvyššom chrbe Tatier, pozdĺž tohto chrba až na Ladový, odtiaľ na Lomnický štít, z ktorého by zostupovala do Popradskej doliny, ponechávajúc na slovenskej strane Smokovce a Tatranskú Lomnicu (zahrnujúc naproti tomu celú Javorinu spolu s Kežmarským kotlom a celé Belianske Tatry), ďalej by zahrnovala mesto Kežmarok a Lubicu, odkiaľ by bežala ďalej smerom severovýchodným na chrbát Braniska (Levočské hory) obidúc slovenské Ruskinovce a ďalej po Branisku, ako rozvodím Popradu, až po poľskú hranicu v prelome Popradu. Na tomto území by sa ocitlo isté množstvo kežmarských Nemcov, prevažne katolíkov, istý počet lemkovských osád v kolene Popradu i dve slovenské obce Plaveč a Plavnica, ktoré sa nachádzajú v tom kole-

Minimálne ústupy by boli vzdať sa Kežmarku a Lubici, pod podmienkou, že centrum hospodárskeho života by sa preneslo do Spišskej Belej.

Prof. Semkowicz sa nevدوjak priznal k svojej iredentistickej činnosti, keď na jednom mieste svojho memoranda uvedol: - *Poľské obyvateľstvo spomínaných obcí, hoci vo svojej väčšine bez národného uvedomenia, je jednako zásluhou akcie riadenej z poľskej Oravy, ako aj niekoľkými statocnými jednotlivcami vyvíjajúcimi činnosť na mieste, dostatočne prípravené na pripojenie...*

Slovenská autonómna vláda vyslala Karola Sidora do Varšavy, kde 19. a 20. októbra 1938 rokoval s viceministrom zahraničných vecí grófom Janom Szembekom a jeho spolupracovníkmi. Počas týchto rokovania predložili poľskí hostitelia aj mapu, okolo ktorej sa viedol rozhovor o poľských územných požiadavkach voči Slovensku. Podľa Szembekovho záznamu (Comte Jean Szembek: Journal 1933-1939, Plon, Paris 1952, str. 359-362) Sidor mal vyhlásiť: *Slováci nám (t.j. Poliakom) dôverovali, no my im chceme vytrhnúť kus živého mäsa. Slovenská vláda nás žiada odložiť rokovania o týchto požiadavkách.*

JUDR. MATEJ ANDRÁŠ
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

NOVOROČNÁ ANKETA

Začiatkom roka má väčšina z nás množstvo plánov a nápadov, ktoré by sme chceli realizovať. Je to aj obdobie, keď sa môžeme pozrieť späť a porozmýšľať, čo sa nám z vlaňajších plánov podarilo splniť. Tentoraz sme našim krajanom zo Spiša položili štyri otázky, aby nám prezradili svoje plány a očakávania v roku 2002.

- 1/ Ako hodnotíte minulý rok? Čo sa vám vlni podarilo alebo nepodarilo dosiahnuť?
- 2/ Aké sú vaše osobné plány v roku 2002?
- 3/ Čo by ste si želali, aby sa zmenilo budú dosiahlo v tomto roku vo vašej obci?
- 4/ Aké zmeny alebo nové prvky by ste v roku 2002 očakávali v činnosti vašej miestnej skupiny SSP?

**ALŽBETA
BEDNARČÍKOVÁ
z Novej Belej**

1/ - Minulý rok nemôžem hodnotiť ako veľmi úspešný z niekoľkých príčin. Predovšetkým sa mi nepodarilo splniť niekoľko predsa vzatí, ktoré som si určila na začiatku roka, o.i. nedostala som sa na vysokú školu, takže študujem len diaľkovo.

2/ - V tomto roku končím dvojročné bakalárské štúdium, odbor - colné právo a poistenia, takže medzi mojimi pravidlami je úspešne ukončiť školu a nájsť si vhodnú prácu, najlepšie nedaleko rodnej obce.

3/ - Myslím si, že v Novej Belej mládež nemá príliš veľa možností, ako tráviť voľný čas. Bola by som veľmi rada, keby v obci vzniklo mládežnícke kultúrne stredisko, nejaké centrum, kde by sme sa mohli schádzať a milo i užitočne tráviť voľný čas.

4/ - Pokial' ide o činnosť miestnej skupiny, chcela by som, aby naša klubovňa bola lepšie využívaná. Ved'aj ona by mala byť jedným z centier kultúrneho života v obci. Taktiež by bolo dobre, keby náš krajanský súbor pravidelne nacičoval a aktívne pôsobil.

lo, že sneh nás doslova odrezal od sveta. Dnes predsa deti každý deň cestujú do gymnázia v Biaľke Tatralaškej, niekedy bude treba zavolať sanitku či požiarníkov, preto cesta musí byť vždy zjazdná.

4/ - Chcel by som, aby sa rozšírila členská základňa našej miestnej skupiny, a aby sa do jej činnosti angažovali všetci členovia a nenechávali všetko na predsedu. Bolo by dobre, keby sme mali v obci klubovňu, kde by sa mohla rozvíjať kultúrna činnosť.

**ALŽBETA
KLUKŠOVSKÁ
z Krempách**

1/ - Minulý rok neboli pre mňa v ničom výnimcočný. Nemala som naštastie žiadne problémy v práci ani osobnom živote, takže ho môžem považovať za celkom úspešný.

2/ - V roku 2002 by som si priala hľavne pevné zdravie, všetko ostatné príde samo. Väčšina z nás má už život zabezpečený v starých kolájach - práca, dom, hospodárstvo. Preto by som si želala, aby ma neprekvapili žiadne nepredvídane nepríjemnosti.

3/ - V Krempachoch, podobne ako v iných obciach, možno ešte veľa urobiť. Verím, že v tomto roku bude ukončená oprava a prístavba našej školy. Bolo by tiež dobre, keby v celej dedine boli uložené chodníky pri ceste.

4/ - Činnosť našej miestnej skupiny sa po celý čas dobre vyvíja. Tu si môžeme len priať, aby tak bolo aj nadalej.

**JÁN SOLUS
z Repísk -
Grocholovho
Potoka**

1/ - Všeobecne treba povedať, že minulý rok bol dosť nešťastný. Svet bol plný nepokojo, teroristických útokov, živelých pohrom atď. Mnohé z týchto nešťastí, aj keď nepriamo, doľahlia aj na nás.

2/ - V tomto roku by som si želal najmä to, aby sa aspoň trošku zlepšila situácia nášho poľnohospodárstva. Aby naša práca bola docenená, aby sme to, čo vystupujeme, mohli zo ziskom predať. Treba veriť, že nová vláda v Poľsku sa bude viacej zaujímať o situáciu roľníkov. Chcel by som, aby sa zmenšila nezamestnanosť, vedľa dnes je nájsť prácu naďazaj veľmi ťažko.

3/ - V rodnej obci by som si prial, aby bola cesta cez našu dedinu počas zimy vždy dobre udržiavaná. Veď neraz sa sta-

1/ - Myslím si, že minulý rok nepatril k najlepším. Povodne na Spiši urobili veľa škôd, a ani Jurgoval sa tomu nevyhol, aj keď u nás škody neboli až tak veľké, ako inde. Roľníkov zvlášť postihla slabá úroda zemiakov.

2/ - Ako každý roľník, aj ja si želám, aby v tomto roku naša práca bola rentabilnejšia, aby sme to, čo vystupujeme, mohli predať a zarobiť na tom.

3/ - V našej obci by bolo potrebné robiť viac pre rozvoj turistiky. V dnešných časoch, keď je poľnohospodárstvo

**JÁN REPIŠČÁK
z Repísk -
Briňovho Potoka**

1/ - Minulý rok neboli pre mňa najlepší. Mal som zdravotné problémy a musel som často navštěvoať lekárske ambulancie a veľa sa liečiť. Aj keď som už na dôchodku, snažím sa ešte pomáhať synom na hospodárstve. Musím však povedať, že ani pre roľníkov neboli rok 2001 najšťastnejší. Počas senokosov veľa pršalo, čo sa nepríaznivo odrazilo aj na zemiakoch.

2/ - V tomto roku by som si želal hlavne pevné zdravie. Ako som už spomíнал, som na dôchodku, takže si ani nemôžem robiť veľké plány... Ak mi však zdravie dovolí, rád by som ponavštěvoval bratov na Slovensku.

3/ - Pokial' ide o našu obec, prial by som si predovšetkým, aby sa ľudia vedeni na všetkom dohodnúť. Chcel by som, aby bola medzi nami zhoda a porozumenie, lebo spoločnými silami sa dá dosiahnuť a urobiť oveľa viac.

4/ - V činnosti miestnej skupiny by ma veľmi potešilo, keby sa do nej začala angažovať naša mládež. Lenže dnes sa rodiny národnostne miešajú a mladí ľudia strácajú slovenské povedomie. Veľká škoda, že sa u nás už neučí slovenský jazyk. Prial by som si teda, aby sa obnovilo vyučovanie slovenčiny. Najlepšie by bolo, keby slovenčina patrila medzi povinné jazyky.

nerentabilné, musíme sa zamerať na turistiku. Bolo by dobre, keby v obci vznikali gastronomické objekty, lyžiarske vleky či kúpalisko.

4/ - Pokiaľ ide o krajanskú činnosť, prial by som si, aby náš Spolok robil viac pre školskú mládež. Ved' všetci vieme, že v mládeži je naša budúcnosť, preto musíme povzbudzovať deti a príťahovať mládež do činnosti miestnych skupín. Myslím si, že namiesto veľkých investícií je lepšie vynaložiť menšie peniaze, ale na viaceré ciele.

**FRANTIŠEK
PLEVA**
z Fridmana

1/ - Z osobného hľadiska minulý rok hodnotím ako celkom úspešný. Spolu s manželkou sme si v lete urobili trojmesačný výlet do Ameriky, kde sme navštívili naše dcéry. Som veľmi rád, že sa mi podarilo vycestovať a vidieť kus sveta. Pokiaľ ide o gazdovanie, rok nebol najlepší. Povodne nám narobili veľa škôd, aj úroda bola slabšia.

2/ - V novom roku si želám hlavne veľa zdravia. Okrem iného máme v hospodárstve naplánované niekoľko závažných opráv, ktoré by som chcel v tomto roku uskutočniť.

3/ - Chcel by som, aby sa v obci oživila krajanská kultúrna činnosť, a aby sa u nás uskutočňovalo viac podujatí, športových turnajov či súťaží.

4/ - Pokiaľ ide o činnosť miestnej skupiny, želal by som si hlavnne to, aby nám pribudlo členov, najmä z radov mládeže. Musíme začať niečo robiť, aby sme priťahli mládež do krajanskej činnosti.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRÁTKO Z ORAVY

V januári (8.1.) sa 80 rokov dožil Vendelin Grapa a (16.1.) Jozefina Gribáčová, obaja z Podvľka, 15.1. sa 70 rokov dožíva Irena Borovková z Podvľka, 24.1. Alojz Spišiak z Jablonky a 29. 1. František Vengrín z Dolnej Zubrice a Vendelin Stercula z Veľkej Lipnice. 5.1. oslávil 50 rokov Vendelin Jasuriča z Hornej Zubrice. Všetkým našim oslavencom srdceňne blahoželáme a prajeme veľa zdravia a spokojnosti v ďalšom živote.

* * *

Upozorňujeme pacientov na zmenu telefónneho čísla Zdravotného strediska v Jablonke. Nové telefónne číslo je: 26-420-22.

PETER KOLLÁRIK

SPOLOČENSTVO V KULTÚRE

Takto sa volá celopoľská prehliadka umeleckej tvorby národnostných menšíň, ktorú každý rok organizuje v Ursuse a Varšave kultúrne stredisko Arsus z Ursusa pod vedením riaditeľky a iniciátorky tohto podujatia Grażyny Źaczekovej. Prehliadky sa pravidelne zúčastňuje aj náš Spolok, zakaždým s novým súborom, kapelou, divadelným krúžkom buďinou formou ľudovej umeleckej tvorby.

Posledný, už 10. ročník tohto festivalu sa konal v dňoch 20.-24. novembra min. roka. Na rozdiel od predošlých ročníkov sa tentoraz začal panelovým stretnutím vo varšavskej Národnej knižnici ľudových tvorcov, umelcov a predstaviteľov spolkov a časopisov bieloruskej, litovskej, nemeckej, rusínskej, slovenskej, ukrajinskej a židovskej menšiny, ako aj iných etnických skupín v Poľsku. Stretnutia, ktoré viedol riaditeľ Národnej knižnice Michał Jagiełło, sa zúčastnili o.i. niekoľkí poslanci Sejmu PR, riaditeľ Odboru kultúry národnostných menšíň Ministerstva kultúry a národného dedičstva PR Jerzy Zawisza a Iwona Grodzka z tohto odboru, tretí tajomník veľvyslanectva SR v PR Karol Denbis, kultúrni pracovníci, zástupcovia varšavských médií a ďalší.

- Jubilejný, 10. ročník tohto pekného podujatia, - povedal o.i. v úvode M. Jagiełło, - poskytuje príležitosť, aby sme sa pokúsili zhodnotiť situáciu národnostných menšíň a ich kultúrnu činnosť v poslednej dekáde, činnosť, ktorá predsa tvorí významnú súčasť celej kultúry v Poľsku a veľmi ju obohacuje...

Počas stretnutia sa slova ujali predstaviteľia viacerých spolkov a menšíň. Kladne hodnotili národnostnú politiku vlády a demokratický proces v Poľsku, aj keď neopomenuli uviesť ani príklady netolerancie a istých deformácií vo vzťahu k národnostným menšinám, k akým dochádzalo v niektorých regiónoch. Hovorili o svojich úspechoch v kultúrnej oblasti, ale aj o problémoch a fažkostiah, s ktorými sa v každodennej práci

musia boroti. Na tieto výpovede nadviazal i šéfredaktor Života Ján Šternog, ktorý oboznánil prítomných s kultúrnou činnosťou slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku, ale súčasne poukázal i na viaceré problémy sťažujúce túto činnosť. Pripomenal nedoriešenú otázkou slovenských bohoslužieb na Spiši a Orave a nepriaznivý postoj krakovskej metropolit-

nej kúrie k tejto otázke, ničenie slovenských kultúrnych a historických pamiatok v sakrálnych objektoch, útoky proti našej menšine v regionálnej tlači a pod. Upozornil tiež na one-skorovanie dotácií pre národnostné spolky a na ešte stále neschválený zákon o právach národnostných menšíň v Poľsku.

Na záver prvého dňa prehliadky sa konal slávnostný inauguračný koncert pod názvom Hudba sŕdc - akordy domoviny, v ktorom vystúpil zbor Riabina s programom bieloruských i ruských balád a svadobných piesní, ukrajinské hudobno-spevácke trio (O. Leonenko - spev, M. Puchlovský a B. Kupisevič - hra na rôznych nástrojoch) a nakoniec židovská skupina Die Galitzyaner Klezmorin - Haličské trio so zaujímavým programom tradičných židovských piesní a tancov zo strednej Európy, Ameriky a Izraela. Počas koncertu viačerí predstaviteľia spolkov dostali od organizátorov pamiatkové diplomy a drobné sveníry.

V nasledujúcich dňoch sa uskutočnil celý rad ďalších podujatí: výstavy Cesty a cestičky Spoločenstva v kultúre a V tieni beskydských a bieszczadských kostolíkov, autorské stretnutia s bieloruským spisovateľom V. Švedom a ukrajinskými básnikmi T. Karabovičom, a J. Havrylukom, divadelné predstavenie ukrajinské skupiny z Przemyšla, ako aj niekoľko koncertov. Predstavili sa na nich o.i. spevácy zbor nemeckej menšiny Varmínsko, bielostocká hudobná skupina Sarakina, rómsky folklórny súbor Kale Jakha z Krakova, folková Kapela sv. Mikuláša z Lublina, bieloruský zbor Gródek, rusínsky folklórny súbor Kyčera, litovský miešaný zbor Dzukija z Puńska a ďalšie.

Prehliadka Spoločenstvo v kultúre nepochybne splnila svoj cieľ, predovšetkým umožnila mnohým Varšavčanom lepšie spoznať kultúru a život rôznych národnostných menšíň v Poľsku.

J. Š.

Súbor Spiš z Novej Belej na festivale v Ursuse v r. 2000

SPOLU SA DÁ UROBIŤ VIAC

Repiská sú malebnou spiškou dedinou, z ktorej sa každému navštěvníkovi Grocholovho či Votičkovho Potoka naskytá nádherný pohľad na zasnežené štíty Vysokých Tatier. Práve vďaka krásnej prírody a pohostinnosti miestneho obyvateľstva navštěvuje Repiská z roka na rok čoraz viac turistov. Aby sa však turistika v tomto regióne rozvinula naplno, treba ešte veľa urobiť. Vedľa zaistieť len ubytovacie priestory nestačí, aby návštěvníci ostali v obci dlhšie. Treba im poskytnúť aj nejaké atrakcie, napr. lyžiarske vleky, reštaurácie či zábavné podniky. Žiaľbohu, ako sme sa mohli presvedčiť, Repišťania sa nie vždy vedia dohodnúť na spoločnej veci, a bez spolupráce sa veľa urobiť nedá.

Bude vodovod

O problémoch Repišťanov s nedostatom pitnej vody sme už neraz písali. Keďže v obci nie je vodovodná sieť, obyvatelia si čerpajú vodu zo súkromných studní. Neraz sa však stalo, že počas horúceho leta vody v studniach chýbal. Preto obyvatelia Grocholovho a Votičkovho Potoka sa už dlhší čas usilovali o zavedenie vodovodnej siete. V minulom roku obec už vykúpila v chotári nazývanom Jurgovčík neveľký pozemok, na ktorom má byť vykopaná veľká studňa z ktorej potrubím poteče voda do jednotlivých domov. Jedným z hlavných iniciátorov výstavby vodovodnej siete je miestny richtár Vojtech Madeja. Počas našej návštavy v Repiskách koncom novembra nás poinformoval, ako prebiehajú práce.

- Všetky plány máme už hotové, - hovorí. - Teraz ešte čakáme na stavebné povolenie a hned' potom sa pustíme do práce, samozrejme, ak nám to počasie dovolí.

Náklady spojené s výstavbou vodovodnej siete hradí v prevažnej miere Gminný úrad v Bukowine Tatralańskiej (okolo 70% nákladov), zvyšok doplatia obyvatelia Repíšk. Na tento účel sa záujemcovia o vodovod skladali po 2000 zlích. Je však prekvapujúce, že aj keď problémy s vodou boli v Repiskách často, vyše polovica obce nemá záujem o pripojenie do vodovodnej siete. V súčasnosti je prihlásených 44 záujemcov.

- Dúfam, že s pomocou gminného úradu sa nám v roku 2002 podarí zavŕšiť výstavbu vodovodnej siete, - hovorí V. Madeja. - Bude mať dĺžku okolo 4 kilometrov.

Zničené cesty

V lete postihli Malopoľské vojvodstvo veľké povodne, ktoré neuštrili ani gminu Bukowina Tatralańska. Medzi najviac postihnuté obce patrili Repiská, kde sa škody spôsobené vodou len na cestách odhadujú na vyše 200 tisíc zlích.

Pohľad na Repiská - Brijov Potok...

Repišský richtár V. Madeja

- Najviac boli zničené cesty v Brijovom Potoku, - hovorí richtár, - ale ani ďalšie časti Repíšk neboli ušetrené.

Naštastie gminný úrad hned vyčlenil prostriedky na opravy ciest. V Brijovom Potoku boli už opravené dve cesty. Mohla byť opravená aj ďalšia, lenže kvôli nezhodám miestnych obyvateľov sa tak nestalo. Ľudia si neraz neuvedomujú, že pre malé osobné záujmy strácajú oveľa viac. Neraz sa úzkostlivо držia každého centimetra čo aj neobrábanej pôdy, akoby ju mali dať pre verejný prospech - napr. na rozšírenie cesty. V Grocholovom a Votičkovom Potoku je taktiež niekoľko zničených ciest, lenže aj tu ich oprave bránia nepochopiteľné nezhody medzi obyvateľmi. Ostáva len dúfať, že v tomto roku Repišťania nájdú spoločný jazyk a všetky cesty budú náležite opravené. Ešte pred zimou stavali v Brijovom Potoku nový most. Náklady spojené s jeho výstavbou (100 tisíc zlích) hradila Svetová banka (70 tisíc) a gminný úrad (30 tisíc).

Ked' sme už spomenuli nezmyselné nezhody medzi obyvateľmi, nedá nám nespomenúť problém s tzv. Bielou izbou. O tejto budove, ktorá pôvodne mala slúžiť ako sklad umelých hnojív pre rolníkov a možno aj ako kultúrny dom, ale bola dlhé roky nevyužitá, sme už neraz písali. Keďže na dokončenie výstavby chýbali peniaze, objekt stál v surovom stave a samozrejme pustol. Preto obyvatelia sami začali zháňať finančné prostriedky na dokončenie výstavby. Svojpomocne urobili veľké množstvo prác, takže sa im podarilo dokončiť aspoň to najnutnejšie. K výstavbe významne prispela aj miestna požiarnica jednotka. Budova sa však dostała miestnemu rolníckemu krúžku, stojí prázdna a nikto o ňu nedbá. Takmer po celý rok je zatvorená a aj keď nebola nikdy celkom ukončená, už si vyžaduje opravu. Odkaľ však na to vziať prostriedky? Vedľa objektu akoby nemal majiteľa. Pritom miestnemu požiarnemu zboru chýba zbrojnica, takže nemá kde uskladňovať náradie. Hasiči by sa určite vedeli o objekt postarať a investovali by doňho, žiaľ,

... a na Votičkov Potok

Opustená Biela izba

nemôžu sa dohodnúť s roľníckym krúžkom. Taká pekná budova, ktorá by mohla byť pýchou Repísk, je dnes celej obci na hanbu. Opäť hlúpe nezhody zvítazili nad zdravým rozumom a poškodení sú všetci, aj keď si to možno neuvedomujú.

Treba nájsť spoločný jazyk

Aj richtár V. Madeja tvrdí, že by sa mu pracovalo oveľa lepšie, keby medzi ľudmi v obci bola zhoda a porozumenie. Aj keď sa každý rok snaží urobiť pre obec čo najviac, spolu by sa dalo urobiť oveľa viac. Samozrejme všetko vo veľkej mieri záleží od prostriedkov, aké má k dispozícii. V minulom roku značná časť gminných dotácií išla práve na poľné cesty, ktoré boli opravované ešte pred povodňou, hoci potom ich voda opäť zničila. Okrem toho sa opravovali obidve základné školy - v Grocholovom aj Brijom Potoku, čo si vyžadovalo taktiež nemalé náklady. V súvislosti so školskou reformou sa počet žiakov v oboch školách znížil, keďže po ukončení 6. triedy žiaci dochádzajú do Gymnázia v Bialke Tatranskej. Do Bialky deti dováža školský bus, ktorý financuje gminný úrad. Richtár veľmi pozitívne oceňuje spoluprácu s gminným úradom - *Musím pochváliť nášho vojta J. M. Modlu, ktorý naozaj dbá o záujmy gminy, zháňa prostriedky a snaží sa nám pomáhať*, - hovorí. Veríme, že tá spolupráca sa bude nadálej úspešne vyvíjať.

Na zamyslenie

V úvode sme písali o kráske Repísk, ktorá musí očariť každého milovníka prírody. Treba však spomenúť ešte jednu vec, ktorá pre zmene zhrozí každého. Mal som tú česť prejsť sa peši z Grocholovho Potoka do Brijovho Potoka. Krásne počasie priam lákalo na prechádzku prírodu. Keďže obe časti Repísk sú spojené asfaltovou cestou, išlo sa mi naozaj dobre. Keď si však ľovek nechce pokaziť dobrú náladu, nesmie sa obzerať okolo. Lesík po oboch stranach cesty totiž pripomína jedno obrovské smetiško. Nebolo hádam ani jedného štvorcového metra, aby sa na ňom nenachádzali nejaké papiere, fľaše z umelej hmoty, ba neraz plné vrecia smeti. Je to naozaj hanba nielen pre Repíská, ale pre celú gminu. Až sa nechce veriť, že ľudia tak dokážu ničiť svoje životné prostredie. Ani richtár V. Madeja neskrýval nad tým svoje rozhorčenie.

- Niektorí ľudia ako keby si neuvedomovali, čo robia, - hovorí. - Snažíme sa tomu zabrániť, s gminným úradom sme už zlikvidovali niekoľko smetišok v lese, lenže vždy vznikajú nové. Pritom každý môže u mňa kúpiť vrecia na smeti, ktoré sú potom využívané z obce. Lenže niektorým ľuďom je ľuto dať pät zlhotých za vreco, radšej smeti vyezť do lesa. Počul som, že v niektorých gminách si ľudia musia každý mesiac kupovať vreco na smeti, a to je asi jediné riešenie. Musím však povedať, že smeti do našich lesov privážajú nielen Repišťania, ale aj obyvatelia z iných obcí, čo je taktiež trestuhodné.

Ostáva len veriť, že ľudia si uvedomia, ako škodia sami sebe a naše lesy budú opäť čisté.

Text a foto: JÁN BRYJA

SEMINÁR UČITEĽOV SLOVENČINY

V dňoch 9.-10. novembra min. roka sa v Slovenskom inštitúte vo Varšave uskutočnil seminár pre učiteľov slovenčiny, venovaný problematike tvorby učebníc slovenského jazyka. Podujatia, ktoré otvorila riaditeľka SI Helena Jacošová, sa z našej strany sa zúčastnilo 9 učiteľiek zo Spiša a Oravy spolu s tajomníkom ÚV SSP Ludomírom Molitorisom a šéfredaktorom Života Jánom Šternogom. Hostami seminára boli taktiež o. i. riaditeľka Odboru zahraničných stykov Ministerstva školstva SR Dagmar Hupková, slovenské autorky učebníc PhDr. Eva Tibenská CSc. z Katedry slovenského jazyka FF UK v Bratislave a riaditeľka základnej školy v Bratislave Daniela Petriková, tretí tajomník ZÚ SR vo Varšave Karol Denbis, Grażyna Płoszajska z Oddelenia vzdelávania a výchovy Ministerstva národného vzdelávania PR (MN) a Marta Lipińska z Oddelenia európskej integrácie a medzinárodnej spolupráce MNV, lektorky slovenčiny z Jagellovskej univerzity v Krakove Vlasta Juchniewiczová a Maryla Papierzová, ako aj Miroslawa Borciuchová i Marta Burkovičová zo Školského a pedagogického vydavateľstva vo Varšave a ďalší.

Otvorenia seminára sa zúčastnila aj veľvyslankyňa SR v PR Magda Vášáryová, ktorá vo svojom príhovore poukázala na rozvoj slovensko-poľských kontaktov, v tom aj v oblasti školstva, zdôraznila význam vzdelávania mladého pokolenia a vysoko ocenila prácu našich učiteľov. Na tento príhovor nadviazala riaditeľka OZS MŠ SR Dagmar Hupková, ktorá zároveň poukázala na možnosti vzdelávania našej mládeže na stredných, odborných a vysokých školách na Slovensku.

Zaujímavú prednášku o súčasnej tvorbe učebníc slovenčiny na Slovensku prednesla Eva Tibenská, ktorá o. i. upozornila, že autor musí vychádzať z potrieb žiakov a zohľadňovať dnešnú intelektuálnu úroveň školskej mládeže. V súvislosti s tým metodika spracúvania učebníc musí sledovať aj ďalší cieľ - prebúdať záujem žiakov o slovenský jazyk, aby jeho vyučovanie nepovažovali za tvrdú povinnosť, ale naopak, aby im prinášalo radosť. To isté platí, - na čo poukazovala ďalšia prednášateľka Daniela Dobríková, - aj pri učebniciach slovenskej literatúry, tým viac, že v súčasnosti sa literárna výchova postupne konštituuje do formy samostatného predmetu.

Prehovorili aj ďalšie účastníčky seminára. Medziiným Maryla Pierzová sa podela skúsenosťami zo svojej práce v Inštitúte slovanskéj filológie JU v Krakove, kym Miroslawa Borciuchowá hovorila o. i. o vydavateľskom programe Pedagogického a školského vydavateľstva vo Varšave, ktoré v tomto roku vydalo tri učebnice slovenčiny a ďalšie tri vydá na budúci rok.

Prvý deň podujatia zavŕšila recepcia, ktorú pre účastníkov seminára usporiadala vo svojej rezidencii veľvyslankyňa SR M. Vášáryová. Počas recepcie veľvyslankyňa SR odovzdala viacerým účastníkom diplomy a čestné uznanie.

Druhý deň seminára bol venovaný hlavne diskusii, počas ktorej si autori mohli vymeniť skúsenosti zo svojej práce pri tvorbe učebníc. Naše učiteľky zaujal medziiným aspekt zvyšovania záujmu žiakov o slovenský jazyk a literatúru, uplatňovaný odnedávna v učebniciach spracúvaných na Slovensku. Zároveň dospeli k záveru, že pri tvorbe učebníc pre naše školy sa autori musia o. i. pridržiavať učebných osnov platných v Poľsku, ale súčasne musia zohľadňovať obsahové náplne vyučovania poľského jazyka a poľskej literatúry, ako aj slovenského jazyka a slovenskej literatúry, uplatňované momentálne na školách v oboch krajinách. Musia tiež zohľadňovať vzájomnú prepojenosť medzi jazykom a literatúrou a vzťahy k náplni ostatných humanitných predmetov, ako aj zásadu vekuprimeranosti a špirálovitosti, teda vzájomnej nádväznosti jednotlivých učebníc.

Seminár bol nepochybne potrebným a užitočným podujatím, ktoré sa, dúfajme, odzrkadlí pri spracúvaní nových, ešte lepších a krajských učebníc.

J. Š.

FOTOREPORTÁŽ ZO SEMINÁRA NA 3. STR. OBÁLKY

M. Vášáryová (zľava) počas prednášky

Kvety od organizátorov

SLOVENSKO - MÁLO ZNÁMY SUSED POLSKA

30. novembra 2001 sa v reprezentačnej sále Mestského kultúrneho strediska v Krakove uskutočnila zaujímavá prednáška veľvyslankyne SR v Poľsku Magdy Vášáryovej na tému „Slovensko - málo známy sused Poľska,” ktorej organizátormi boli: Slovenský inštitút vo Varšave, Spolok Slovákov v Poľsku, Úrad mesta Krakova, Jagelovská univerzita v Krakove a realizátori programu Ambasador.

Prednášku si vypočul o.i. konzul SR v Poľsku Alexander Melsitov a konzul Rakúskej republiky v Poľsku, tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, šéfredaktor Života Ján Špernoga, študenti 1. ročníka Sliezskej univerzity v Katoviciach s lektorkou slovenského jazyka Julianou Beňovou, lektorky slovenského jazyka JU v Krakove Maryla Papierzová a Vlasta Juchniewiczová a ďalší milovníci Slovenska a Slovákov.

P. veľvyslankyňa sa vo svojej prednáške zamerala na hlavné otázky v kultúrno-spoločenských vzťahoch Poľska a

Slovenska, ktoré by mali smerovať k tomu, aby Slovensko prestalo konečne byť neznámym susedom Poľska. Pripomenula živé kontakty medzi našimi krajinami v prvej polovici 19. storočia, ktoré boli zvlášť intenzívne najmä v období Jari národom, teda boja slovanských národov za slobodu. Zmienila sa i o vrelej reakcii, s akou sa vtedy medzi velikánnmi nášho národa Pavlom Jozefom Šafárikom a Jánom Kollárom stretli verše vynikajúceho poľského básnika Adama Mickiewicza a o významnej úlohe veľvyslancov v zblížovaní kultúr rôznych národov. Kategóricky odsúdila nedávny barbarský čin Talibanov, ktorí zničili sochu Budhu, patriacu medzi ojedinelé svetové kultúrne pamiatky. Zároveň apelovala o zachovanie všetkých kultúrnych hodnôt, ktoré sú svedectvom bohatej minulosti každého národa.

Poslucháči sa z prednášky tiež dozvedeli, že podľa posledného prieskumu verejnej mienky na Slovensku sú Poliaci na

treťom mieste v rebríčku oblúbenosti medzi slovenskými občanmi, hned po Čechoch a Nemcoch, čo je potešiteľné a svedčí o súčasných trendoch v zblížovaní našich národov smerujúcich do zjednotenej Európy. Veľkú úlohu v tom smere zohráva najmä kultúra, ktorá, ako zdôraznila p. veľvyslankyňa, bola, je a bude hľavným pilierom a zároveň základom širokej komunikácie medzi ľuďmi v bohatej sfére medzinárodných vzťahov. Aby teda Slovensko nebolo pre Poľsko neznáma krajina, treba sa oprieť o tradície, ale zároveň vytvárať nové možnosti vzájomného poznávania a všeobecnnej spolupráce.

Po prednáške nasledovala krátka beseda, po ktorej účastníci podujatia prešli do galérie MKS, kde sa konala vernisáž výstavy Bienále Ilustrácie Bratislava BIB '2001, ktorú zabezpečil Slovenský inštitút vo Varšave. P. veľvyslankyňa a ďalší hostia si prezreli 20 reprodukcií ocenených diel, v tom prácu ocenénu Grand

Poslucháči so záujmom sledujú prednášku

L. Molitoris a J. Špernoga v rozhovore s veľvyslankyňou SR

SUVENÍRY Z DREVA

Už viackrát sme písali o pracovitých a šikovných rukách ľudových tvorcov na Orave a Spiši, najmä maliaroch a rezáburoch. Ostatne život Oravcov bol od nepamäti spojený s drerom. Z dreva si ľudia stavali domy, drevom kútili, z dreva vyrázvali kuchynské nádoby, lyžičky a vidičky, v drevených kolískach uspávali deti, ba aj na poslednej ceste vyprevádzajú zosnulých v drevených truhľach. Neskôr sa sice popyt po výrobkoch z dreva znížil, ale aj tak je tento prírodný materiál stále prítomný v našich domoch. Teraz s rozvojom turistického ruchu v posledných rokoch pozorujeme dopyt aj po drevených suveníroch. Výrobe pamiatok z dreva sa v Podsrní venujú manželia Ludvika (rod. Skyčková) a Jozef Špakovi, ktorých som nedávno navštívil a požiadal, aby nám porozprávali o svojej práci s drevom.

Valašky, barometre, koliby a iné

- Môj starý otec, - spomína L. Špaková, - Ignác Skyčák, ktorý bol kedy učiteľom v Podsrní, neskôr obchodníkom a obecným richtárom, ma odmalička zaúčal do rôznych prác s drevom. Hoci som na túto prácu nemala čas, veď bolo treba pomáhať na hospodárstve a chodiť do školy, na túto záľubu som nezabudla. Výrobe prvých ozdobných predmetov z dreva sme sa však začali venovať až koncom 70. rokov, kedy manžel so svojím bratom Ignácom začali pre turistov vyrábať rôzne drevené obrázky a modely starodávnych oravských izieb.

Kedže dreva na Orave bolo vždy nadostač, o surovine nebola nádza a počas turistickej sezóny sa výroba suvenírov z dreva oplácala aj finančne. Výnosy z poľnohospodárstva v podhoriských obciach totiž nikdy neboli vysoké, takže suveníry umožnili Špakovcom privyrobiť si nejaký groš navyše.

- Za jeden deň, - hovorí J. Špak, - dokážeme vyrobiť okolo 30 rôznych ozdobných predmetov, medzi ktorými sa veľkej obľube turistov tešia zbojnícke valašky rôznej veľkosti (od 30 cm do 1 metro), ale aj drevené domčeky, starodávne oravské izby, či akési naše ľudové barometre z dreva.

V dielni

- Pracovný postup, - hovorí J. Špak, - pri výrobe rôznych suvenírov z dreva je nasledovný. Z kmeňa stromu, obvykle javora či smreka, nájskôr napálim asi meter dlhé kláty, ktoré potom porežem na úzke lišty, o priemere 1,5 x 1,5 cm. Drevo sa musí niekoľko dní sušiť a potom sa z klátkov vysústruží požadovaný tvar výrobku, napr. budúcej valašky. Keď má slúžiť nielen ako ozdoba, ale napr. aj na písanie, lebo aj také vyrábame, v strede vyrútam otvor, do ktorého sa vloží guľkové pero a na dolnom konci sa nasadí ozdobná koncovka. Ostrie valašky robím na špeciálnom prístroji, do ktorého sa vsypú granulky umelej hmoty a zlisovaním za vysokej teploty dostane požadovaný tvar.

Poznamenajme, že obsah jednej nádrže, do ktorej sa zmestia asi 2 kg umelej hmoty, vystačí na výrobu asi 200 malých valašiek. Rúčku sekerky sa farbí v špeciálnom zariadení, v ktorom sa na ňu nanáša tenkú vrstvu striebornej alebo zlatej farby, takže na prvý pohľad vyzerá akoby bola z kovu.

Valašky, koliby a iné výrobky manželov Špakovcov

prix BIB 2001 Erica Battuta z Francúzska (Au fil des mois, la barbe bleue), ako aj ďalšie ilustrácie odmenené cenami Zlaté jablko a Plaketou BIB 2001. Boli medzi nimi aj práce Palculienka a Hodinky Jany Kisellovej-Sitekovej zo Slovenska, Pavla Tatarníkova z Bieloruska, Katie Gehrmannovej z Nemecka, Harmena van Straatenu z Holandska, Seichi Takabeho z Japonska a Krystyny Lipkovej-Sztarbałlovej z Polska. Výstavu si neskôr v dňoch 7.-16. decembra 2001 mohli ďalší záujemcovia prezrieť aj v galérii nášho Spolku.

Posledným podujatím bohatého kultúrno-spoločenského popoludnia bolo večerné premietnutie filmu Záhrada od známeho slovenského režiséra Martina Šulíka, ktoré sa konalo v krakovskom Študentskom kultúrnom stredisku Rotunda.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

- Vzory na poriske valašky, - pokračuje, - vypalujeme drôtom. Medzi vzormi sú o.i. zvieratá, pastieri, rôzne náписy a pod. Kedže naše výrobky predávame často turistom zo Zakopaného, musí na nich byť, samozrejme názov tohto podtatranského mestečka.

Niektoré väčšie valašky sú zdobené aj retiazkou buď korálikmi z umelej hmoty, nalepenými na porisko. Zaujali ma aj malé domčeky so zamontovanými barometrami.

- Naše barometre, - pokračuje L. Špaková, - majú tvar dávnej bačovskej koliby. V niektorých je vložený tiež teplomer, kym pred kolibou stojí drevená ovečka, baran a samozrejme figúrka baču.

Postavičky gorala a goralky, ktoré ukazujú počasie, fungujú vďaka skrútenému baranemu črevu. Keď je dobré počasie, čревo sa sfahuje, goral sa vysúva von a naopak. Pri daždivom počasí sa čревo rozluhuje a vtedy z domčeka vychádza goralka.

Hotové výrobky Jozef Špak rozváža o.i. do obchodov v Rabke či Zakopanom, ale aj do skanzenu v Hornej Zubrici. Ako však hovorí, turisti kupujú v poslednom čase čoraz menej suvenírov, takže neraz sa náklady na výrobu ani nevracajú. Dúfa však, že sa situácia zmení. Táto práca ho baví, najmä keď vie, že jeho výrobky prinášajú radosť mnohým turistom.

Poznamenajme na záver, že manželia Špakovci sú dlhoročnými členmi miestnej skupiny SSP v obci a vernými čitateľmi nášho Života. Časopis si predplácajú od začiatku jeho vychádzania, t.j. od roku 1958. Dnes s nostalgiou spomínajú na dávne časy, keď sa v ich kostole spievalo po slovensky a v obci sa učila slovenčina, ktorú samozrejme obaja absolvovali. Hoci po slovensky sa ešte spieva na svadbach, mrzí ich, že niektorí krajania zabúdajú na svoj pôvod. Želáme im najmä veľa úspechov a dobré zdravie.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

s MAGDALENOU SMRECKOVOU-KOSTRUZEWOU, riaditeľkou Oravského kultúrneho strediska v Jablonke

Sme otvorení na spoluprácu...

- Nedávno uplynul rok od vášho nástupu do funkcie riaditeľky Oravského kultúrneho strediska v Jablonke. Ako by ste zhodnotila činnosť strediska za toto obdobie?

- Prvý rok mojej práce uplynul hlavne na vnikaní do špecifity nášho regiónu, spoznávaní ľudí a ľudových tvorcov na Orave. Tešíme sa, že sa nášmu kultúrnemu stredisku podarilo zrealizovať všetky naplánované podujatia na rok 2001, z ktorých spomienom aspoň tie najhlavnejšie: gminná prehliadka recitátorov a ľudových rozprávačov A. Skupnia-Florka, prehliadka kolied, prehliadka dychoviek, deň detí, svätojánske zvyky v Oravke, medzinárodné poľsko-slovenské preteky na horských bicykloch na Danielkach, oravské leto, gminné dožinky a oravská literárna súťaž. Okrem týchto stálych podujatí sme zorganizovali aj niekoľko nových akcií, napr. 1. oravské stretnutie tvorcov v Chyžnom, oravské máje a poľsko-slovenské umelecké dielne ľudových tvorcov, ktoré sme zabezpečili vďaka finančným prostriedkom z Nadácií Bátorioho a Sorosa.

- Čo je hlavnou úlohou OCK?

- K hlavným úlohám nášho strediska patrí príprava uvedomelych odoberateľov kultúrnych hodnôt a povzbudzovanie záujmu o kultúru. Tieto ciele sa snažíme realizovať hlavne prostredníctvom organizovania folklórnych a iných kultúrno-spoločenských podujatí. Naše kultúrne stredisko je samozrejme hlavným koordinátorom kultúrnej činnosti na Orave, má tiež na starosti činnosť obecných knižníck, organizáciu cyklických, ale aj iných, neplánovaných kultúrnych podujatí, ochranu historických pamiatok a pod. Od októbra min. roka sme začali niekoľko nových aktivít. Jednou z nich je rozvíjanie a podpora záujmovou-umeleckej činnosti žiakov základných škôl. Deti sú rozdelené do troch vekových skupín a trikrát v týždni sa stretávajú s inštruktormi v umeleckých krúžkoch. Na túto činnosť sme získali prostriedky od Nadácie Bátorioho, po istovne Commercial Union a Nadácie sociálnej pomoci. V spolupráci s vedením Babohorského národného parku sme zasa zorganizovali tvorivé náučné dielne - Tradícia pre budúcnosť, ktorých sa zúčastnili učitelia majúci na starosti regionálnu výchovu v školách.

- Odkiaľ získavate finančné prostriedky na vašu činnosť?

- Základ nášho finančného rozpočtu tvorí samozrejme dotácia z Gminného úradu v Jablonke. V roku 2001 sme na kultúrno-spoločenskú činnosť dostali 405 tisíc zlôtých. Mnohí

si povedia - načo až taká suma? Treba si však uvedomiť, že z týchto prostriedkov hradíme o.i. všetky náklady spojené s činnosťou obecných knižníck a nášho strediska, organizovanie spomínaných kultúrnych podujatí, v tom i prenájmanie miestnosti na tieto podujatia, keďže vlastné priestory nevlastníme. Časť dotácie ide na platy pracovníkov, takže neraz sa stáva, že nám finančné prostriedky chýbajú. Vtedy sa snažíme nájsť nových sponzorov a rôzne nadácie, ktoré nám, našťastie, často vychádzajú v ústrety. V minulom roku sme takýmto spôsobom získali 20 tisíc zlôtých navyše.

- Ako zapáda do rámca činnosti OCK podpora kultúrnej činnosti našej národostnej menšiny?

- Sme otvorení na všeobecnú spoluprácu s vašimi krajanmi, čo potvrdzuje o.i. účasť niektorých na našich kultúrno-spoločenských podujatiach. Tu musíme poznamenať, že niektoré oravské folklórne súbory majú vo svojom repertoári okrem oravských aj slovenské piesne a tance, a že v nich pôsobia aj vaši krajania. Samozrejme, ich účasť na gminných podujatiach by mohla byť viditeľnejšia, ale predtým sa musia k nám prihlásiť, aby sme ich poznali a evidovali. Potom už nič nebude brániť, aby boli účastníkmi na našich podujatiach.

- Ako vyzerajú vaše kontakty so Slovenskom a tamojšími ľudovými tvorcami?

- Bývalé vedenie Gminného kultúrneho strediska v Jablonke úzko spolupracovalo s Osvetovým strediskom v Dolnom Kubíne. Existovala výmena súborov, slovenskí umelci vystupovali na Orave a naši zasa na Slovensku. Myslím si, že podobná spolupráca sa rozvíja aj v súčasnosti, hoci s Osvetovým strediskom v Dolnom Kubíne nemáme až také úzke kontakty ako v minulosti. Na naše podujatia však pozývame mnohých slovenských ľudových umelcov, maliarov, hudobníkov a folklórne súbory, napr. zo Suchej Hory či Trstenej. Radi by sme však naše doterajšie kontakty a spoluprácu so Slovenskom rozšírili a rozvíjali ich v oveľa širšom spektre.

- Aký máte v súčasnosti kontakt s vedením nášho Spolku?

- Zatiaľ sme spoluprácu s vedením Spolku Slovákov v Poľsku nenaďvazli, ale verím, že časom sa táto situácia zmiení. Bolo by dobre, keby sa naše kontakty tak vyvíjali, ako so slovenskými súbormi a ľudovými umelcami.

- Aké folklórne súbory a dychovky pôsobia na území jablonskej gminy a ako vyzerá situácia s ich financovaním?

- V gmine je evidovaných 5 folklórnych súborov - detský súbor Małe Podhale, rodinná kapela Podhale z Jablonky, Skalniok a Halniok z Hornej Zubrice a cirkevný zbor Schola v Podvlnku, ako aj 4 dychovky - z Jablonky, Malej Lipnice, Hornej Zubrice a Podvlnka. Všetky súbory a jednotlivci podpisujú s nami zmluvu, na základe ktorej sú pozývaní na rôzne podujatia a odmeňovaní. Aby teda do plánu podujatí organizových OCK v Jablonke mohli byť zapojené aj vaše krajkanské súbory a jednotlivci, mali by ich výbory MS SSP na konci každého roka prihlásiť a podpísť s nami zmluvu o pláne činnosti. Vtedy je možnosť, aby vystupovali a prezentovali svoju kultúru na našich podujatiach.

- Aj keď to nepatrí do kultúrnej činnosti, zaujímalo by ma, ako vyzerá situácia s lyžiarskym vlekom v Matonogoch, ktorý kedyž prevádzkovalo GKS v Jablonke?

- Žiaľ, už pred mojím nástupom do funkcie riaditeľky OCK v Jablonke bol spomínaný lyžiarsky vlek mimo prevádzky. Na jeho opravu, modernizáciu a údržbu boli potrebné značné finančné prostriedky, ktoré sa vtedy jednoducho nenašli. Vlek teda v súčasnosti nefunguje a zrejme asi dlho ani nebude fungovať. Lyžiari však nemusia byť sklamani, keďže do Oravky, kde je nový vlek, to majú nedaleko. Ako som už spomínila, tunajšie kultúrne stredisko musí z pridelených prostriedkov zabezpečovať naše prioritné ciele. Teda v prvom rade rozvoj a prezentovanie oravského folklóru, ľudovej kultúry a zvykov. Z toho teda vyplýva, že na rozvíjanie rekreačno-športovej činnosti nám nezostáva nič peňazí. To napokon nie je naším hlavným cieľom. Ostatne, v Jablonke bola prednedávnom otvorená moderná športová hala, takže záujemcovia o šport sa majú kde vyžiť.

- Máme začiatok nového roka 2002. Aké hlavné podujatia pripravujete na tento rok?

- Našou hlavnou úlohou je nadálej organizovanie stálych, cyklických kultúrnych podu-

LIPNICKÁ NESTORKA

Už dlhší čas vyhľadávame našich najstarších krajanov, aby sa s čitateľmi Života podeľili svojimi spomienkami na dávno minulé časy. Tentokrát sme sa zastavili vo Veľkej Lipnici, kde žije najstaršia obyvateľka tejto obce 95-ročná babička Emília PAKOŠOVÁ, ktorú sme navštívili v deň jej narodenín.

Detstvo a mladost

Emília Pakošová sa narodila 22. novembra 1906 vo Veľkej Lipnici, v slovenskej rolnickej rodine Mikuláša a Kataríny (rod. Lachovej) Bartošovcov. Obaja rodičia gazdovali na 8-hektárovom hospodárstve, na ktorom mohla už odmalička pomáhať aj Emília. Jej staršia sestra Mária, žiaľ, zomrela ako 3-ročná.

Do ľudovej školy začala chodiť Emília ako šesťročná. Podobne, ako jej rovesníci na Orave, z ktorých posledná, jej spolužiačka a priateľka Mária Špaková, nedávno zomrela, navštbovala ešte maďarskú školu. Do školy chodila štyri zimy a dodnes si pamätá priezvisko učiteľa - Skočka. Keď vypukla 1. svetová vojna, jej otec narukoval do rakúsco-uhorskej armády a odišiel na východný front. Hoci ho po roku obecný notár z vojska vyrekloval, dlho si nepožil. Zomrel, keď mala Emília necelých 10 rokov.

- Po smrti otecka, - spomína, - sme zostali s mamou samé. Keďže práce na gazdovstve bolo neúrekom, mama musela pozývať sezónneho robotníka, ktorý nám pole obrobil a my sme mu to museli neskôr odrobiť. Pluh sa vtedy u nás nepoužíval a všetko sa robilo ručne. Celé pole bolo treba pokopať, hrudy zeme porozbierať, potom siat a sadit, odburiniť a nakoniec zozbierať úrodu. Aj obilie sa kosilo, hrabalo a mlátilo ručne. Okrem toho som ako male dievčatko od jari do jesene pásala husi a kravy. Keď som mala asi 12 rokov, mama sa druhýkrát vydala. Mojmú nevlastným otcom sa stal Florián Tvorík, s ktorým mama už deti nemala.

jaký. Uskutoční sa teda prehliadka kolied, recitačná súťaž A. S. Florka, prehliadka dychoviek, oravské leto, gminné dožinky a literárna súťaž. Zatiaľ ešte nevieme, aké finančné prostriedky dostaneme od gminy. Čakáme tiež na rozhodnutie gminnej rady o udelení nového štatútu nášmu kultúrnemu stredisku. Zdá sa, že v našom pláne by mala pribudnúť širšia spolupráca so zahraničím, účasť na rozvoji a organizovaní športových a rekreačných podujatí a intenzívnejšia propagácia našej gminy a regiónu. Dúfam, že nové úlohy zvládneme rovnako dobre, ako naše stále kultúrno-spoločenské akcie.

- Ďakujem za rozhovor.

Zhováral sa PETER KOLLÁRIK

Otčim sa o hospodárstvo príliš nestral, takže i Emília musela prispievať do biedného rodinného rozpočtu. Najskôr pracovala v lese pri sadení stromčekov, chodievala tiež na jaromky do Jablonky, či do Rabčíc na Slovensku, kde predávala vajíčka a maslo a za zarobené peniaze kupovala petrolej, múku, cukor, tabak, hodváb na blúzku, látky na šatstvo.

- V tom čase, - pokračuje, - sa žilo naozaj veľmi tažko. V izbe bola hlinená dlážka a najčastejšie sme jedávali zemiaky alebo čierne

chlieb s kyslým mliekom, kapustnicu a krúpovú kašu. Až do dievockých rokov som chodievala boso. Prvé topánky som dostala ako 18-ročná. Aby mi čo najdlhšie vydržali, ešte aj v nedele, ked som išla do kostola, niesla som ich v rukách a obula som si ich až pred kostolom.

Keď mala Emília 17 rokov, zomrela jej matka a ona zostala na tom svete sama ako prst.

Manželstvo a rodina

V lete 1925 sa 19-ročná Emília vydala za Františka Pakoša. Sobáš mali v kostole sv. Lukáša vo Veľkej Lipnici.

- Manžel bol najstarší zo štyroch súrodencov, - hovorí, - a mal, podobne ako ja, nevlastného otca. Spomínam si, že vtedy bolo zvykom, aby mladá deva pred sobášom venovala svoju vyvolenému vyšívaniu šatku, ktorá bola symbolom manželskej vernosti. Po svadbe sme začali bývať v rodičovskom dome, ktorý ešte v júli 1905 postavil môj dedko Mikuláš Bartoš. (Dátum výstavby je vytiesaný na stropnom tráme izby).

Hned po svadbe sa mladomanželia pustili do práce na spoločnom hospodárstve a postupne sa im narodilo až 14 detí: Karol, Karolína, Anton, Andrej, František, Johana, Mária, Augustín, Anna, Julianá, Emil, Irena, Ján a Anna. Žiaľ, dve posledné zomreli ešte v detskom veku. Keďže malé hospodárstvo nemohlo vyžiť takú početnú rodinu, František sa chystal každej práce. Pracoval o.i. na výstavbe cest, robil tiež

na viacerých miestach na Slovensku. Keď vypukla 2. svetová vojna, nemusel naťať narukovať, ale vojenskej povinnosti sa ani tak nevyhol. Velenie armády si na neho spomenulo až v lete 1943, kedy ho povolali do vojenského útvaru v Žiline. Pri vojsku však strávil len 6-týždňov. Po návrate domov nadáľ zveľaďoval svoje gazdovstvo a staral sa o svoje deti, ktoré spolu s manželkou vychovávali v slovenskom národnom duchu.

- Manžel, - spomína Emília, - ktorý zomrel v roku 1972, bol dobrým, pracovitým a láskavým človekom. Prežili sme spolu skoro 50 rokov spoločného života. Hoci neraz nám bolo tažko, boli sme si jeden druhému oporu a všetky prekážky sa nám podarilo prekonáť.

Ich deti medzitým dospeli a založili si svoje rodiny. Najstarší syn Karol, podobne ako jeho sestry Karolína (Fitáková), Johanna (Viteková), Mária (Jazovská) a ďalší brat Augustín, žijú so svojimi rodinami vo Veľkej Lipnici. Dcéra Irena sa nevydala a žije so svojou mamou. Anton sa v roku 1949 vystahoval do Československa a býva s rodinou v Ústí nad Labem, Andrej s rodinou žije v Trzebini, kym Anna (Janoviaková) a Juliana (Czyżová) žijú od roku 1972 so svojimi rodinami v USA. Len syn František, ktorý býval s rodinou v bývalom Slupskom vojvodstve, už nežije.

Tajomstvo dlhého života

Hoci Emília Pakošová má vyše 95 rokov, cíti sa veľmi dobre. Hoci jej sluch a zrak už neslúžia tak ako pred rokmi, zaujíma sa o okolity svet a často spomína na dávne časy. Opýtal som sa jej, v čom spočíva tajomstvo jej dlhého života. Povedala, že hoci život mala neraz tažký, nepozná žiadnen zázračný prostriedok na dlhovekost.

- Celý život som nebola u lekára, - hovorí. - Väčšinou som jedávala kapustu so zemiakmi, takmer celý rok som behala boso, lebo na topánky sme nemali, snáď len preto som sa, vďaka Bohu, dožila vysokého veku. Zdravie ma začalo trápiť až pred nejakými tromi rokmi, keď som väzne ochorela, ale ani vtedy som nešla k doktorovi. Prisnilo sa mi totiž, že sa má napíti vody z blízkej studničky a určite vyzdraviem. Tak sa aj stalo, čo pokladám za zázrak.

Poznamenajme, že skoro všetky jej deti chodili do slovenských škôl a Emília bola, spolu so svojím manželom Františkom, členkou MS SSP v obci prakticky od začiatku. Obaja boli tiež dlhé roky vernými čitateľmi Života. Dnes starobu Emílii spríjemňuje 34 vnukov, 35 pravnukov a dva praprapravnuci. Do ďalších rokov jej prajeme najmä veľa zdravia, pohody a pekných, príjemných chvíľ v širokom rodinnom kruhu.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

OZVENY MINULOSTI

Mnohí z nás si neraz povzdychnú: Keby sa tak dal zastaviť čas... Lenže čas je neúprosný, beží rýchlo, deň za dňom, mesiac za mesiacom, a ani sa nenazdáme, ako uplynul ďalší rok. Sme o rok starší, ale aj bohatší o nové skúsenosti. Je len na nás, či ich budeme vedieť využiť vo svoj prospech, či sa poučíme na vlastných chybách. Zvlášť by sme si mali vážiť životné skúsenosti starších ľudí, ktorí môžu byť pre nás zdrojom mnohých poučení. Vždy s veľkým záujmom počúvame rozprávanie našich rodičov a starých rodičov. Ich spomienky na detstvo a minulé časy sú pre nás neraz priam neuveriteľným zdrojom zaujímavých poznatkov. Dnes si mnohí z nás ani nevedia predstaviť, že dokázali žiť a pracovať vo veľmi ťažkých podmienkach a pritom boli šťastní a vychovali viaceru detí. V našom putovaní za najstaršími Spišiakmi sme sa tentokrát vybrali do Kacvína za krajanom Stanislavom RATAJOM, priamym účastníkom II. svetovej vojny, aby sa s našimi čitateľmi podelil svojimi životnými osudmi.

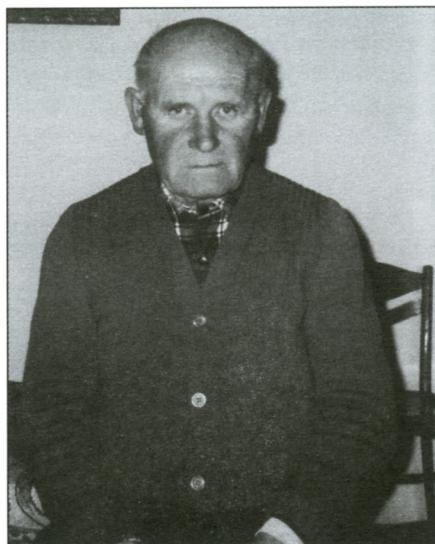
Mlynárov syn

Stanislav Rataj sa narodil 13. novembra 1922 v Nižných Lapšoch. Jeho rodičia Andrej a Mária Ratajovci gazdovali na neveľkom hospodárstve. Niekolko rokov po narodení Stanislava sa prestalovali do Kacvína, kde vtedajší majiteľ Nedeckého zámku zveril Andrejovi do opatery mlyn. Ratajovci teda vymenili nižnolapšanské hospodárenie na kacvínsky mlyn, hoci aj tu popri mlynárení trochu gazdovali.

- Pri mlyne bola aj píla, takže roboty tam bolo naozaj veľa, - spomína Stanislav. - Aj ja so súrodencami som musel pomáhať. Najhoršie bolo v zime, keď prišli mrazy, a my sme museli celé dni rúbať ľad, aby mlynské koleso nezamrzlo.

Stanislav mal štyroch súrodencov. Najstaršia bola sestra Mária, ktorá sa vydala v

Kacvíne, kde žije dodnes. Brat Andrej zomrel pred dvoma rokmi. Po druhej svetovej vojne odišiel na Slovensko - do Huncoviec, kde sa usadil natrvalo. Na Slovensko odišiel po vojne aj ďalší brat Jozef, ktorý žil v Rakúsoch. Tretí brat - Michal, ostal na rodičovskom hospodárstve a prevzal mlyn po otcovi.

Stanislav navštevoval základnú školu v Kacvíne. Po jej absolvovaní, ako väčšina jeho rovesníkov, musel zostať doma a pomáhať rodičom na hospodárstve, ba dokonca aj slúžiť.

- Dva roky som slúžil u miestnych gazdov, - spomína. - Najprv som pásol kravy a potom pomáhal na hospodárstve pri orbe, sejbe a iných poľných práciach.

Na vojne a v zajatí

Čas rýchlo bežal, až nadišiel rok 1939. Vypukla druhá svetová vojna a Kacvín sa spolu s inými severospiskými obcami opäť vrátil k Slovensku. Vojna zasiahla aj do života rodin-

ny Ratajovcov. V roku 1940 narukoval na frontu Stanislavov brat Andrej. Osud však chcel, aby sa aj Stanislav zúčastnil tejto dejnej udalosti. V októbri 1942 mu prišiel povolávací rozkaz na vyše polročný vojenský výcvik v Liptovskom Mikuláši.

- Ked' ma zobraži na vojnu, domov sa vrátil brat Andrej, - spomína Stanislav. - V Liptovskom Mikuláši som bol na zaškolenie do mája 1943. Potom nás odvelili do Dolného Kubína, odkiaľ nás asi po mesiaci vyslali na východný front.

Po niekoľkodňovej ceste sa Stanislav s celým plukom ocitol až na Kryme, kde zažil azda najťažšie obdobie vo svojom živote. Ani si nesťihli poriadne oddýchnuť po únavnej ceste, už museli ísť na prvú líniu. Po niekoľkých mesiacoch ťažkých bojov boli nútene ustúpiť, až nakoniec sa časť jeho jednotky dostala do ruského zajatia. Istý čas strávili Stanislav aj s ďalšími vojakmi v zajateckom tábore, kde ich pripravovali do ďalších bojov po boku červenej armády. Naštaste vojna sa medzitým skončila a pre Stanislava svitala nádej na slobodu. Žiaľ, len nádej, lebo čoskoro zajatcov naložili do vagónov a vyliezli daleko do vnútrozemia. V ruskom zajatí strávili Stanislav takmer rok, pracoval v uholnej bani. Domov sa vrátil až v marci 1946.

Manželstvo a rodina

Po návrate domov sa Stanislav po vojnách a zajateckých útrapách trochu zotavil a rozhodol sa založiť si vlastnú rodinu. Už na jesenn 1946 sa oženil s Františkou Venitovou z Kacvína. Jej rodičia Ján a Mária Venitovci gazdovali na niekoľkohektárovom hospodárstve. Osud nebol k rodine Venitovcov príliš žiľivý. Františka mala dvoch súrodencov - sestru Máriu, ktorá zomrela v mladom veku a brata Jakuba, ktorý bol nevidiaci od narodenia. Po svadbe sa Stanislav s Františkou pustili do práce na vlastnom hospodárstve, popri tom však pomáhali aj rodičom. Prenajali si v Kacvíne dom a hospodárske staviská, kde bývali do roku 1963, keď si postavili vlastný dom.

- Stavať dom v tomto období nebolo také jednoduché, - spomína Stanislav. - Chýbal stavebný materiál, takže sme si sami museli z hliny urobiť tehly, pripraviť vágno a pod.

Popri práci na hospodárstve si dorábal aj ako zamestnanec v Okresnom stavebnom podniku na Slovensku. Kým on pracoval na stavbách v Spišskej Staré Vsi, vo Svite a Poprade, Františka sa starala o dom a hospodárstvo.

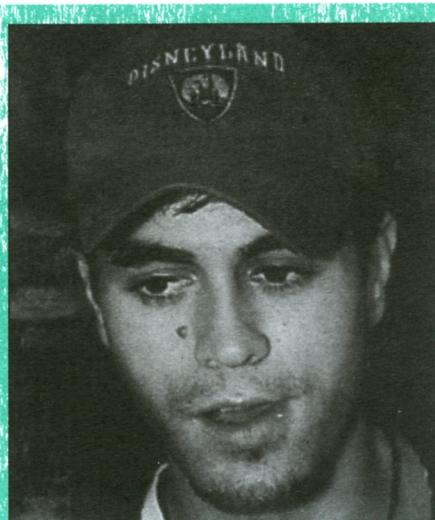
Spoločne vychovali štyri deti: dcéru Margitu a synov Jozefa, Antona a Vendelínu. Postupne si všetci založili vlastné rodiny. Margita sa vydala do Novej Huty, žiaľbohu, dnes už nežije. Jozef sa prestúpil do Nového Targu, Anton aj s Vendelínou zostali bývať v rodnom Kacvíne. Dnes sa Stanislav Rataj dožil už niekoľkých vnukov, z ktorých má veľkú radosť. Netreba hádам ani spomínať, že je dlhorocným členom Miestnej skupiny Spolku v Kacvíne a verným čitateľom Života. Aj keď v tomto roku

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho a veľmi populárneho španielskeho speváka. Aby sme vám uľahčili uhádnuť o koho ide poviem, že bol už dvakrát v Poľsku, naposledy na jeseň minulého roka. Dodajme, že aj jeho otec menom Julio je svetoznámy spevák. Napíšte nám jeho meno a priezvisko a pošlite do redakcie. Pre autorov správnych odpovedí vyžrebujueme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 11/2001 sme uviedli fotografiu cyklistu Ryszarda Szurkowského. Knižky vyžrebovali: Andrej Šternog z Kacvína a Martin Kalata z Podvlnka. (js)

KRÁTKO Z ORAVY

18. decembra uplynulo 140 rokov od narodenia Jozefa Vojtičeka z Malej Lipnice, bývalého kaplána a neskôr farára v Zákamennom, kde založil potravné a úverové družstvo. Tento roduverný Slovák, ktorý sa po skončení 1. svetovej vojny stal rektorom spišského seminára v Spišskej Kapitule a generálnym vikárom, zomrel 16. apríla 1931 v Spišskej Kapitule. Pochovaný je v Zákamennom.

***

Pri Všeobecnovzdelávacom lýceu Hrdinov Westerplatte v Jablonke (na snímke) bolo otvorené Polyčalné odborné štúdium pre dospelých, ktorého absolventi získajú odbornosť technik administrácie a ekonómie. Riaditeľkou odbočky je A. Stopková a jej zástupkyňou B. Pilchová.

***

Zlé počasie, alkohol a rýchla jazda boli v posledných mesiacoch minulého roka najčastejšie príčiny dopravných nehôd na oravských cestách. Vodičov upozorňujeme na dodržiavanie dopravných predpisov a prispôsobenie jazdy t'ažkým podmienkam na zasnežených a zladovateľých cestách.

***

Silvester na Orave mal tentoraz pokojný priebeh. Väčšinou sa oslavoval v rodinnom kruhu, ale aj na malých sú-

kromných zábavách. S príchodom Nového roka sa v obciach ozývali aj hlasné výstrely petárd a svetlíc.

***

Január na stredných školách obvykle prebieha v znamení slávnostného odozvadzania zelených maturitných stužiek. V jablonskom lýceu sa stužková slávnosť konala 12. januára t.r. Túto školu končí v tomto roku 87 štvrtákov (v 3. triedach) a - čo je zvlášť potešiteľné - niektorí z nich chcú maturovať aj zo slovenského jazyka.

***

Zimné mesiace sú na dedinách o.i. obdobím vyrubovania a zvážania dreva z hory. Svoju pôlu má už pripravenú aj nás krajan František Harkabuz z Harkabuza (na snímke).

***

25. január je podľa ľudových predpovedí dňom „obrátenia Pavla“, čo znamená, že vstupujeme do druhej polovice zimy. Dni sa začínajú predĺžovať a nezadržateľne sa blíži 21. marec, prvý jarný deň.

***

Už vyše 15 rokov trvá komasácia vo Veľkej Lipnici. Táto situácia spôsobuje vrásky na čele roľníkom a predstaviteľom tunajšieho Gminného úradu. Poznamajme, že v Jablonke sa s týmto problémom vysporiadať v za 5 rokov.

***

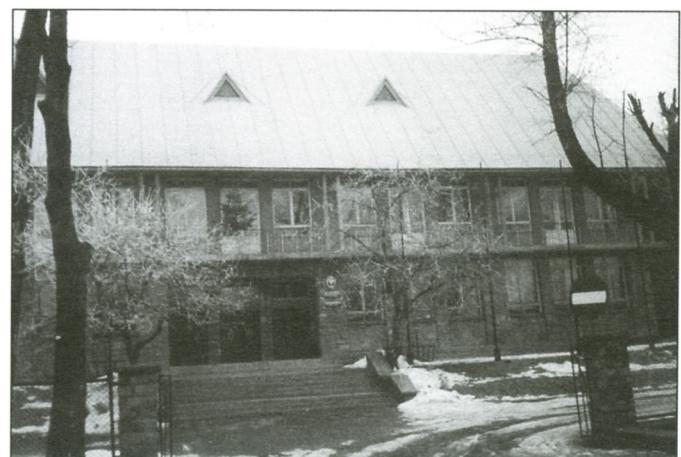
V Harkabuze finišujú práce na výstavbe novej hasičskej zbrojnice (na snímke), ktorá má byť odovzdaná do užívania v tomto roku. Okrem požiaríkov získala na novostavbe aj obec, keď-

že v zbrojnici sa budú môcť konať obecné schôdze, svadby a iné podujatia.

***

Pri gymnáziu v Podvliku sa nachádza moderná telocvičňa (na snímke), v ktorej majú tunajší žiaci a študenti výborné podmienky na športovanie.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

oslávi osemdesiatku, je ešte plný sôl a chuti do života. Prežil toho naozaj dosť. Dnes si na úrade trochu fažká, že za čas strávený na nútenej práci nedostal odškodné. Nemálo predsa vytrpel. Písal v tejto veci úradom do Varšavy aj do Bratislavu, no zatiaľ bezvýsledne. Do ďalších rokov mu želáme veľa zdravia, pochody a milých slnečných chvíľ.

Text a foto: JÁN BRYJA

SPIŠSKÁ STARÁ VES - CENTRUM ZAMAGURIA

Je to jedno z najmenších (ak nie najmenšie) mestečiek na Slovensku, ktoré malo pre celé Zamagurie, a najmä pre horný Spiš, veľký význam, aký dnes má napr. Nový Targ pre Podhalsko. Hoci sa nachádza celkom blízko poľsko-slovenskej hranice, dnešná mladá generácia už o ňom a dejinách Zamaguria nevie takmer nič. Práve so zretelom na ňu by som dnes chcel uviesť aspoň niekoľko údajov z bohatej histórie Spišskej Staréj vsi, ktorá dlho plnila úlohu hospodársky významného zamagurského centra.

Obec vznikla kdesi na začiatku 14. storočia, aj keď prvá písomná zmienka o nej pochádza z roku 1326. Keďže ležala pri starej významnej obchodnej ceste medzi Uhorskou a Poľskom, takmer od začiatku došla niekolko výsad, z ktorých najdôležitejšie bolo právo trhu a osloboedenie obyvateľstva od platenia mýta. Snáď práve vďaka tejto polohe sa v osade rýchlo rozvíjal obchod a remeslá. V zázname z roku 1394 (ktorý uvádzajú V. Kovalčík vo svojej knihe *Pod erbom severu*) sa spomína, že v Starej Vsi bolo vtedy napr. 17 kováčov kôs, 8 obuvníkov, 8 mäsiarov, 5 pekárov, 6 obchodníkov so soľou, 5 obchodov so súknom a tridsať iných krámov. Ich zákazníkmi boli uhorskí a poľskí kupci, ktorí za obchodom cestovali práve cez Starú Ves. V obci bol tiež štvorkolesový mlyn a kamenný kostol s vežou zo 14. stor.

V roku 1399 povýšil Starú Ves na mesto uhorský kráľ Žigmund Luxemburský, ktorý zároveň udelenie meštanom právo dovážať, skladovať a vyvážať víno, pivo a iné nápoje. Takmer o sto rokov neskôr malo mesto právo konáť týždenne trhy a od r. 1655 aj štyri výročné jarmoky a vyberať trhové poplatky, v tom tridsiatky, čiže tridsiatu časť hodnoty prevážaného tovaru, teda akoby dnešné clo.

O Starej Vsi sa zvyklo hovoriť ako o mieste schôdzok. Totiž konali sa tu viaceré uhorsko-poľské obchodné a politické rokovania, a to aj na najvyššej úrovni. Tak napr. v r. 1411 navštívila Starú Ves delegácia popredných uhorských prelátorov a barónov, aby v mene Žigmunda Lu-

Gotický kostol v Spišskej Staréj Vsi

xemburského rokova-
la s delegáciou poľ-
ského kráľa Vladislava II. Jagelovského o
podmienkach mieru
medzi oboma kráľov-
stvami. V r. 1423 sa v
Starej Vsi zišiel Žig-
mund Luxemburský s
poľským kráľom Vla-
dislavom, odkiaľ odiš-
li na rokovania do Kež-
marku. Spomeňme ešte,
že v r. 1474 v Starej
Vsi uzavreli mier uhor-
ský kráľ Matej Korvín
a poľský kráľ Kazimír
Jagelovský.

Starú Ves v minu-
losti prenasledovali
časté epidémie a živel-
né pohromy. Napr. v
17. a 18. st. viackrát
zúřil mor, medziiným
v rokoch 1710-11, po
ktorom zostala nažive
len hŕstka ľudí. Zase vo
velkom požiar v r.
1760 zhorelo až 76 do-

mov aj s hospodárskymi staviskami, fara, kostol a na veži sa roztavilo 5 zvonov. Napriek týmto nešťastiam sa Stará Ves vždy dokázala pozdvihnuť a nanovo rozvinúť. Keď v r. 1850 vznikol Magurský okres, Stará Ves sa stala sídlom služnovského úradu, ktorý spravoval 39 obcí, v tom aj hornospišské. Okresným sídlom bola až do administratívnej reorganizácie v r. 1960. Je paradoxné, že štatút mesta získala až v roku 1964.

Nemusím podčiarkovať, že obyvatelia Spiša od Novej Belej, Tribša, Osturne, Frankovej, Reľova až po Veľký Lipník sa po celé stáročia stretávali na jarmokoch v Starej Vsi. Mohli tu predávať svoje produkty, ale aj kúpiť takmer všetko, čo potrebovali. Za dva „papierky“ sa tu dalo kúpiť napr. dobrú juchtovú (mäkkú, nepremokavú) kožu na krpce. Kto chcel, alebo lepšie povedané, kto si to mohol dovoliť, mohol si objednať parádnejšie čízmy s holienkami u znamenitého staroveského obuvníka Gersinga, ktorý robil topánky aj pre statkárov, barónov a iné panské rodiny v širokom okolí. Museli byť pochopiteľne kvalitné, elegantné a pohodlné. Obyvatelia Osturne a nezriedka aj Veľkej Frankovej chodili na staroveské trhy a jarmoky cez Kacvín a Nedecu, keďže tadeto mali kratšiu a najmä pohodlnejšiu cestu. Samozrejme jarmočníci neobišli po ceste ani jednu krčmu.

V Starej Vsi, ako sídle okresu, sa riešili všetky administratívne a hospodárske otázky. Nachádzal sa tu aj okresný súd, ktorý riešil bežné spory a konflikty, aké na dedinách nikdy nechýbali. So závažnejšími spornými otázkami sa však obyvatelia Zamaguria a horného Spiša museli unúvať na oblastný súd až do Levoče. Do Starej Vsi boli teda pozývaní na porady aj oblastná a miestni notári, ktorí ako predstaviteľia štátnej správy, predkladali slúžnemu správy o svojej činnosti. Po porade sa tradične stretávali v krčme u Mangela, kde sa mohli slobodne porozprávať a postaňovať a nezriedka i vzájomne obžalúvať. Poznamejme, že v rokoch 1918-1935 funkciu hlavného slúžneho, teda šéfa okresu, zastával Baltazár Mattyasovský. Starší ľudia na hornom Spiši sa naňho dodnes pamäťajú. Volali ho „Orsacky“, čo niektorí chybne považovali za jeho priezvisko, aj keď označovalo úradnú funkciu. Po ňom bol slúžnym v rokoch 1935-39 Dr. Ján Tarčák.

Ako mnohí iste vedia, obchod v tych časoch bol spravidla v židovských rukách. V Starej Vsi sa ním zaoberali také rodiny, ako Strumphovci, Blumenstachovci, Kornovci a ďalší.

Stará Ves bola aj miestom, kde sa konali tzv. asentíry, čiže vojenské odvody, po ktorých odvádzali spišských regrútov do rakúskeho uhorského armády. Iste nevelmi milé spomienky na staroveské odvody si zachovali tí, ktorých povolali do armády v rokoch prvej svetovej vojny. Z tohto obdobia sa u nás zachovala aj pesnička, ktorú si spievali vtedajší regrúti: Bodaj fa, Stará Ves, čerti maľovali, len raz som tam prišiel, už ma odobrali...

Obyvateľstvo Starej Vsi sa po stáročia zaoberalo hlavne poľnohospodárstvom, ale aj remeslom, medziiným kováčstvom, kolárvstvom, obuvníctvom, tkáčstvom. V 1. polovici 19. storočia bola známym strediskom plátenníctva. Keďže bola položená pri starej obchodnej ceste z juhu na sever, v centre Starej Vsi pri hlavnej ulici sa nachádzala veľká krčma aj s voziarňou, známa v širokom okolí. Kupci a jarmočníci mohli si tu nielen zajest a vypíti, ale aj prenocovať, nakŕmiť a opatríť kone, prípadne sa zásobiť potravinami na ďalšiu cestu. Vtedy sa predsa doprava uskutočňovala vozmo, a preto muselo byť aj miesto na úschovu vozov a konských záprahov. Ostatne krčmy s voziarňami sa kedysi nachádzali takmer v každej obci, a to nielen pri hlavných či obchodných cestách. Podobne ako v prípade obchodov, ich majiteľmi boli spravidla krčmári židovského pôvodu.

Tam, kde sa dnes nachádza podnik Zamatex, bol kedysi panský dvor, ktorého majiteľmi boli Rozmanovci, židovského pôvodu. Dvorský majetok bol spravovaný veľmi dobre a poskytoval prácu značnému počtu obyvateľstva. K dvoru patril aj valcový mlyn, píla, liehovar na výrobu špiritusu a veľa lesov, z ktorých ľudia zo Starej Vsi a okolitých obcí zvážali drevo na staroveskú pílu, odkiaľ po spĺnení bolo vozmo prepravované do Spišskej Belej alebo na železničnú stanicu v Novom Targu. Pri poľných práciach majiteľ dvora zamestnával aj ľudí zoko-

Lektori a členovia Spolku za spoločným stolom

Vedúca katedry Dr. H. Mieczkowska odovzdáva certifikáty

ŠTUDENTSKÁ SLÁVNOSŤ

V sídle nášho Spolu na ulici sv. Filipa v Krakove je vždy milo vitaný každý kto má rád Slovensko a Slovákov, kto sa chce dozviedieť niečo viac o nás a našej starej vlasti, alebo sa podeliť s nami svojimi vedomosťami a poznatkami. Medzi našimi návštěvníkmi nechýbajú ani krakovskí študenti slovakistiky na Jagelovskej univerzite, ktorí o.i. využívajú služby našej knižnice. O tom, že sa tu cítia dobre, najlepšie svedčí fakt, že už niekoľko rokov organizujú u nás slávnostné pasovanie na študentov poslucháčov prvého ročníka.

Toto podujatie, ktoré je neoddeliteľnou súčasťou študentského života, sa tentokrát konalo 5. decembra 2001. Slávnosti sa zúčastnili: vedúca katedry slovakistiky Dr. hab. Halina Mieczkowska, lektorky Mgr. Vlasta Juchniewiczová, Dr. Maryla Papierzová, Dr. Bogumiła Suwara, Mgr. Gabriela Zoričáková, Dr. Barbara Suchoň-Chmielová, Dr. Zbigniew Babik, Mgr. Rafał Majerek, tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris a šéfredaktor Života Ján

litých obcí, napr. z Nedece, Kacvínou, Sromowiec, ba aj z Fridmana. Zárobky boli veľmi nízke, napr. za deň tažkej práce na poli platil Rozman len päť korún, čo znamenalo hodnotu asi 1 kg cukru.

V časoch Rakúsko-uhorskej monarchie Stará Ves pulzovala čulým hospodárskym životom. Keď vypukla prvá svetová vojna, hospodárske pomery Starej Vsi a celého okresu sa zhoršili nielen pre následky vojny, ale aj pre odtrhnutie severospiských obcí od ČSR a ich pripojenie k Poľsku v roku 1920. Keď sa v roku 1939 severný Spiš opäť vrátil k Slovensku, rozvoj Starej Vsi nadobudol nový rozmach, aj keď nie nadľho.

V povoju novom období sa začína nová kapitola v hospodárskom, spoločenskom a kultúrnom rozvoji Starej Vsi. Postupom času tu vzniklo o.i. nové sídlisko s modernými viacposchodovými obytnými budovami a niekoľko menších priemyselných podnikov: Obnova - Vкус, pobočka svitského Tatrasvitu a pobočka popradskej Vagónky, z ktorých sa vyvinuli samostatné podniky Zamatek (Zamagurská textilka) a Zastrova (Zamagurská strojáreň a vagónka). Poskytovali prácu značnému počtu obyvateľstva. Dnes však viacerí Starovešťania musia, žiaľ, pre staženie ekonomickej situáciu, hľadať prácu mimo svojho mesta. Keď Stará Ves v roku 1960 prestala byť sídlom okresu, stratila význam.

Dodám na záver, že v Starej Vsi sa narodili viaceré významné osobnosti vedy, kultúry a cirkevného života, napr. známy maliar Ferdinand Katona (1864-1932), maliar ornamentiky Leonard Kostelníčák (1900-1949), no a Andrej Chmeľ (1913-1939), člen rehole bosých augustiniánov, ktorého pápež Ján Pavol II. vyhlásil za blahoslaveného.

JÁN BRINČKA

Špernoga, početná skupina študentov slovakistiky JU, ako aj niekoľko slovenských študentov učiacich sa v Krakove.

Stretnutie prebiehalo v milom, priateľskom ovzduší. Všetci sa dobre zabávali, čo bolo predsa hlavným cieľom podujatia. Kulminačným bodom programu bolo samozrejme, pasovanie na študentov. Skôr však ako starší študenti prijali oficiálne proročiakov medzi seba, pripravili pre nich menšiu vedomostnú súťaž. Treba povedať, že prvorociaci sa museli preukázať dobrými znalosťami slovenčiny a vedomosťami o Slovensku. Všetci však úspešne odpovedali na otázky a nedali sa oklamat ani veľmi dômyselnými, viacvýznamovými slovami či vetami. Kým však boli pasovaní na študentov, museli sa predtým ešte oboznámiť so svojou budúcnosťou. Tú každému z nich vyveštila z karát študentka vyššieho ročníka, zrejme miestna slovakistická veškyňa. Potom už mohli prijať z rúk H. Mieczkowskej slávnostný certifikát prijatia medzi študentov.

Po tomto akte sa podujatie naplnilo rozprúdilo. Bola príležitosť lepšie sa spozať, porozprávať o študentských problémoch a radostiach, ba aj zatancovať si. Ako vidieť, študentský život to nie sú len prednášky a skúšky, ale aj prijemnejšie stránky. Mohli sa o tom presvedčiť i novopečení slovakisti, ktorých na JU z roka na rok pribúda. V súčasnosti slovakistiku študuje 53 študentov: 7 piatakov, 11 štvrtákov, 12 tretiakov, 10 druhákov a až 13 prvákov. Zábava pokračovala do neskôrnych večerných hodín, a veruže sa nikomu nechcelo ani ísť domov. Bolo to veľmi vydarené podujatie, na ktoré budú všetci určite dlho spomínať.

Text a foto: JÁN BRYJA

Zasadacia sála SSP bola zaplnená študentmi

Slovenskú sv. omšu slúži knaz R. Duka

Predsedníctvo porady: zľava: L. Molitoris, J. Šternog a G. Prilinská

Stalo sa už tradíciou, že na záver roka sa striedavo na Spiši alebo na Orave koná výročná porada Života, na ktorej sa stretáva redakcia so svojimi spolupracovníkmi, dopisovateľmi a s krajanským aktívom. Dejiskom tohoročnej porady bola po vlaňajších Vyšných Lapšoch tentokrát oravská obec Podvlk.

Porada sa konala 18. novembra 2001 v sále hasičskej zbrojnice za účasti vyše 70 krajanov z oravských a spišských miestnych skupín SSP. Bol medzi nimi i tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, podpredseda ÚV SSP Robert Kulaviak, čestný predseda SSP Ján Molitoris z Kacviny, niekoľko učiteľiek zo Spiša a Oravy a predsedovia obvodných výborov a miestnych skupín SSP.

Pred začiatím porady sa krajania zúčastnili v jablonskom kostole Premenenia Pána na slovenskej svätej omši, ktorú celebroval miestny farár Robert Duka. Na organe hral organista Vladimír Páničák z Trstenej. Po skončení bohoslužieb previezol autobus krajanov do Podvlnky, kde ich v mene miestnej skupiny Spolku v Podvlnke privítala predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská.

Poradu otvoril a viedol šéfredaktor Života Ján Šternog, ktorý najprv podľačoval krajanom za ich úsilie pri zbieraní predplatného a roznášaní Života a predstavil program rokovania. Skôr než sa začali rokovania, prítomní si minútou ticha uctili pamiatku zosnulých krajanov. Tematika porady bola veľmi široká, avšak jej hlavnými bodmi boli už tradične: zabezpečenie predplatného nášho časopisu na rok 2002 a debata o najdôležitejších otázkach Života, Spolku a celej našej národnostnej menšiny. Najskôr však šéfredaktor Života J. Šternog oboznámil prí-

PORADA ŽIVOTA

tomných s výsledkami súťaže v zbieraní predplatného Života na rok 2001 a súťaže dopisovateľov o Zlaté pero. Poznamenajme, že podobne, ako v roku 2000, aj tentoraz najviac Životov predplatili krajania z Krempáčov (208), pred Novou Belou (166), Jurgovom (146) a Kacvínom (124). Najaktívnejším účastníkom odovzdala redakcia finančné odmeny.

Tradičnú súťaž dopisovateľov o Zlaté pero vyhral opäťovne krajan Ján Brinčka z Fridmana pred Bronislavom Knapčíkom z Mikoľova.

Kým prešli účastníci porady k plánovaniu budúceho nákladu nášho časopisu, zastavili sa pri jeho cene a prevzali si kalendáre Života na rok 2002. Treba zdôrazniť, že cena časopisu zostáva nezmenená, čiže 2,00 zlote za číslo. Teda predplatné Života na rok 2002 je 24,00 Zl. a do zahraničia 48,00 Zl.

Napokon sa rozprúdila bohatá diskusia - tak ako v predošlých rokoch - venovaná najmä časopisu Život a rôznym krajanským otázkam. Tajomník ÚV SSP Ľ. Molitoris pripomienul problémy, spojené s oneskorenými dotáciemi Ministerstva kultúry a národného dedičstva PR na vydávanie časopisu a kultúrne podujatia Spolku, ako aj potrebu urýchleného ukončenia voľnej kampane na Spiši a obšírne informoval o všetkých plánovaných kultúrno-spoločenských podujatiach, ktoré sa podarilo uskutočniť v minulom roku. Predstavil tiež podrobny plán činnosti Spolku na rok 2002, z ktorého napr. vyplýva, že tradičné Dni slovenskej kultúry na Orave sa okrem Jablonky

J. Brinčka preberá odmenu za víťazstvo v súťaži o Zlaté pero

Na porade boli zastúpené aj viaceré krajanky

VOTA '2001

uskutočnia aj v Podvlku. Našich mladých čitateľov, ako aj školy, ktoré už majú internetové pracovne, bude iste zaujímať, že všetky informácie o Spolku a o časopise Život už možno nájsť aj v Internete, Spolok: e-mail: zg@tsp.org.pl a časopis Život: e-mail: zivot@tsp.org.pl. Za zmienku stojí aj to, že nás časopis bude už v roku 2002 vychádzať na farebných stranach, čo by malo zvýšiť jeho prítážlivosť a pritiahať d'alších predplatiteľov.

K tradične diskutovaným témam patrilo aj tentoraz školstvo a bohoslužby v slovenskom jazyku. Účastníci porady poukazovali tiež na pretrvávajúce ľažkosti našich študentov študujúcich na stredných a vysokých školách na Slovensku a vyjadrovali nespokojnosť s vyžadovaním od nich vízovej povinnosti. Krajan Ján Molitoris z Kacvína hovoril o otázke zavedenia vyučovania slovenského jazyka v gymnáziu v Nižných Lapšoch, na ktoré sa prednedávnom prihlásilo 11 žiakov z Kacvína. Keďže sa, napriek príslubu vedenia školy, nezačalo v stanovenom termíne, t.j. 20. novembra 2001, vyzval vedenie Spolku, aby v tejto veci podniklo patričné kroky. Krajan František Kurnát z Novej Belej sa vo svojom príhovore venoval taktiež problematike vyučovania slovenčiny a upozornil na dôležitú úlohu rodičov pri presvedčaní svojich detí a ich prihlásovaní na tento predmet. Kritizoval tiež nedodržiavanie termínov volebných schôdzí v mnohých MS SSP na Spiši, neúčasť niektorých predsedov miestnych skupín na porade Života a požiadal vedenie

Oravci a Spišiaci pri jednom stole

Na sv. omši v Jablonke bolo, ako vždy, veľa mládeže

Počas diskusie. Pri slove J. Krišák z Vyšných Lápš

Účastníci zo Spiša

Spolku o zmenu nápisov na tabuliach, ktoré sa nachádzajú na klubovniach MS SSP.

Krajan Ján Brinčák z Fridmana podľakoval za odmenu obdržanú v súťaži o Zlaté pero a vyzval prítomných, aby nasledovali jeho príklad. Zároveň požadal o vydanie svojich článkov z histórie Spiša vo forme brožúry, aby sa zachovali pre budúce generácie mladých krajanov.

Predsedu OV SSSP na Spiši František Mlynarčík z Čiernej Hory kritizoval skresľovanie dejín Slovákov v Poľsku niektorími poľskými historikmi a krajan Jozef Krišák z Vyšných Lápš hovoril o potrebe kúpy videokamery, ktorou by sa mohli nahrávať naše kultúrno-spoločenské podujatia, ako aj významnejšie rokovania a stretnutia, tiež o probléme so slovenskou výslovnosťou ich kňaza počas odbavovania slovenskej sv. omše a vyjadril uznanie Spolku za organizovanie výletov pre našich žiakov na Slovensko, ako aj dvoch pútí spišských krajanov do Levoče. Krajan Alojz Bugajský z Jablonky, Viktoria Smrečáková z Malej Lipnice, ako aj bývalé učiteľky slovenčiny Lídia Mšálová a Vladislava Bogaczová z Hornej Zubrice sa zaoberali problematikou vyučovania slovenského jazyka na Orave, kym d'alší otázkami štipendií pre našich študentov, potrebou národnej výchovy detí a mládeže, ako aj organizovania zájazdov a výletov na Slovensko nielen pre mládež, ale aj dospelých.

Na záver chceme krajanom podľakovať za ich ochotu a obeťavosť v propagovaní Života a v získavaní nových predplatiteľov a popriať im veľa zdravia a osobných i pracovných úspechov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

I

Pán richtár si obul ako zrkadlo vyleštené čižmy. Šiel k studni, aby sa poumýval z vedra, rozkročil sa náležite, aby mu nejaká kvapka vody nefrklala na ne. Potom si priesal šedivasté vlasy, šticu dohora, pútec nabok. Slovom, práve tak, ako sa svedčí na pána richtára. Kým si fúzy usporiadala, pani richtárka uviazala mu nákrčník na hrdlo. Pri tejto veľavýznamnej práci ustavične mu dohovárala:

- Vždy len do mesta! Kýho d'asa tam len robiš? Či ti zas gágor vyschol, nuž si ho, všakver, ideš vypláknut? Bodaj by som nikdy nebola počula o richtárskej palici. Od tých čias, ako si richtár, nestarás sa o gazdovstvo. Chce sa ti len s pánmi podávať si ruky a po hostincoch sa tárat? A tu treba zemiaky sadit', deti a statok opatrotovať, domácnosť tiež na mňa hľadí... To všetko musím sama.

Pani richtárke začali oči vlniť, nos dostával červenú farbu, čo vždy predpovedalo odmäk.

- Ženička moja, - hrkútal pán richtár, - všetko bude dobre! Len vy chodte na ostredky a tam pekne porobte. Popoludní prídem k vám. Ale vieš, úrad je úrad, a keď ma hlavný slúzny cituje, chceš-nechceš, musíš!

Medzitým izba oživila. Z každého kúta dvíhala sa strapatá detská hlava. Začali džavot ani lastovičky na svite. Malý Janík, otcov miláčik, strepal sa z posteľ a začal si obzerať otca. Keď ho videl sviatočne oblečeného, vopchal si v zdrivení palček do úst, hľadel na neho kosmo a začal ho obchodiť.

- A kde ideš?
- Do mesta, Janíčko.
- A donesieš mi niečo? - sputuje sa ďalej malý exekútor.
- Donesiem.
- Čo?
- Prútik.

Na to sa náš Janko nadurdí. - Ale ja to nechcem! Ja chcem cukor!

Uspokojí ho. Vybehne von.

Pán richtár vzal palicu. Žena ho ešte raz pretiahla kefou, obzrela ho od päty do hlavy, či nevidí páperček na kabáte, aby ju vraj nehovárali, že si muža nefedruje.

Vyšiel na dvor. Husi, kačky, sliepky sa hmýrili okolo strojného osemnásťročného dievčaťa. Marienka, najstaršia richtárova dcéra, sypala hydine zo slamienskych ovov.

- No a tebe čože doniest?
- Nuž nič, otecko.
- No, len no, a keby som ti takto hodného pytača dovedol? Či by si?
- Marienka sa trochu odvrátila.
- Ale otec, vy len vždy žartujete!

Otec sa zasmial a poberal sa von. Žena ho vyprevadila až za dvere a pritom mu nezabudla dať toto, kym svet svetom bude, väzne napomenutie:

- Počuj, muž môj, nepi veľa, nebuď dlho a nech ti dobre vydajú.

II

Cez dedinu tečie potok. Dnes je veľmi rozvodnený. Včera bol víchor a narobil veľkú škodu. Laťa, pri ľom leží od koreňa vyvrátená vŕba: Halúzky sa jej, stá živé, ustavične pohybujú, lebo ich prúd vody vše na jeden, vše na druhý bok myká. Zamyšlený prešiel richtár cez most a vyšiel na briežok, ktorý sa dvíha hned nad dedinou. Zastal zarmútený, lebo videl pred sebou vyvrátené ležať tri jedle.

Včera ráno bolo ich ešte sedem a teraz už len štyri stoja.

JÁN ČAJAK PREDAJ HORY

Boli oni chlúbou Jedľova, lebo ich bolo vidno široko-ďaleko a každý vedel, že pod nimi leží v úzkej dolinke učupené Jedľovo.

Žiaľ mu bolo za nimi. Sklopil hlavu, šiel ďalej a len kedy-tedy šibol palicou pri chodníku živoriacu burinu.

Ustal a vysmäadol, kym si skončil úradné veci. Po starej obyčají navštívil „Ostatný grajciar“.

- Vitajte, pán richtár! - klania sa hostinský a usádzza ho medzi hostí.

Pri poháriku a cigaretke hned sa rozprúdi rozhovor. Jeden sa sputuje to, druhý druhô, a tak prechádza čas a človek sa tu dobre cíti, lebo sa aj dozvie niečo, čo sa vo svete deje a okrem toho, čo je hlavné, rozeselí sa.

- A tie ženy nedožičia ani len trocha potechy. Len hrdluj a varuj! Či je to život?

Takto si asi hútal náš pán richtár, keď už do druhého pohárika nazrel. Vtom vstúpi okrúhly ani súdok pan. Zlatá reťaz ani hamovka sa mu combáala na bruchu. Nos a spodná gamba prezrádzajú, že je podarený potomok vyvoleného národa. Je to drevokupec Holcmann.

- Dobrý deň, pán richtár, - podáva mu tučnú, červenými chlpkami zarastenú ruku.

- No, akože, či sú zdraví? Čo nového u nich?

- Nič dobrého, pán Holcmann. Zle-nedobre u nás. Včera nám tá nečastná búrka pol hory vyvalila.

- Čo nepovedia? - rečie Holcmann, pri tom stíksa richtárou ruku a volá na hostinského:

- Dve pečienky a pol litríčka, aleže z toho lepšieho.

Len čo vypovie, tu vkročí do hostinca mužský vysokej postavy. Hlava už srie-nistá, fúzy pod nosom ani štetka. Strieborná retiazka s konskou hlavou na zamá-stenej veste a veľký strieborný prsteň na ukazováku prezrádzajú, že pred nimi stojí mäsiar. A aký mäsiar! Ján Štvrták, tak ho zvú, je v Kamennej najbohatší. Má dosť rozsiahle gazdovstvo, remeslo mu tiež do-nesie niečo, a čo je hlavné, zaoberá sa aj drevokupectvom.

Za ním stojí jeho syn Samko, pekný stíhly šuhaj.

- Vitaj kmotre! - vykríkne richtár spoza stola.

- A to si ty, kmotre?! Len keď sme sa zišli, veď už ani nepamätam, kedy sme boli spolu. Čo nového u vás?

- Ani sa nespytuj, nič dobrého! Včerajší víchor nám pol hory vyvalil, - máme veru hodnú škodu.

- Čo nepovieš? No, no, hm, to je veru veľké nešťastie! Ale vieš čo, kmotrik môj radostný, keď sme sa takto zišli, to už len tak naprázdno nepôjde... Hej, pán hostinský! Prineste nám, ale z toho...

Milého richtára vezme pod pazuchu a viedie ho do obložného výklenku.

- Čo, kmotre, - začne mu šepkať do ucha, - len nedáš Holcmannovi zarobiť! Ja som ti len hádam prvší! Vieš, krv nie je voda!

- Pán richtár, nechže nezabudnú, čo som im povedal! - volá na neho Holcmann. - Veď je to ešte nie posledné slovo.

- Ale ved' ja sám nič nemôžem, to je obecný majetok, musí sa spravíť verejná licitácia.

- A už ty, kmotrik môj radostný, na mňa nezabudni. Viem dobre, že od teba mnoho závisí. A bez zaliečania, ale je to svätá pravda, že si ty taký richtár, akému, prisámačku, na široko-ďaleko niet páru. Čo chceš, to aj vykonáš, nedáš sa za nosom vodiť. A potom, vieš, aj ja mám srdce, aj ja tebe skôr ako druhému. No čo? Mám príšť, pozveš ma na nedeľu? Čo?

- Príď, aspoň sa pozhvárame.

Už slnko dávno zapadlo, keď sa jedľovský richtár odobral od prítulného kúta „Ostatného grajciara“. Na nebi sa zjavila jedna za druhou hviezdičky.

Po doline začal sa rozprestierať súmrak, len temená vysokých hôľ boli ešte ružovým svetlom ožierené. Vážne pokračoval. Zdalo sa, akoby každý krok meral, lebo často zastal a hlavu klonil nadol. Iste ho nie každodenné t'ažkosti opantali. Keď prišiel domov ešte v pitvore si vyzul čižmy a tíško si ľahol do posteľ. Žena nespala.

Zbadala ho, keď prišiel a začala sa ho spytovať, prečo tak dlho ostal v meste.

- Daj mi teraz pokoj, - odvetil jej. - Prihotov na nedeľu hostinu, ale poriadnu, lebo príde k nám na obed kmotor Štvrták, on ma dnes pohostil.

III

Nastalo pekné nedeľné ráno. Čerstvý vzduch bol nasiaknutý vôňou lipového kvetu. Na tráve sa trblietala rosa, lastovičky veselo štebotali, kedy-tedy prebrnka včela. Vôbec, rodil sa krásny deň.

Marienka bola už dávno hore aj s matkou, behali za hydom, aby mohli ulapit' niečo súce pod nôž. Z chlieva sa ozýval kvikot prasáta a krochkanie starej. Zaiste je tam sluha Mišo a vyberá z ôsmich súce na ťapšu. Zo všetkého vidno, že sa strojí hostina. Ako by aj nie, keď čakajú hosta, a to ešte kmotra! Odveky býva d'aleko od nich, až hen na stoličnej hranici, veru ho veľmi zriedkakedy vidia.

Marienka bola trochu roztržitá, strhla sa na každý hrkot voza a neraz pozrela cez škáru plota, či ich nezočí. Hrkot prestal a ona sklamána vkočila do záhrady, aby polievala hriadky a aby uvila kytku, ved' bez kvetov na stole nebola by ani nedeľa. Myšlienky jej zalietali do Trnistej. Prišla jej na um tanecná zábava. Tam sa zišla so Samkom. I teraz cíti, ako jej obvinil rukou pás, keď s ním tancovala, a nezbadala ani ten zvláštny pohľad, akým ju sprevádzal. Mnoho ráz myslala na to, ale ani raz sa jej tak živo nepredstavil ten obraz ako teraz.

Vtom zahrčal ľahký vozík. Onedlho zošupoval z neho Štvrták a za ním skočil Samko, hodiac Mišovi opraty. Pani kmotra vybehlá privítal hostí a uviedla ich do izby. Pán richtár sa práve mordoval s čižmami, boli mu trochu úzke. Keď ich videl, usmial sa potuteľne, podal im ruku a čudoval sa, že tak zrána prišli.

- Jaj, kmotre, ako by aj nie! Či nevieš, že je do Kamenného hodný chlp cestu a máme íst' aj horu obzriet? Len sa skoro poberej! Či ho vidíš, leňocha!

- Nechaj ty to tak, - odvetil richtár, - vieš ako je, celý týždeň človek lopotí, utrmáca sa, nuž v nedeľu si chce oddýchnuť. A čo sa hory týka, tá ver neutečie a nie je ani d'aleko, máme kedy. Sadnite si.

A keď aj Samka vyobjímal ako sa patrí, pomaličky sa obliekal ďalej.

Štvrták bol ako na trni.

- Nič sa netráp, všetko bude dobre. Stará dônes niečo na občerstvenie a na zahryznietie! Pocestným načim, aby sa posilnili.

Pani richtárka sa obracala ako vrtielka. Marienka tiež prišla dnu, aby prestrela. Privítala hostí. Krstnému otcovi bozkala ruku.

- No, či vidíš, ako narástla, - obdivoval ju Štvrták a so zrejmou úľubou pozrel na ňu. Kto by si to bol mysel? Ale dievča je ani konopa, ani nezvieš, len keď je už zrelá na trhanie.

Medzitým sa mladí tiež pozdravili. Marienka zapýrená podala Samkovi ruku a on tiež rozpačite pozeral na ňu.

- A vy sa už azda poznáte? - opytuje sa starý Štvrták.

- Ó, áno, - odpovedal Samko, - zišli sme sa na tanecnej zábave v Trnistej, - a pritom pozrel na ňu, či sa ešte pamäta na neho.

Marienka sa usmiala, kývla nebadane hlavou a vyšla. O chvíľu sa stratil aj Samko.

Kmotrovia si popíjali za stolom hriatô. Štvrták sa vypytoval na horu, ale richtár mal vždy nejakú výhovorku. Až keď mu už nebolo do strpenia, vzal richtár paličku a pustil hosta vopred.

- Samko, priahaj! - zvolal Štvrták.

- Ale daj pokoj kmotre, dôjdeme aj pešo. To si aj tak obzrieme, - a už boli na ulici.

Marienka medzitým šla po zeleninu do záhrady a Samko, len tak znenazdajky, išiel za ňou. Stáli v rozpakoch. Aby nevidel, ako sa červenalá, zohla sa a odtrhla kvietok. Pristúpil k nej.

- Marienka, nedali by ste mi kvietok?

Zohla sa, odtrhla klinček a podala mu ho. Samko, bohvieako, nielen klinček, lež aj ruku dievčiny držal v svojej. Ona si ju Ľahučko vytiahla a nechávajúc klinček v šuhajovej ruke, odbehla pomáhat' matke.

Naši starí medzitým stúpali hore na vŕšek. Štvrták súril richtára, ale jemu sa akosi nechcelo, a tak sa zdalo, akoby bol býval v rozpakoch. Konečne boli na mieste.

Krásny obraz sa rozprestieral pred nimi. Široká dedina bola obtočená vysokými vrchmi. Na východe Kriváň skláňal nebotyčnú hlavu nad šíre okolie. Podobal sa ohromnému skamenelému orlovi, ktorý si rozprestiera krídla do vzletu, napína všetky sily, aby sa vzniesol, no všetko márne, nemôže sa odtrhnúť od pôdy. Pod nimi sa hadila bystrá, dosť široká rieka, po nej kedy-tedy sa mihi plte.

Nekochali sa naši v rozkošnom výhľade, mali väčnejsie pred sebou. Štvrták vyratúval kubíky, kdežto richtár stál pred ním skľúčený, a predsa mu šibalský úsmev obľevoval ústa.

- Čože si zastal? Ved' je už obed, a tu o hore ani chýru ani slychu. Kedyže sa dostanem domov?

- Ale ved' sme tu! - vypukne richtár.

- Ba kýho paroma! - Nuž kdežte je tu hora?

- A či nevidíš? - ukazuje richtár na tri vyvalené jedle. - To je naša hora a viac sme ani nemali, ani nemáme, len tieto tri a tie štyri čo ešte stojia.

Štvrták stál ako omráčený.

- Nuž ale tak? Teda za tieto tri drevá som sa unúval? Ty si ma oklamal! - kričal urazený Štvrták.

- Kmotre, prosím ňa, nehnevaj sa, ved' je to len žart.

- Pekný žart! Ďakujem ja za taký žart. Nech čert vezme také žarty aj s tým, kto ich vyhútal! - a ponáhľal sa do richtárovho domu.

Richtár za ním rozháňa paličkou, až sa mu kečka parí, a pritom ustavične prosí kmotra, aby mu odpustil, ved' on to vraj zle nemyslel a chcel ho len k sebe privábiť, aby ho mohol vo svojom dome pohostit'.

Kmotor sa nedal obmäcktiť, ale náhle prišiel do dvora, hned skríkol čo mu para stačila:

- Samko, priahaj!

Pani richtárka s vysúkanymi rukávmi vybehlá, a keď videla, že je zle, začala sa okolo pána kmotra vŕtiať a prosiť, aby im nerobil hanbu, že to všetko prejde a kmotrovi musí vraj tiež odpustiť, ved' vie, že mu len po žartoch ide rozum.

Vtom ho zarazila vôňa prasacej pečienky. Vôňa kapitálna! Šteklí nozdry človeku, okrem toho ešte tak zdržiať! Akože by sa kóra Padu neroztopila? A keď ešte zbadal slzy v Marienkiných očiach.

- Vám po vôle, pani kmotra, ale len vám po vôle ostanem, ale kmotrovi to tak ľahko nezabudnem.

A kmotor stál skrúšene ako starý hriesník, nepovedal ani slova, len kedy-tedy mu šklblo kútikom úst.

Hostina bola výborná a vínce ani tokajčina. Ale tie medové veci a núkanie kmotričkino! Štvrták zakosil očkom po kmotrovi, richtár zas na neho. Štrngli si pohárikmi a boli, ako by im bolo niečo na srdeci ležalo.

Štvrták zaškúlil na nich, uškaredí sa a zrazu povie:

- Počuj, kmotre, keď si ma tak dopálil, ja predsa bez kúpy nepôjdem, aby si vedel. Máš dievča na vydaj, ja chlapa na ženie, daj nám ju! Čo dás s ňou?

Marienka zahanbená vybehlá, Samko za ňou, aby ju potešíl.

Tu nás richtár začal strúhať vážnu tvár, to vraj nejde len tak zhurta dcéru vydať, ešte je vraj primladá, matke potrebna. Ona, pravda, má pekný groš aj výbavu, ale len tak zrazu...

Ale Štvrták mal na všetko presvedčivú odpoveď, až konečne richtár, aby si kmotra zas nerozhzneval, privolil - a tak namiesto hory vypýtal si do domu nevestu.

(Domová pokladnica, 1974)

SLOVO K 11. ZJAZDU

Aj ja by som sa chcel zapojiť do diskusie k nadchádzajúcemu 11. zjazdu nášho Spolku. Veľmi sa teším, že sa konečne uskutoční, aj keď s tak veľkým oneskorením. Je to veľmi významná udalosť pre celú našu organizáciu. To, že existujeme a môžeme vyvíjať našu činnosť, vďačíme tým krajanom, nezriedka už nežijúcim, ktorí si krátko po vojne nielenže udržali svoje slovenské národné povedomie, ale sa nebáli, napriek ľažkostiam a prenasledovaniam, k tomuto povedomiu aj otvorené pričná a pracovali na založení našej organizácie. Som vďačný aj všetkým našim súčasníkom, ktorí nezabudli na svoj pôvod a podnes vytvrali pri svojej slovenskosti a svoje národné presvedčenie odovzdávajú aj deťom.

Musím pri tejto príležitosti upozorniť ešte najednu skutočnosť, a sice na podpísanie zmluvy medzi Poľskom a vtedajším Československom dňa 10. marca 1947, čo uľahčilo organizovanie sa krajanov a teda aj vznik nášho Spolku, ktorý od tohto momentu nadobudol veľký rozmach. Odvtedy vďaka Bohu a Panne Márii uplynulo už vyše pol storočia a naša organizácia nadálej existuje. Ja som do nej vstúpil nielen preto, že som Slovák, ale aj preto, že sa od začiatku zamerala na pomoc krajanom a rozvíjanie ich kultúry a obhajovanie práv našej národnostnej menšiny. No a keď som si už obliekol tú krajanskú uniformu, tak v nej vydriám do konca.

Som veľmi rád, že sme sa dočkali nových čias a významných zmien v systéme nášho zriadenia a že nás zjazd sa už po tretí raz uskutoční v nových, demokratických podmienkach. Dúfam, že vyrieši viaceré problémy, ktoré nás dnes trápią.

S veľkým znepokojením totiž čítam v Živote viaceré výpovede krajanov, z ktorých vyplýva, že krajanská činnosť vo väčšine miestnych skupín na Orave, ale aj na Spiši, výrazne stagnuje. Nechcel by som teraz analyzovať tieto výpovede a zamýšlať sa, v čom spočíva príčina tejto stagnácie, alebo lepšie posvetané príčiny, lebo je ich určite viac. Podľa mojich skúseností môžem však povedať, že trochu viny majú na tom aj sami krajania, prenejšie výbory miestnych skupín, ktoré veľa stratili zo svojej aktivity. Nemôže byť predsa dobre tam, kde sa členské schôdze konajú raz za štyri roky, kde sa členské nevyberá pravidelne a výbory MS zanedbávajú svoje povinnosti, pre realizáciu ktorých boli zvolené.

Samozrejme, miestne skupiny potrebujú pomoc, častejšie, - ako to vyplývalo zo spomínaných výpovedí, - a priame kontakty s vedením Spolku, aby ich malo povzbudzovať a ukázať, že na nich nezabúda, prípadne poradiť,

ako majú riešiť svoje problémy, a keď treba, aj pomôcť v ich riešení. Myslím si, že zjazd sa bude musieť zaoberať aj touto otázkou, keďže je naľehavá a rozhoduje o našom byť alebo nebyť. Ak sa činnosť MS nerozhýbe, ak sa nezlepší situácia v oblasti výučby slovenského jazyka najmä na Orave, ale aj na Spiši, pomaly zmizneme z mapy národnostných menšín v Poľsku. K naľehavým otázkam patrí taktiež zavedenie slovenských bohoslužieb aj do iných farností. O to by tiež mali dbať miestne skupiny, ale aj Ústredný výbor Spolku, vedľa jedna obec na Orave a šesť na Spiši, kde tieto bohoslužby sú, je rozhodne málo. A propos bohoslužieb. Chcel by som pri tejto príležitosti podakovať Ústrednému výboru SSP za to, že nám hradí výdavky spojené s dochádzaním na naše nedelné bohoslužby rektora zo Slovenska. Je to veľmi zodpovedný človek a znamenitý odborník. Každú nedelu prichádza načas a pred omšou naciučuje v kostole s krajanmi nové piesne. Sme s ním veľmi spokojní.

Na záver by som chcel popriat ústrednému výboru a redakcii Života veľa úspechov v novom roku 2002.

**ALOJZ BUGAJSKÝ
Jabolonka**

MENŠINY V ELEKTRONICKÝCH MÉDIÁCH

V dňoch 3. - 4. decembra 2001 sa v Bielostku konala medzinárodná konferencia pod názvom: Menšiny v elektronických médiách - vzory, obrazy, očakávania. Zorganizovali ju Poľská televízia a rozhlas spolu s bielostockými odbočkami rozhlasu a televízie. Cieľom konferencie bolo prediskutovať problematiku rozhlasových a televíznych relácií vysielaných v jazykoch národnostných menšín v Poľsku, Bielorusku, Estónsku, Lotyšsku, na Litve, Slovensku a Ukrajine, výmena názorov a skúseností, spoločné hľadanie nových organizačných a programových východísk.

Konferencie sa okrem zástupecov poľských a zahraničných rozhlasov a televízií zúčastnili aj predstaviteľia národnostných menšín žijúcich v Poľsku, členovia štátnej

správy PRT a ďalší. Bol medzi nimi aj predsedá European Ethnic Broadcasting Association Mirko Bogataj, ktorý vo svojom príhovore podotkol, že programy pre národnostné menšiny a etnické programy musia byť nezávislé od politiky a ekonomickej situácie štátu. Situácia v poľských médiach si vyžaduje zmenu, lebo neuspokojuje národnostné menšiny. Podľa neho by sa mal zväčšiť čas venovaný programom pre menšiny. Také programy sú potrebné každý deň a mali by mať celoštátny dosah, aby sa s nimi mohli oboznámiť všetci občania. Mali by sa do nich aktívne zapájať aj príslušníci národnostných menšín. Na finančné problémy pri realizácii programov pre národnostné menšiny poukázal Waldemar Janda z kancelárie regionálnych programov Poľskej televízie. Predstavil nový model vysielania pre menšiny v televízii, ktorý by sa mal začať realizovať od februára t.r. Podľa tohto modelu by menšiny mali vyhradený 55-minútový program každú sobotu od 10.35 do 11.30 hod. Každý týždeň bude program venovaný inej problematike. Prvú sobotu v mesiaci budú vysielané odmenené filmy na festivali U seba, druhú sobotu budú vysielané po 2 programy pripravené v spolupráci s Nemeckou televíziou a štartmi vyšehradskej skupiny, tretia sobota bude vyhradená pre ukrajinský program - Telenoviny a reportáže pre menšiny a poslednú sobotu budú vysielané programy v jazyku národnostných menšín, venované dôležitým udalostiam, osobám či kultúrnym podujatiam jednotlivých menšín. Waldemar Janda podotkol, že dôležitá je spolupráca s predstaviteľmi jednotlivých menšín a ich účasť na tvorbe týchto programov. Ostáva teda veriť, že v poľskej televízii budú čoskoro pravidelné programy venované menšinám a naši krajania budú môcť sledovať aktuálne spravodajstvo zo Spiša a Oravy vysielané v slovenskom jazyku.

Text a foto: JÁN BRYJA

Predsedníctvo konferencie v Bielostku

Krajania zo Sliezska na Oravskom jazere

KRAJANSKÉ NADŠENIE V SLIEZSKU

Láska k rodnému kraju a slovenčine - našej materčine, upevňovanie nášho národného cítenia, široké uplatňovanie slovenčiny, a to aj vo verejných kontaktoch, kultúrna činnosť a pod. - to všetko je pre krajana vec nadriadená a súčasne prirodzená, vyplývajúca z členstva v našej organizácii, Spolku Slovákov v Poľsku. Aj sliezski členovia SSP to majú na zreteli. Ich organizačné nadšenie, láska k slovenskej domovine, nezabúdanie na svoje kořene vyplývajú z našej krajanskej minulosti na Spiši a Orave, ale aj z dejín slovenského národa. Tie dejiny nie sú nám cudzie. Ved' v nie až tak ďalekej minulosti naše oblasti i ľudia na severnom Spiši a Hornej Orave tvorili súčasť Slovenska a jedného nepodeleného národa.

Prejdem však ku konkrétom z nášho života v Sliezsku. Dá sa povedať, že minulý rok bol pre našu krajanskú odbočku a život i činnosť jej členov priaznivejší než predtým. Vďaka organizačným snaħám MS, ale aj záujmu našich členov, sme si mohli priamo na mieste

preveriť naše znalosti slovenčiny v kontaktoch so Slovákm a zúčastňovať sa na zaujímavých podujatiach za účasti slovenských umelcov. Tak napr. cez leto sme mohli v kostole sv. Vojtecha v Mikolówe sledovať koncerty komorného orchestra z Bratislav, ako aj spevokolu v Katoviciach. V nedalekom susedstve nášho mikołowského centra vystupovali tiež pohostinne súbor Nitran z Nitry a dychový orchester z Dubovej.

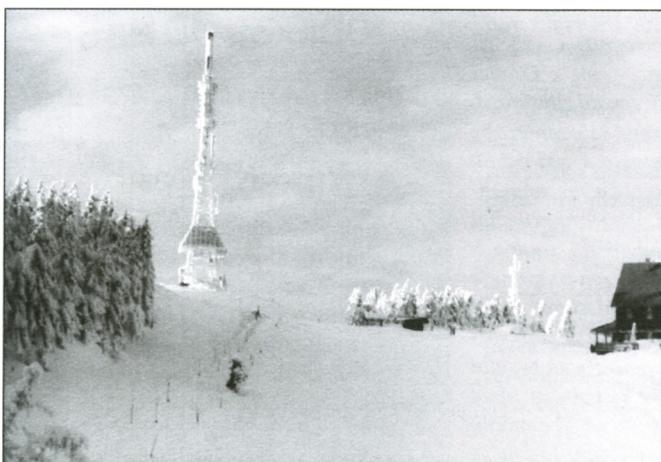
Samozrejme po koncertoch sme si na osobitnom stretnutí mohli so slovenskými umelcami a našimi priaznivcami priamo pobesedovať a vymeniť si skúsenosti. Podujatia sa uskutočnili v rámci prihraničnej spolupráce a kultúrnej výmeny dvoch susediacich regiónov. Nemusím podotýkať, že takéto kontakty mali pre nás veľký význam.

Milým spestrením krajanského života boli naše vlastivedné zájazdy na Slovensko, medziiným do Turzovky v Čadci ku kaplnke zázračnej Panny Márie alebo na Oravské jazero, nehovoriac o našej, už tradičnej rozlúčke s letom, oslavách 50. výročia jablonského lýcea, návšteve Ostravy bud' niektorých prihraničných obcí na Slovensku a v Čechách a pod. Aj tieto výlety boli prejavom snáh našich členov po úzkom kontakte s našou slovenskou domovinou, tak blízkou srdcu každého krajana v Poľsku.

Na zasadanie výboru našej miestnej skupiny, ktoré sa konalo pred príchodom zimy, predsedal výbor J. Grapa, tajomník B. Knapčík a ďalší členovia konštatovali, že naša MS splnila všetky úlohy, ktoré si nastolila, a to aj napriek tomu, že niektorí krajania z našej organizácie prejavovali istú ľahostajnosť a trochu

sa od práce odtahovali. Výbor však vyjadril presvedčenie, že ich skúsenosti z krajanskej práce treba v budúcnosti rozhodne využiť v prospech sliezskej MS, čo je predsa nadradeným cieľom nášho Spolku. Pri hodnotení osláv polstoročia jablonského lýcea výbor konštatoval, že na nich naďalej nebola náležite docenená zásluha krajana na vzniku tejto prvej a dodnes jedinej všeobecnovzdelávacej strednej školy na Orave, aj keď

Skrzyczne je od novembra do mája zasnežené

v porovnaní s predošlými oslavami (40. výročia) možno hovoriť o určitem pokroku. Snáď aj preto sa väčšina prvých absolventov lýcea, vtedy ešte so slovenským vyučovacím jazykom, osláv nezáúčastnila.

Na záver zasadania, ktoré sa neskôr premenilo na „andrejský večierok“, výbor preroval plán práce na zimné obdobie, do ktorého zahrnul o.i. pravidelné krajanské stretnutia, získavanie ďalších predplatiteľov Života, spoľočné rekreačné výpady na Skrzyczne, kde sú takmer pol roka znamenité podmienky na lyžovanie, obohacovanie knižných zbierok v našej krajanskej knižnici, no a podľa možnosti pravidelná účasť našich členov na celokrajanských kultúrnych podujatiach na Orave či Spiši. Nechýbala samozrejme ani problematika oneskoreného XI. zjazdu nášho Spolku, ktorý sa - dúfame - v tomto roku konečne uskutoční. Máme totiž mnoho rôznych otázok a návrhov, ktoré chceme na tomto najvyšom krajanskom fóre predložiť. Ale o tom všetkom snáď inokedy.

Brono

Z ČINNOSTI VEĽVYSLANECTVA SR PRI SVÄTEJ STOLICI

Veľvyslanec SR pri Svätej stolici Marián Servátka dostal v súvislosti s medzinárodnou konferenciou *Dvojstranné medzinárodnoprávne vzťahy Svätej stolice a štátov: skúsenosti a perspektívy*, ktorá sa konala v Ríme v dňoch 12.-13. decembra 2001, telegram od J. E. kardinála Angela Sodana, Štátneho sekretára Svätej stolice, v ktorom sa uvádzá:

Jeho Svätoſť pápež Ján Pavol II. Vás láskavo žiada o odovzdanie jeho srdečných pozdravov všetkým účastníkom konferencie *Dvojstranné medzinárodnoprávne vzťahy Svätej stolice a štátov*, organizovanej 12.-13. decembra 2001 pod záštitou Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky, Veľvyslanectva Slovenskej republiky a Pápežského orientálneho inštitútu. Je presvedčený, že konferencia povedie k lepšiemu pochopeniu charakteristickej povahy a cieľov pápežskej diplomacie a k cennej účasti na skúsenostiach a perspektívach týkajúcich sa vzťahov medzi Svätou stolicou a krajinami Strednej a Východnej Európy v súvislosti s dalekosiahlymi ekonomickými, politickými a kultúrnymi zmenami poslednej dekády. Podobne vyjadruje svoju nádej, že toto významné stretnutie prispeje k širšiemu dialógu a spolupráci v prospech tých duchovných hodnôt, ktoré sú nevyhnutnými pre autentické obnovenie spoločnosti a rast globálnej kultúrnosti a spravodlivosti, solidarity a mieru. Pre všetkých prítomných na konferencii Jeho Svätoſť srdečne

vzýva Všemohúceho, aby ich požehnal múdrostou, silou a pokojom. S mojím najlepším želaním k tejto príležitosti.

Kardinál Angelo Sodano
štátny sekretár

KRÁTKO ZO SPIŠA

Ostražitosť nikdy nie je priveľa. Prevedela sa o tom aj istá Novoběžanka, ktorej neznámy zloděj ukradol peniaze počas vystupovania z busa v Novom Targu.

***

V polovici novembra 2001 políciu zaujalo v Kacvne podozrivé vozidlo - Porsche 924, ktoré malo americkú poznávaciu značku. Auto, ktoré polícia zabavila, bolo pravdepodobne prepašované do Poľska bez potrebných colných dokladov.

***

19. novembra 2001 sa konalo zasadanie gminnej rady v Nižných Lapšoch. Zúčastnil sa ho aj Jacek Młodkowski, predsedajúci Správy vodných nádrží, ktorý predstavil investičné plány a zaviazal sa pomáhať školám a kultúrnym strediskám na území nižnolapšanskej gminy. Gminní poslanci sa rozhodli zvýšiť poplatky za vodu (1,90 Zl. za 1 m³) a kanalizáciu. Od januára t.r. sa tiež zvýší daň od nehnuteľností a zavedie sa poplatok od turistov - 50 grošov za deň.

***

Od začiatku decembra sa sprísnila ochrana nedeckej priehrady a hydroelektrárne. Dozerajú na ne ozbrojení strážcovia, čo značne obmedzilo možnosti ich prehliadky. Stalo sa tak v dôsledku začlenenia priehrady medzi objekty dôležité pre verejnú bezpečnosť, ktoré si vyžadujú špeciálnu ochranu. Podobných objektov je v Poľsku vyše 600. (jb)

PINGPONGOVÁ DIPLOMACIA

Ako sme už písali predošlom čísle Života, v príspievku venovanom športovým aktivitám ZÚ SR vo Varšave, v decembri sa naplno - po futbalovej - rozbehla aj „pingpongová diplomacia“. Zástupcovia slovenskej diplomacie si na svoj premiérový „medzistátny“ zápas pozvali ukrajinských diplomatov. Súboj trojčlenných družstiev - pri systéme každý s každým - vyhralo Slovensko v pomere 6:3. Niekoľko dní neskôr už čakal oveľa silnejší súper - predstaviteľia čínskej ambasády. Ako povedal člen slovenského stolnotenisového výberu, II. tanomník ZÚ SR M. Novotný, napínavý priebeh, vyrovnanú úroveň stretnutia s diplomatmi stolnotenisovej veľmoci a konečne tesnú

Letná spomienka na svadbu Stanislava Lizaka a Márie Pietrzakovej, vnuki dlhorocného predsedu MS SSP v Podvuku Jozefa Gribáča

prehru 4:5 možno oprávnene považovať za slovenský úspech.

V pingpongovom kolektíve ZÚ SR vo Varšave sa v súťažných zápasoch, okrem spomínaného M. Novotného, striedajú aj konzul Alexander Melsitov, obchodný radca František Mazánik, zástupca vojenského pridelenia Stanislav Dubák a Ján Bošnovič zo Slovenského inštitútu vo Varšave. (KD)

medzitým snažil ukludniť psa, ale on bol stále akýsi nesvoj a nakoniec ma chytil za nohavice a silou-mocou ma odtahoval od studne. Keď sme napokon od studne na niekoľko krokov odstúpili, zrazu v nej niečo zadunelo a hned nato sa studňa zavalila. Keby sme v nej ostali, bolo by nás zasypalo.

Sprac.: PETER KOLLÁRIK

AKO PES ZACHRÁNIL STUDNIARA

Príbehov o psej vernosti, múdrosti a odanosti je nesmierne veľa. Pře sa o psach knihy, nakrúca filmy, ba dokonca stavia sa im pomníky. Niekedy je v týchto príbehoch hodne fantázie, ale nezriedka aj pravda. Potvrzuje to aj historka, ktorú sme počuli vo Veľkej Lipnici, kde práve pes menom Mišo pred niekoľkými rokmi zachránil svojho pána - studniara.

- Spolu s niekoľkými pomocníkmi, - začína svoje rozprávanie studniar, - sme v Lipnici kopali studňu, keď sa náhle spustil silný dážď. Chlapci rýchlo urobili drevené šalovanie, aby sa zem nezavalila a nedošlo k nejakému nešťastiu. Zrazu niekto zvonka na mňa zakriačal, aby som vyšiel von, lebo vraj pribehol môj pes a nervózne behá okolo studne a poštekáva. Vyliezol som teda von a vidím, že môj verný pes Mišo sa naozaj chová akosi cudne, ako nikdy doteraz. Chvíľku som rozmyšľal, čo je vo veci, ale potom som zavolal na pomocníkov, ktorí boli ešte v studni, aby z nej rýchlo vyliezli. Najskôr sa mi sice smiali, ale nakoniec poslúchli a vyšli von. Ja som sa

POĎAKOVANIE

Chceli by sme touto cestou srdečne podať kľúč Nadácii Bátoriovi za jej pomocnú dlaň vo forme finančného príspevku vo výške 4000 zlôtých, určených na nákup počítačovej techniky pre redakciu Život.

**Spolok Slovákov v Poľsku
a redakcia Život**

ODIŠIEL OD NÁS

Dňa 21. októbra 2001 zomrel v Jurgove vo veku 67 rokov krajan

VALENT TIBOR

Zosnulý bol dlhorocným členom Miestnej skupiny SSP v Jurgove a horlivým čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, brat a dobrý človek. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Jurgove

Z KALENDÁRA NA JANUÁR

Záhradkári

Tentoraz zima zavítala na Spiš a Oravu doskočila, už koncom novembra. Rolníci i záhradkári majú teda dosť času, aby si premysleli, na čo sa chcú v tomto roku sústrediť. Preto ešte pred začiatkom sezóny si treba urobiť podrobnejší rozvrh, čo a kam budeme vysievať, rozsádzať, pikírovať, sadíť. Vieme, že na pestovanie skorej i neskorej zeleniny používajú záhradkári rôzne metódy a zariadenia. Napr. fóliovníky sú zväčša určené na pestovanie najskorších druhov, ako napr. redkovka, šalát, kaleráb, karfiol alebo uhorky. Po ich zbere nasledujú teplomilné rajčiaky, ktorých zber sa pretiahne do jesene. Pri intenzívnom pestovaní je dôležitá fytohygiena a premyslené striedanie druhov. Treba napr. vedieť, že odrody určené na pestovanie vonku idú pod sklom alebo fóliou do vŕate. Opačná zámena je možná napr. pri odrodách karfiolu, kalerábu či kelu, ktoré sa s úspechom vysádzajú ako druhý, neskorší sled do voľnej pôdy. Poznamenajme ešte, že v tomto mesiaci pravidelne kontrolujeme uskladnenú zeleninu, vetráme miestnosti a dbáme, aby sa do nich nedostali myši.

Ovocinári

Dnes niekoľko poznámok pre tých, čo si chcú založiť novú ovocnú záhradku. Musia dodržať tri zásady. Prvou je, že sa nemožno púšťať do výsadby mladých stromčekov na mieste starých záhrad skôr, ako po päťročnej

rekultivácii pôdy, ktorou treba odstrániť tzv. pôdnú únavu. Inak budú novovysadené stromčeky živorif a krapatief. Druhou zásadou je pôdu dokonale zbaviť pýru, a to aj na parcele, kde nie sú a v posledných rokoch ani nerástli ovocné stromy. Treťou dôležitou prácou je príprava plánika výsadby, pričom treba rešpektovať zásady týkajúce sa susedských vzťahov a kombinácie druhov a kultivarov. Na severnej strane pozemku sa sadí stromy s vyššími korunami v poradí: slivky, mirabelky, ringloty, čerešne a višne, a to apoň 2 m od plota suseda. Bližšie k plotu možno posadiť egreš a ríbelez. Do stredu záhradky sa sadí jablone a hrušky. Treba dbať, aby sa po plote, ani po vlastnom, nič nepopínať. Ak niekto chce prevrúbľovať nevyhovujúce kultivary, mal by si do konca januára narezať vrúbku a uložiť ich dobre obalené do spodnej časti chladničky buď do piesku v pivnici. Nezabúdajme na kontrolu uskladneného ovocia.

Chovatelia

Dnes ešte niekoľko pripomienok o opatruvaní hydiny cez zimu. Pri chove nosníkov produkujúcich násadové vajcia, treba popri ochrane pred prudkými výkyvmi teploty vytvárať aj podmienky pre vysokú biologickú hodnotu tých vajec. K najdôležitejším patrí teplota, ktorá ani za najtuhších mrazov nesmie klesnúť pod 0°C. Keď chceme udržať vysokú znášku, teplota nesmie klesnúť pod

12°C. Nosnice ľahkých plemien sú na výkyvy chladu citlivejšie ako nosnice stredne ľahších plemien. Pri znáške násadových vajec, z ktorých chceme mať zdravé kurčatá, musíme kŕmnu dávkou obohatiť o vitamíny a minerálne zložky. Vhodným doplnkom môžu byť napr. naklíčené obilné zrná alebo drvené kosti a pod.

Včelári

Povinnosťou včelárov v tomto období je občasná kontrola zimujúceho včelstva. Včely zimujú zoskupené do chumáča. Čím nižšia je vonkajšia teplota, teda aj teplota v úli, tým pevnejšie sa včely zomkýnajú v chumáči. Teda čím menší je povrch chumáča, tým menej teploty sa z neho stráca. Včely takto úcelne hospodária teplom. Keby však včelstvo niečo vyrušilo, zareagovalo by nadmernou spotrebou „paliva“, čiže medu. A tak by sa začala komplikácia. Totiž čím viac medu včely spotrebujú, tým viac nestrávitelných látok sa hromadí v ich výkalovom vaku, ktorý môže pojaaž polovičnú váhu včely. Za normálneho zimovania sa vak nikdy nenaplní, hoci by zima trvala dlhší čas. Keby sa však vak preplnil, začala by včela proti svojmu prirodzenému pudu vykalovať v úli. Ostatné včely by sa potom snažili výkaly pozbierať, čím by sa ich výkalový vak preplnil. Ak tento stav pokračuje, včelstvo ochorie na cervienku.

Preto je dôležité chrániť včelstvá pred vyrušovaním. Vyrúšovať môžu sýkorky, dátel, hydina, myši, hraboše, ktoré vnikli do úlož, ľudia (deti hrajúce sa v blízkosti úložov), stále lomozenie v ich susedstve, napr. rúbanie dreva a pod. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou bylinou je MEDOVKA LEKÁRSKA (lat. *Melissa officinalis L.*). Je to trváca bylina vysoká asi 1/2 m s veľkými, protistojne uloženými listami a drobnými bledomodrými kvetmi v pazuchách listov. Na liečebné účely sa využívajú buď listy alebo vňať, a to na začiatku kvitnutia. Možno ich sušiť na zatielenom mieste alebo umelým teplom do 35°C. Medovka obsahuje triesloviny, silicu, kyselinu kávovú, ursulosú a olejovú, horčiny a aldehydy.

Droga má upokojujúci účinok, preto sa uplatňuje v ženskom lekárstve pri bolestivej menstruácii a na znižovanie predmenstruácej nervozity. Pôsobí posilňujúco na nervovú sústavu, najmä pri prepracovanosti a vyčerpanosti, znižuje vysoký krvný tlak, lieči srdcovú neurózu a tlmí zvýšenú citlivosť pri neurastenii. Povzbudzuje chut' do jedla, odstraňuje vetry, podporuje vylučovanie žľče. Jej zápar možno použiť aj ako kloktadlo i

do osviežujúcich kúpeľov (asoň 20 min.) pri vyčerpanosti.

V ľudovej medicíne sa využíva spolu s prchľavou a mätou piepornou ako pomocný liek pri reumatizme, ako upokojujúci prostriedok pri nervozite a poruchách spánku, vyčerpanosti a na zlepšenie zlej nálady. Jej výluh sa odporúča pri bledosti, hystérii, hypochondrii, srdcové nervozite, zvracaní, kolikových bolestiach a pri pokazenom žalúdku. Používali ho aj proti bolesti zubov, hlavy a ucha, ktoré pramenili z nervozity. Dobre pôsobil ako liehový výtažok v dávke 3-4 kávových lyžíc, z čoho sa užívalo 30-40 kvapiek denne. Túto tinktúru užívali proti reume, pri opuchoch a prechladnutiach, ako masážny prostriedok, na rany a odreniny, pri astme a bolestivom pôrode a pod. Tinktúra sa pripravovala tak, že sa 10 gramov suchých listov 6 dní máčalo v 100 gramoch liehu a po prefiltrovaní sa úbytok liehu doplnil do 100 gramov. Dnes sa odporúča najčastejšie odvar z 1 čajovej lyžice rezaných listov na pohár vody. Po 15 minútach vylúhovania sa precedí a pije 2-3 razy denne. (jš)

AKO KANÁS BALANDIČKA PREKABÁTIL RARÁŠIKA

Nespravodlivosť panovala vo Vlkase. Domy na pravej strane sa pýšili bohatstvom a blahobytom. Honosili sa tu gazdovské stavania i kúria pána osveteného a vychýrený vlkaský mlyn. Na ľavej strane sa skromne chúlili chudobné hofierské domčeky a chalupy nádenníkov-želiarov. Na pravom boku deň čo deň pribúdalo bohatstvo a mánnotratnosť. Na ľavom zase bieda a hlad.

Čím viac jedni bohatli, tým viac druhí chudobneli. Jedným sa darilo, druhým sa zle vodilo. Darmo sa chudobný priblížil k mlynu s prosbou o vrecko otrúb, klepot v mlynci ho zaraz odradil:

*Ako tam, tak i tu,
ako tam, tak i tu...*

Pomyslel si teda, že keď je aj tu tak ako u nás, nebude sa on pred nikým ponízovať.

Ešte aj vo vlkaskom chotári sa ukažovala nerovnosť. Veľmi dobrá úroda bývala v častiach Gazdovské role, Zemanské role a Zemanský vinohrad. Ale Spodné, Prostredné a Zadné polia vždy slabo zarodili.

Tak to vraj bolo od Márie Terézie až po Ferenc Jóšku. Tajomstvo nespravodlivosti nemohol odhaliť ani notár, ani farár. Podarilo sa to až dedinskému kanásovi Balandičkovi. Obecný pastier

svíň vidí a vie aspoň toľko ako nočný vartáš. Sprvoti ho nikto nebral vážne, lebo sa o ňom povrávalo, že mu rozum z hlavy prešiel do hrbu. Dedinčania spozorneli až vo chvíli, keď

si hrbatý kanás začal rapotať veršík o svetskej nespravodlivosti:

*Rarášik, škriatok náš,
nerovno nám dávaš -
jednému nakydáš,
druhému hovno dás...*

Lebo tomuto dobrosrdečnému hrábčikovi sa raz ukázalo tajomstvo bohatstva a chudoby. Jednej búrlivej noci na komíne zemianskej kúrie zazrel sedieť malého človečika s paprikovočervenou tvárou, s veľkými modrými očiskami, v zlatožltom plášti a s vojenským čákonom na hlave. A čo vám vystrájal? Sypal z mešca do komína peniaze. Mávaním plášta sa prehupol k druhému komínu a zopakoval to isté. Prešiel po všetkých strechách pravej strany ulice a potom zmizol v Zongorovej záhrade.

Ale prečo sa neodvážil prejsť na druhú stranu ulice? Kanás si všimol, že má malíčké a k tomu ešte i chromé nohy. Z komína na komín, to sa mu s pomocou plášta darilo. Ale precupkať na chromých nôžkach na druhú stranu širokej ulice, kde dupotali konské kopytá, kde sa preháňali svine, kozy a husi, ponad husté moruše, to si netreťal...

Aby ste vedeli - rarášik je ako zmok. Roznáša peniaze. Ale zmok alebo škriatok je uciepkané kurča, čo sa bárskade preplete, a rarášik je biedne chlapča, čo nevie poriadne chodiť, iba z komína na komín preskakovat.

Vtedy v kanásom hrbe, v ktorom mal skrytý rozum, skrsl spásonosný nápad. Vbehol do Zongorovej záhrady a vraví rarášikovi:

- Drusa, o čo sa stavíš, že som bohatší ako ty? Bárs som aj hrbatý, ale som bohatý, lebo mám dve nohy. Darmo si ty bohatý, keď si chromý. Zjednajme sa. Ja fa budem na chrbe vláčiť a ty budeš spravodlivo rozdeľovať. Vylez mi na hrb!

Tá výzva, to nebola nadávka, ale ponuka. Rarášik si dal povedať. Vyskočil na hrb a už aj bol na ľavej strane hlavnej vlkaskej ulice. Odvtedy spravodlivo rozdeľoval a keď sa pomýlił, kanás ho hned zahamoval a na správnu cestu napravil.

Dosiaľ sa na Vlkase spomína kanás a jeho stratnutie s rarášikom na Balandičkách.

(Z knihy: J. Melicher, J. Trubíni:
Požitavské povesti;
Matica slovenská, Martin 1998)

Bodaj by vás, vy mládenci

Allegretto

([Redakcia, 1880])

p
Bo-daj by vás, vymlá-den-ci, čer - ti vza - li, keď ste vy mňa
na ten ta-nec ne - po - zva - li; ja by bo-la. tan-co - va - la,
p
aj na cimbal nie-čo da - la a vás všet - kyčh po-boz-ka - la.

2. Čo sa mamka tejto noci natrápila,
aby sa vám len nejako zavdačila;
spiekla múky za tri korce
pre vás, chlapci, na koláče,
len aby som tancovala.

3. Už je ameň, uz je koniec, milí chlapci,
ked je už raz, ked je už raz po tom tanec;
ked sa nový tanec strhne,
pamäťajte, chlapci, na mne,
trebars bude po polnoci.

ZIMNÉ RADOVÁNKY

Roztrúsil sa snežík biely,
pokryl vršky, doliny.

- Berte, deti, lyže, sánky,
vybehnite z dediny.

- Hurá! Hor' sa ta na stráne!
Kto si prvý, hned' sa spust'
Už zimné radovánky,
nech sa ti smiech perlí z úst!

ČO JE TO?

**Ked' sa rozdvojíme,
nič my nespravíme,
a ked' sa spojíme,
všetko rozdvojíme.**
(ecinžoN)

**Studená je ani
decembrová pani,
hoci žije cez leto.**
(abaŽ)

**Miesto rúčky
ten pán mlčky
podáva ti klepeto.**
(kaR)

**Čo nerado
naše oko
vidí vo vedierku?**
(ukreID)

**Kto vie priastť
aj podriemáčky?**
(ykčaM)

**Hádajte, deti,
čo povie koník,
ked' na ňom zlé ste?**
(etzelZ)

JOZEF PAVLOVIČ

NOVOROČNÝ VINŠ

Vinšujem vám vinše všetky,
po celý rok bez tabletky,
pekné kvietky do izbietky,
ľubožvočné tóny z klietky.
Lyže - sane - lyže - sane,
nech sú od nich všetky stráne
preradostne popísané.

A už frčia prvé sane.
Šuch! Za nimi lyžiari...
Krikom, smiechom žijú stráne,
aj keď slnko nežiari.
(Z knihy: V. Šimková, J. Domasta: Prvosienska, SNP Bratislava 1981)

VESELO SO ŽIVOTOM

Učiteľ vykladá v škole o zámenách:

- Ja, ty, on! To sú osobné zámená pre jednotlivé osoby. Napríklad otec používa zámeno „ja“ vo vete: „Ja už idem!“ Čo povie matka?

Prihlásí sa Jožko:

- Matka povie: „Ani reči, starý, zostaneš doma...“

* * *

Dozorca hovorí rybárovi:

- Tu môžete chytať len s rybárskym lístkom.

Rybár:

- Dosť skoro mi to hovoríte! Ja sa o to celý deň bezvýsledne pokúšam s červíkom...

* * *

Vnuk prosí dedka:

- Dedko, kúp mi hada!

A dedko vraví:

- Kúpim ti lupu a chod' sa pozerať na dážďovky.

* * *

- Prečo majú gorily veľké nosné dierky?

- Lebo majú veľké prsty.

* * *

- Ocko, kúpil som ti darček k narodeninám!

- Ale pre mňa by bolo najkrajším darčekom, keby si dostał výborné vysvedčenie!

- Neskor, už som kúpil peňaženku.

MAĽUJTE S NAMI

Viete, čo sa skrýva na našom dnešnom obrázku? Dazviete sa to, keď pospájate čísla od 1 do 93. Potom obrázok pekne vymalujte a pošlite na adresu redakcie.

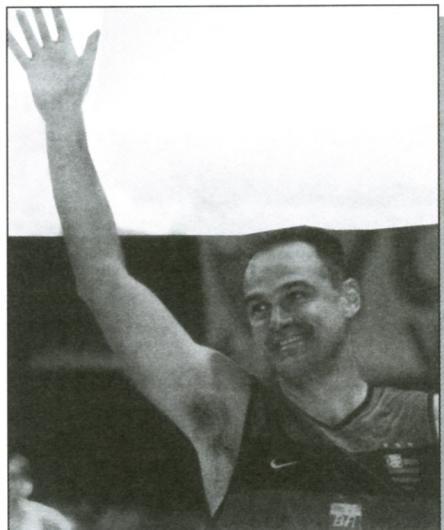
REKORDÉR OSCAR SCHMIDT

Aby hneď bolo jasné, o koho ide, povieme, že prednedávnom zlepšil svetový rekord legendárneho basketbalistu NBA Kareema Abdula Jabbara, ktorý počas svojej kariéry získal až 46 725 bodov. Ako je všeobecne známe, najväčšie basketbalové hviezdy pochádzajú zo Spojených štátov, ale nový rekordér je Brazília a volá sa Oscar SCHMIDT. Má 43 rokov a je ešte stále aktívny športovcom. Koncom novembra jeho rekord predstavoval už 46 874 bodov, ktoré získal v 1526 zápasoch.

Americká tlač so zdržanlivosťou prijala správu o prekonaní spomínaného rekordu. Isté pochybnosti totiž vzbudzujú fakt, že Schmidtov bodový výsledok sa čiastočne opiera o odhady. Totiž nezachovali sa presné údaje z jeho stretnutí v rokoch 1976-83, keď hral v brazílskych mužstvách Palmeiras a Sirio. Za toto obdobie mu zarátali 6384 bodov a to tak, že jeho priemerný bodový zisk z jedného zápasu vynásobili celkovým počtom zohratých zápasov. Pre odhad však, ako tvrdí brazílska tlač, vzali veľmi nízky bodový priemer, takže Schmidtov úspech iste nemožno podvažovať. Ostatne pochybnosti určite zmiznú, keď sa bližšie prizrieme niektorým výsledkom tohto neobvyklého hráča, nazývaného v Brazílii Mao Santa, čiže Svätá ruka, ktorý od začiatku nosí na tričku číslo 14. Pomáhajú mu aj fyzické podmienky. Pri svojej výške 205 cm a hmotnosti 110 kg je veľmi rýchly, perfektne dribluje a znamenite hádže z väčších vzdialenosťí.

Keď v roku 1989 spomínaný K. A. Jabbar završil svoju športovú kariéru, Schmidt

(mladší o 11 rokov) bol hrdinom Olympijských hier v Soule z roku 1988, kde počas stretnutia so Španielskom získal 55 bodov, čo je dodnes najlepším streleckým výsledkom na olympijských hráčach. Patrí mu aj ďalší podobný rekord z majstrovstiev sveta - 52 bodov, ktoré nastriedal v r. 1990 počas zápasu s Austráliou. Neobvyklé je aj to, že Schmidt, ako jeden z troch hráčov na svete, štartoval až na piatich olympijských hráčach a získal na nich najviac - 1093 bodov.

V Spojených štátach, vlasti basketbalu, si Schmidta zvlášť zapamätali najmä z panameckých hier v Indianapolise (v r. 1987), kde

tento hráč priamo v „levovej jame“ doslova pokoril domáce mužstvo. Získal 46 bodov a významne prispel k víťazstvu Brazílie nad USA 120:115, čím prerušil jej impozantnú sériu 34 stretnutí bez prehry. Zlatá medaila Brazílie na týchto hráčach sa dodnes považuje za jeden z najväčších športových úspechov tejto krajiny, nehovoriač samozrejme o úspechoch futbalistov.

Svoj osobný, individuálny bodový rekord prekonal Schmidt ako 39-ročný: 27. novembra 1997 získal počas zápasu Flamenga s Corinthianom São Paulo až 74 bodov. Basketbal hrá už 26 rokov, v tom 20 ako profesionál. Najprv, o čom sme už hovorili, hrával v Brazílii, potom 11 sezón v Taliansku (v kluboch Caserta a Parma), kde bol prvým zahraničným hráčom, ktorý získal vyše 10 000 bodov, odtiaľ prešiel na dva roky do španielskeho klubu Valladolid. V Spojených štátach vystupoval krátko, aj keď sa o tohto absolventa školy v Mackenzie zaujímali také kluby, ako Phoenix Suns, Atlanta Hawks a New Jersey Nets. Vraj bol príliš jednostranný a slabší v obrane. Teraz je opäť v Brazílii, kde hrá za klub Flamengo.

Poznamenajme na záver, že O. Schmidt sa narodil 16. februára 1958 v rodine lekárnika v brazílskom mestečku Marinha. Ako 13-ročný sa dostal do basketbalovej sekcie miestnej školy, kde si ho čoskoro všimli tréneri veľkých klubov. Keď bol nadaný a usilovný, rýchlo zdokonaľoval svoje basketbalové schopnosti. Keď mal sotva 19 rokov, stal sa reprezentantom Brazílie, ktorá vďaka nemu získala viaceré medzinárodné úspechy. Keďže je napriek svojmu veku vo vynikajúcej forme a nadáľ hra, môže svoj bodový rekord dotiahnuť do nebotyčnej výšky, ktorá azda nikto nebude v stave prekonáť.

J. Š.

Hviezdy svetovej estrády

METALLICA

Dnes chceme predstaviť jednu z najpopulárnejších amerických hudobných skupín - Metallicu z Kalifornie. Začínať ako väčšina mladých skupín - hraním v malých kluboch, kaviarňach a dokonca garážoch. V roku 1982 nahrala na magnetofónovú kazetu niekoľko skladieb, ktoré by hľadám prešli bez povšimnutia nebyť toho, že medzi nimi bola aj skladba *Hit The Lights*. Práve vďaka nej si skupinu všimli hudobní producenti. Preto neprekupuje, že už o rok nahrala Metallica prvý album *Kill 'Em All*. Natoľko sa zapáčil mladým poslucháčom, že celý náklad bol vypredaný za niekoľko týždňov a Metallica si čoskoro získala meno kultovej skupiny. Svoje postavenie na hudobnom trhu potvrdila aj druhým albumom *Ride The Lightning* s nahrávkami akejsi zmesi trash metalu a hard rocka. Veľmi úspešné boli aj ich

dve ďalšie platne: *Masters Of Puppets* a ... *And Justice For All*. Dá sa povedať, že čoskoro takmer každý milovník heavymetalovej hudby musel mať nejakú ich platňu a vedel zanotiť každú skladbu. Na ich koncerty prichádzali tisíce, ak nie statisíce nadšených poslucháčov.

Prišiel však rok 1992, keď Metallica vydala piaty album nazvaný jednoducho *Metallica*. Priniesol skupine azda najväčší komerčný úspech, aj keď na druhej strane sa mnôhým ich obdivovateľom nepozdávalo, že na platni bolo akosi priveľa melodických pesničiek, privela balád, privela jemnosti. Obviňovali skupinu, že zradila svoje korene, aj keď nadáľ dúfali, že sa spomäťa a na nasledujúcom albume sa vráti k svojmu davnemu zneniu. Lenže skupina, čiže Hatfield, Ulrich, Hammett a

Newsted, mali na to odlišný názor, čo ostatne potvrdili nahrávkami ďalších platní. Vedľa ani nemali o čo trápiť, keď patrili k najväčším hviezdam hudobného priemyslu, komerčným velikánom (65 mil. predaných albumov). Niektorí kritici a obdivovatelia skupiny majú sice dojem, že skupina štýlisticky blúdi a nevie, kam sa má uberať, lenže to už nie je problém kalifornských hudobníkov... (jš)

SVIATOČNÝ OBRUS S ANJELIKMI

Po čase vám opäť prinášame model - tentoraz väčšieho obrusu - vyšitý kombinovanou technikou richelieu so šitím na stroji. Veľkou prednosťou tohto postupu je hlavne úspora času.

Rozmery: priemer 1 m, priemer výšivky 60 cm.

Materiál: 120 x 120 cm bielej bavlny, bledomodrá mulinka, bledomodrý vyšívací hodváb, kancelársky papier.

Postup práce: Na predkreslenej výšivke najprv obnítkujeme slučkový steh a postupne vyšívame môstiky. Podľa charakteru výšivky môstiky vyšívame slučkovým stehom alebo obtáčaním. Pri tejto výšivke používame okrem slučkového stehu okolo vystrihovaných plôch stonkový steh, preto sme zvolili vyhotovenie môstikov obtáčaním, aby naväzovali na hrúbkou ostatných vyšitých línií. Slučkový steh nahradíme šitím na stroji: pod prácu si podložíme kancelársky papier, v niekoľkých bodoch zašpendlíme okolo motívu a hustým väčším endlom vyšijeme predkreslený slučkový steh. Dbáme, aby sme šitím zachytili všetky natiahnuté môstiky. Z rubovej strany papier opatrne strhneme a ostrými nožničkami vystrihneme plochy. Vlasy a záhyby anjelov vyplníme malými, v rôznych smeroch ukladanými stehmi.

(Podľa magazínu Dorky č. 5/97)

ČO NA OBED?

BRAVČOVÉ ZÁVINKY. 4 veľké bravčové rezne, 4 vajcia uvarené na tvrdo, horčica, 2 lyžice oleja, soľ, 2 lyžice smotany, 1/2 l vody, 1 lyžička vegety.

Rezne добре vyklepeme, osolíme, okoreníme, natrieme horčicou. Na takto prípravené rezne poukladáme vajcia, zatočíme a rezeň pripevníme šparádlom alebo ihlicou. Závinky na horúcom oleji zo všetkých strán prudko opečieme, prilejeme vodu, pridáme vegetu a 1 hodinu dusíme. Keď sú závinky mäkké, do výpeku pridáme smotanu a prípadne podľa chuti šťavu z citróna. Podávame s ryžou, zemiakmi buď len so šalátom alebo zeleninou.

BARANIE KARÉ. 3/4 kg mäsa z baranieho stehna, 1/2 l mlieka, 2 lyžice oleja, 2-3 cibule, soľ, čierne korenia, 2 lyžičky kari korenia, 4 poháre mäsového vývaru (alebo 2 rozpustené vo vode kocky vývaru), 2 poháre ryže, 3 jablká, 10 ošúpaných mandľí.

Mäso umyjeme, pokrájame na veľké kocky, zalejeme surovým mliekom a necháme hodinu stáť. Potom mäso dobре umyjeme, osúšíme a na horúcom oleji prudko opečieme. Napokon pridáme pokrájanú cibuľu, soľ, koreniny a vývar. Prikrýte mäso dusíme aspoň 40 minút. Ryžu umyjeme a necháme na site odkvapkať. Jablká ošúpeme a rozštvrťme. Ryžu a jablká pridáme k mäsu (v prípade potreby prilejeme pohár vody), všetko zamiešame a 20-30 minút dusíme. Mandle poskáme a upražíme na troške masti alebo oleja. Hotové jedlo preložíme na teplú misu, posypeme mandľami a ozdobíme kučeravým petržlenom. Podávame so šalátom.

PRAŽSKÁ POLIEVKA. 1,5 l vody, 200 g zemiakov, 150 g koreňovej zeleniny, 60 g krúp, 60 g suchého hrachu, 50 g hladkej múky, 30 g tuku, 10 g sušených húb, majorán, soľ.

Hrach a krúpy deň vopred namočíme a každé zvlášť uvaríme. Koreňovú zeleninu nakrájame na rezančeky a dáme vařiť do slanej vody spolu so sušenými hubami, ktoré sme predtým namočili. Keď

sú zelenina a huby mäkké, pridáme zemiaky pokrájané na kocky. Polievku zahustíme stredne tmavou zápražkou a dobre povaríme. Do hotovej polievky pridáme hrach a krúpy, podľa chuti ju osolíme, okoreníme majoránom a roztretým cesnakom.

ŠALÁTY

ZELEROVÝ ŠALÁT. 2 zelery, 0,1 l vína, 0,1 l vody, šťava z 1/2 citróna, 3 lyžice oleja, 1 roztlačený strúčik cesnaku, 1 lyžička soli, štipka čierneho korenia, 5 ks koriandra, 5 malých šarlotiek alebo cibúľ.

Zeler umyjeme, ošúpeme a nastrúhamo na rezance. V náleve ho uvaríme, potom pridáme víno, šťavu z 1/2 citróna, roztlačený cesnak, posekané cibule budť šarlotky, olej, koriandre a necháme vychladnúť.

MÚČNIKY

MEDOVÉ LIESKOVCOVÉ ROŽKY. 200 g medu, 400 g hladkej múky, 1 vanilkový cukor, 120 g masla, 1/2 prášku do pečiva, mlieko (podľa potreby), 1 vajce, 100 g lieskových orieškov, 50 g kryštálového cukru, malinová marmeláda.

V nádobe vymiešame med, maslo, žltok a vanilkový cukor. Múku preosejeme na dosku, pridáme prášok do pečiva, celý obsah v nádobe s vymiešanou hmotou a s mliekom vypracujeme na stredne husté cesto. Cesto premelieme na ozdobnú formičku na mlynčeku na mäso a formujeme menšie rožteky. Lieskové oriešky oprážime, posekáme na jemné kúsky a zmiešame s cukrom. Rožteky natreté bielkom a posypané orieškami kladíme redšie od seba na slabo vymostený plech a pečieme v mierne vyhriatej rúre. Studené rožteky môžeme po dva spájať malinovou marmeládou.

MLADÝM GAZDINÁM

- Staršie maslo osviežíme, keď ho dobré premyjeme v slanej studenej vode.

- Aby želatína nestratila rôsolovitosť, nesmieme ju variť, ale iba rozpustiť v teplej vode.

- Drobivé syry je najlepšie krájať tenkým čistým drôtom alebo cvernom.

- Mäso musí byť odležané, lebo ináč by sa nedalo upraviť na mäkkoo. (jš)

ZAPALENIE PŁUC
U ŚWIŃ

Zapalenie płuc najčastejšie spotykane jest u prosiat i noworodków narażonych na przeciągi, trzymanych w pomieszczeniach wilgotnych, mających cementowe podłogi. Swinie dorosłe rzadko chorują na zapalenie płuc, gdyż są już odporne na zimno. Inną dość często spotykaną przyczyną zapalenia płuc u świń jest nieumiejętnie zadawanie płynnych leków. W wielu wypadkach hodowcy ulegają namowom sąsiadów i dają na przecyzszczanie roztwór soli glauberskiej, olej, napary i inne lekarstwa, wlewając je do jamy ustnej. Wskutek takiego zadawania leków świnia zachłystuje się i płyn zamiast przez przełyk do żołądka, dostaje się przez tchawicę do płuc powodując zapalenie. Takie zapalenie płuc nazywamy zapaleniem zachłystowym - często kończy się ono śmiercią zwierzęcia.

Objawami zapalenia płuc są: duszność, kaszel oraz podwyższona temperatura ciała. Chorze świnie powinny jak najwięcej przebywać na świeżym powietrzu. W zimie umieszcza się je w ciepłym, przewiewnym chlewie z dużą ilością ściółki. Leczenie należy powierzyć lekarzowi. Oprócz zabiegów leczniczych duże znaczenie ma odpowiednie żywienie. Karma powinna być lekko strawna i pożywna. Dla świń młodych najbardziej wskazana jest gotowana kasza jęczmienna. Zapobieganie chorobie polega na stworzeniu świniom odpowiednich warunków utrzymania. Przede wszystkim chlewy powinny mieć dobrą wentylację, należy też oficjalnie słać suchą ściółką. W ciepłej porze roku świnie powinny przebywać większą część dnia na powietrzu. Na jesieni zaś i zimą trzebachlew zabezpieczyć, aby nie było w nim przeciągów.

ROBACZYCA PŁUC
U OWIEC

Przyczyną choroby są długie, cienkie robaki, dostające się do płuc. Zatykają one oskrzela, t.j. przewody doprowadzające powietrze do płuc. W ten sposób części płuc, których oskrzela są zatkane robakami, po-

zbawione są dopływu powietrza i przestają pracować. Na robaczycę płuc najczęściej chorują młode owce. Chorze owce kaszcząc wykrztuszają z oskrzeli pasożyty lub niewidoczne gołym okiem jaja pasożytów, które zanieczyszczają otoczenie. Przy kaszlu mogą dostać się też do gardła i zostają połkniete. Wówczas w żołądku takiej owcy rozwijają się z jaja dojrzałe robaki, które przechodzą przez przewód pokarmowy i z kałem wydalane są na zewnątrz. Jeśli inne owce zjadą paszę lub wypiąją wodę, w której są jaja pasożytów, to i w ich organizmie rozmnaża się robak, który wędruje do płuc i tam wywołuje chorobę.

Pierwszym objawem choroby jest posmutnienie zwierzęcia i kaszel, z początku słaby, który z czasem jest silniejszy i częstszy. Zwierzę w czasie kaszlu postępuje, z nosa wycieka mu śluz, który czasem zawiera krew. Wyciek powoduje świdzenie nosa i dlatego chore zwierzęta trą nosem o ziemię lub o otaczające przedmioty. Oddychanie jest coraz bardziej utrudnione. Jeżeli choroba trwa dłużej, to zwierzęta dużo leżą, chudną, pojawiają się u nich obrzęki na dolnej części szyi, na powiekach, na brzuchu i w dolnej części klatki piersiowej. Zwierzęta źle odżywiane, zwłaszczka małe, gorzej przechodzą chorobę, która wtedy przeważnie kończy się śmiercią. Po zauważeniu pierwszych objawów choroby należy wezwać lekarza, ponieważ leczenie jest trudne i skomplikowane. W zapobieganiu chorobie trzeba unikać wypasania zwierząt na pastwiskach i łąkach, na których pasły się zwierzęta zarobaczone. Trzeba też wypasać pastwiska kwaterami - co 5 dni przepędzić owce na nową kwaterę.

LISZAJ STZYGĄCY KONI

Jest to pasożytnicza choroba skóry, którą powoduje grzybek. Zakażenie następuje przy zetknięciu się koni zdrowych z chorymi lub przez zanieczyszczoną grzybkiem paszę, ściółkę czy przedmioty służące do pielęgnowania koni. Grzybek niszczy sierść, która staje się krucha i łamie się. Powstają w ten sposób małe lub większe łysinki z wystrzyżoną jakby w tych miejscach siercią. Skóra łysinek pokrywa się strupem. Liszaj strzygący najczęściej występuje na grzbiecie, łokciach i głowie zwierzęcia. Konia podejrzanego o liszaj strzygący należy zaprowadzić do leczniicy. Zasady zapobiegania liszajowi są takie same jak przy świerzbie. (jš)

PRAWNIK

EMERYTURA DLA ROLNIKA

Aby rolnik mógł przejść na emeryturę, powinien spełnić warunki dotyczące nie tylko wieku, ale i długości okresu, w którym podlegał ubezpieczeniu. A więc o emeryturę mogą ubiegać się osoby, które ukończyły 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni) i podlegały ubezpieczeniu przez co najmniej 100 kwartałów. Mogą to także czynić osoby, które mają 55 lat (kobiety) lub 60 lat (mężczyźni), podlegały ubezpieczeniu przez 120 kwartałów i zaprzestały prowadzenia działalności rolniczej.

Keśli rolnik zostanie wywłaszczyony bądź sprzedana grunt na cel uzasadniający wywłaszczenie, to do uzyskania emerytury wystarczy fakt, że podlegał ubezpieczeniu przez 50 kwartałów. Do okresu ubezpieczenia zalicza się okresy podlegania ubezpieczeniu rolników indywidualnych w latach 1983-1990, prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim po ukończeniu 16 roku życia przed 1983 rokiem, ale też czas pobierania renty inwalidzkiej (nie dłużej niż 2 lata) oraz inne okresy, od których zależy prawo do emerytury. (Art. 19, 20 ustawy z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społ. rolników. Dz.U. nr. 106 z 1998 r. poz. 668)

JAKI WZIAĆ KREDYT?

Czasami jesteśmy zmuszeni zaciągnąć kredyt. Banki zaś najczęściej proponują: raty malejące, raty równe albo raty indeksowane. Dlatego zanim wybierzemy formę spłaty kredytu według jednego z tych systemów, należy się zastanowić, czy nasza zdolność kredytowa wystarczy, aby zwrócić bankowi pożyczone pieniądze. W dodatku od wyboru tego systemu zależy, jakie dodatkowe koszty poniesiemy przy tych spłatach.

Forma spłat w ratach malejących polega na tym, że na początku płacimy większe kwoty niż później. Każda rata składa się ze stałej części kapitału oraz z odsetek. Odsetki naliczane są od faktycznego stanu zadłużenia. Przy płaceniu kolejnych rat kwota odsetek zmniejsza się. Koszt takiego kredytu jest niższy niż w pozostałych przypadkach.

W tzw. ratach równych stale płacimy taką samą kwotę, ale na początku głównie płacimy odsetki. Część kapitałowa ma wtedy mniejszy udział w racie. Dopiero po pewnym czasie proporcje te zmieniają się - część kapitałowa rośnie, zaś odsetki zmniejszają się.

Najwyższe koszty kredytu poniesiemy, gdy zdecydujemy się na spłacanie zadłużenia w ratach indeksowanych. W tej formie spłaty raty są ustalane na początku według specjalnego indeksu. Jeżeli rata nie pokrywa w całości odsetek, to są one dopisywane do kapitału. Jednakże przy tej formie spłaty można otrzymać od banku najwyższą kwotę kredytu.

WCZEŚNIEJSZA EMERYTURA KOBIET

Najpierw powiedzmy, że chcąc przejść na emeryturę w normalnym trybie, kobieta musi spełnić dwa warunki: mieć ukończone 60 lat oraz 20-letni staż pracy. Kiedy nie ukończyła 60 lat, powinna spełniac inne warunki. Zależą one od tego, ile obecnie ma lat. Jeżeli urodziła się przed 01.01.1949 r., to aby przejść na wcześniejszą emeryturę, musi ukończyć 55 lat i mieć 30 lat pracy. Zaś gdy lekarz uzna ją za całkowicie niezdolną do pracy - 20-letni staż pracy. Jeżeli kobieta urodziła się między 01.01.1949 r. a 31.12.1969 r., to powinna spełnić jeszcze dwa dodatkowe warunki: 20-letni lub 30-letni staż pracy musi osiągnąć przed 31.12.2006 r. i nie może przystąpić do otwartego funduszu emerytalnego. Dodatkowe uprawnienia mają osoby zatrudnione w szczególnych warunkach lub też w szczególnym charakterze. Istnieje już forma emerytury pomołostowej, która zastąpi w przyszłości wcześniejszą emeryturę. Obecnie opracowywane są przepisy szczegółowe regulujące tę sprawę.

WARTO WIEDZIEĆ

- Jeżeli sporządziliśmy testament, to w każdej chwili można go zmienić. Wystarczy sporządzić nowy i odwołać poprzedni.

- Kontroler biletów np. w autobusie nie ma prawa legitymować pasażera, gdy chce ustalić jego tożsamość. (Uchwała Rady miasta z 27.02.2001 r., dot. kontrolerów w W-wie)

HVIEZDY O NÁS**VODNÁR (21.1.-18.2.)**

Celý zápal a energiu venuj práci a príprave plánov do budúcnosti. Prinesie ti to nielen uspokojenie, ale aj hmatateľné úspechy. Nájdi si čas na väzny rozhovor s partnerom, aby si sa zbavil pochybností. Krátka cesta bude užitočná a príjemná.

RYBY (19.2.-20.3.)

Zamysli sa nad tým, prečo ďa opustili priatelia a kolegovia. Nie je to vina tvojej tvrdohlavosti a neschopnosti chápať iných? Si príliš zahľadený na seba a neváži si mienku iných. Pomôže ti len nezaujatý, objektívny pohľad na seba samého.

BERAN (21.3.-20.4.)

Dobré obdobie, plné osobných a pracovných úspechov. Nadriadení si všimnú tvoju pracovitosť a iniciatívnosť. Finančná situácia sa ti zlepší a spoločenský život rozkvitne. Rob však všetko s mierou, aby ti po dobrov mesiaci neostala len nechut.

BÝK (21.4.-20.5.)

Doterajšie prekážky rýchlo zmiznú. Máš príležitosť prípraviť pole pre svoje plány do budúcnosti. Rob to však opatrne a rozvážne. V osobnom živote ďa čaká niekoľko malých prehánok. Len na tebe závisí, ako sa všetko skončí.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Pripáv sa psychicky na úlohy, ktoré ďa čakajú. Nebudú príliš ťažké, ale musíš si zvyknúť na nový spôsob práce. S troškou snahy a dobrej vôle však prekonáš neistotu a so všetkým si poradíš. Srdečné ovzdušie doma ti môže zdolať ťažšie obdobie.

REAK (22.6.-22.7.)

Priatelia a celé okolie, na ktorých sa spoliehaš, ti nebudú chcieť pomôcť. Ked sa energicky pustíš do práce, sám prekonáš prekážky. Energia a vytrvalosť mnoho zmôžu. Vyhýbaj sa lúbotným dobrodružstvám, nebudeš mať na ne ani čas, ani peniaze.

LEV (23.7.-23.8.)

Si dieťaťom šťastia a práve teraz sa to výrazne prejaví. Úspešne vybavíš rad úradných záležitostí, na ktorých závisí tvoj profesionálny a finančný prospech. Ani drobné nedorozumenia v rodine ti nepokazia náladu, všetci na ne rýchlo zabudnú.

PANNA (24.8.-23.9.)

Zbytočné hádky a spory na pracovisku ti pokazia náladu. Aj keby si chcel, nemôžeš pomôcť. Radšej zachovaj pokoj a rozvahu a nepleť sa do cudzích konfliktov. Len tak prečkáš búrku, dalej sa bude všetko vyvíjať podľa tvojich plánov a neoslabíš ani svoju autoritu.

VÉHY (24.9.-23.10.)

Zmeny na pracovisku ďa trochu znepokoja, ale nemáš sa čo obávať o svoju budúcnosť. Ked sa na to pozrieš s odstupom zistíš, že to nie je také strašné, ako sa to zdalo. Niekoľko blízkych ti má za zlé nedostatočnú pozornosť a srdečnosť. Pozor, môže to viesť ku konfliktom!

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Priaznivé ovzdušie medzi nadriadenými a spolupracovníkmi ti pomôže k úspechu. Podarí sa ti uskutočniť dávne plány. Aj priatelia ďa podporia. Radosť ti prinesie aj dobré ovzdušie v rodine a úspechy tvojich detí. Skutočne máš sa čím pochváliť.

STRELEC (23.11.-21.12.)

V prvej polovici mesiaca sa nevyhneš istým problémom. Potom však mraky nad tvojou hlavou zmiznú. Bolo by dobre nájsť si trochu času na krátky odpočinok, tým viac, že nervy nemáš celkom v poriadku a čaká ďa ešte veľa práce.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Venuj viac pozornosti svojmu zdraviu a neber na ľahkú váhu ani najmenšie ťažkosti. Teda neodkladaj návštavu u lekára, lebo liečenie sa môže pretiahnuť. V osobnom živote sa snaž o väčšiu srdečnosť a pochopenie, aj keď to pri tvojej uzavretej povahе nebude ľahké. (jš)

NÁŠ TEST**Patriš medzi šťastných ľudí?**

1. Ked sa zamyslíš nad svojím životom, myslíš si, že:

a/ Všetko je skôr zlé ako dobré - 0; b/ Skôr dobré ako zlé - 1; c/ Všetko je výborné - 2.

2. Ked večer rozmyšlaš o prežitom dni, abyčajne:

a/ Si nespokojný(á) so sebou - 0; b/ Myslís, že deň mohol byť aj lepší - 1; c/ Si spokojný - 2.

3. Ked sa pozeráš do zrkadla:

a/ Sám(a) sebe sa nepáciš - 0; b/ Povieš si, je to dobre - 1; b/ Povieš - vyzerám výborne - 2.

4. Ak niekoľko získas veľkú výhru, pomyslíš si:

a/ Mne sa to nikdy nestane - 0; b/ Prečo som to nebol ja - 1; c/ Aj ja raz vyhral - 2.

5. Ked sa dozvieš o nehode, povieš si:

a/ Raz to môžem byť aj ja - 0; b/ Naštastie mňa tam nebolo - 1; c/ Neverím tomu - 2.

6. Ked sa ráno zobudiš, najčastejšie:

a/ Na nič nemyslís - 0; b/ Premýšlaš, čo budeš robiť - 1; c/ Tešíš sa na nové prekvapenia - 2.

7. O svojich kamarátoch si myslíš:

a/ Necítia so mnou, ako by mali - 0; b/ Aj s chybami sú znesiteľni - 1; c/ Sú pozoruhodní - 2.

8. Ked sa porovnáš s ostatnými, vravíš si:

a/ Podcenujú ma - 0; b/ Nie som horší ako iní - 1; c/ Som rodený vodca a iní ma uznávajú - 2.

9. Ked priberieš viac kilogramov:

a/ Prepadneš panike - 0; b/ Nič si z toho nerobiš - 1; c/ Pre istotu začneš s diétou - 2.

10. Ked ta niekoľko utláča:

a/ Preklínas svoj osud - 0; b/ Nič si z toho nerobiš - 1; c/ Brániš sa - 2.

HODNOTENIE

17-20 bodov: Patriš medzi šťastných ľudí, dokonca až takých, že sa tomu dá len ťažko uveriť. Máš radosť zo života, nepríjemnosti si nevšímaš. Svojím optimizmom kladne pôsobíš na ostatných. Nie si k nim až príliš povrchý(á)? Asi mal(a) by si byť k ľuďom menej dôverčivý(á).

13-16 bodov: Si šťastný človek, v tvojom živote prevláda radosť. Máš dobrú povahu, chladnú hlavu a triezvo uvažuješ. K nepríjemnostiam sa staviaš rozumne a tvoje okolie ďa má rado.

8-12 bodov: Šťastie a neštastie sú u teba vyvážené. Ak však chceš, aby šťastie prevládalo, necuvaj pred problémami. Práve naočak, pokojne a s nadhľadom ich rieš. Oprí sa o priateľov a ani ty ich nenechávaj v štichu.

0-7 bodov: Na všetko sa pozeráš cez čierne okuliare. Si rodený pesimista a myslíš si, že tebe sa nikdy nič nemôže podarí. Preto viac času trávia medzi veselými a optimistickými ľuďmi a nájdi si zaujímavého koníčka, ktorý ti dopomôže k dobrej nálade. (jš)

MENO VEŠTÍ

MILOŠ - dobré, jasné, teplé a úprimné meno. Človek s týmto menom máva najčastejšie svetlohnedé alebo tmavohnedé kučeravé vlasys. Býva budto pomerne nízky a zavalitý alebo dosť vysoký a štíhly. V obidvoch prípadoch sa však vyznačuje značnou telesnou silou. Oči má šedé, tmavohnedé alebo dokonca čierne. Je veľmi svižný, vrtký a máva rád spoločnosť. Mnohí ho však považujú za výtržníka.

V základnej škole sa Miloš učí len priemerne, ale keďže má technické nadanie, končí často priemyslovku alebo dokonca vysokú technickú školu. Je preffkaný a dokáže uplatňovať svoje záujmy. Obyčajne pochádza z chudobnej, mnohodetnej rodiny, preto má od najmladších rokov dosť ťažký život. Často sa dostáva do ťažkých a zložitých situácií,

z ktorých len s najväčším úsilím nachádza východisko. Žení sa najčastejšie z lásky, ale manželstvo nie je šťastné. Žena ho klame, preto často len kvôli detom žijú v spoločnej domácnosti. Keď však Miloš nemá deti, najčastejšie sa rozvádzia.

V zamestnaní sa Miloš prezentuje ako dosť pomalý a nezaujímavý pracovník. Máva rás hazardné hry a nevyhýba sa ani alkoholu. Býva dobrým vodičom, mechanikom, inštalatérom, prípadne aj rolníkom. Jeho matka, inac veľmi temperamentná žena, syna často zanedbáva. Aj otec, ktorý veľa pracuje, tak tiež nemá pre syna príliš veľa času, preto sa chlapec rýchlo odcudzuje. Po rozvode za Miloš žení po druhý raz, obyčajne so staršou a energickou ženou, ktorá ho obklopuje veľkou starostlivosťou. Druhé manželstvo je už trvalejšie. Najšťastnejšie obdobie v jeho živote je od 40 do 50 rokov. Niekoľko máva problémy s očami, ba trpí aj na neurózy. Dožíva sa však pomerne vysokého veku. (jš)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda keď sa vám snívali:

Vši, na iných vidieť - stretnieš sa s povznesením; sám ich mať - nepríjemnosti sa zmenia na dobro; veľké vidieť - bohatstvo, zisk.

Výhľad, veľmi pekný - šťastie a spokojnosť; obmedzený - pred tebou mnoho prekážok.

Výpredaj - utrpíš stratu.

Vypriahat' čierne kone - osoba, ktorú nenávidíš, uzavrie sňatok; iné zvieratá - odhalíš podvod vo svojom najbližšom okolí; biele kone - pred tebou mnoho dobrých známostí; hnedé kone - niekto t'a urazí.

Vyrážky, mať ich na sebe - daj si pozor na zdravie; na iných vidieť - starosti, trápenia, nepríjemnosti.

Vysvedčenie dostať - čoskoro počuješ očakávanú pravdu; rozdávať - získaš nového priateľa.

Zabíjať - onedlho svadba v rodine.

Zablúdiť - ocitneš sa pred veľkým nebezpečenstvom.

Zajakávať sa - čaká t'a veľká zodpovednosť.

Zatmenie slnka - prechodné utrpenie; mesiaca - nevera.

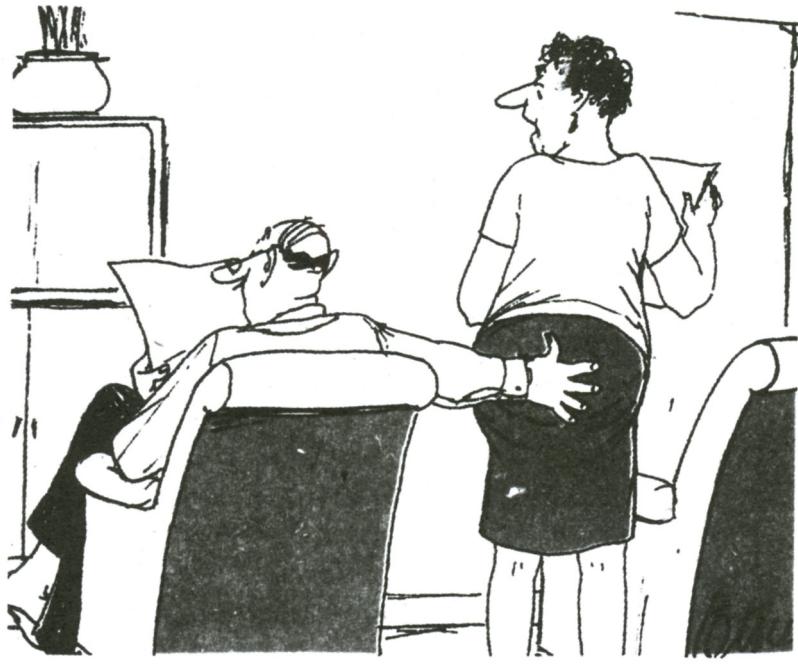
Závet robiť - dožiješ sa vysokého veku; byť pri nám svedkom - radosť.

Závoj nosiť - nechaj si svoju mienku pre seba; niekoho iného v nám vidieť - chráni sa pred alkoholom.

Závistníka mať - si ušľachtilý.

Zbrojnica - neočakávané, ale veľmi milé stretnutie.

Zelená farba - pred tebou veľmi slúbená budúcnosť. (jš)

- No toto! Myslíš si, že si v robote?!

Vázeň sa sptyhuje spolužáňa:

- Prečo sedíš?
  - Predsa nebudem sedem rokov stáť!
- * * *

- Už neviem, čo robiť, - sťažuje sa rybár priateľovi. - Tri razy za sebou som sa vrátil z rybačky a našiel som v spálni pod postelou manželkino milenca.

- Takže viac asi na ryby nepôjdeš...
- Ešte to! Radšej odpílim nohy na posteli.

* * *

- Predstav si, že nám v noci vykradli sklad!
- A čo strážnik?
- Toho nám tam nechalí.

* * *

Matka kričí na dcéru zvýšeným hlasom:

- Si neporiadna, arogantná a drzá!
  - Nekrič tak, chceš, aby sa všetci susedia dozvedeli, ako zle si ma vychovala?!
- * * *

- Čo tu robíš?
  - Chytám ryby.
  - A už si nejakú chytil?
  - Nie.
  - Tak ako vieš, že chytáš ryby?
- * * *

Spisovateľ sa pýta kolegu:

- Ako si dopadol so svojou novou novelou?
- Tak dlho mi ju skracovali, až ju uverejnili ako aforizmus.

ZAUJÍMAVOSTI

NAJBOHATŠÍ ČLOVEK SVETA HERCOM. Zdá sa, že na to, aby sa niekto stal hercom, nie je v súčasnosti potrebný talent, ale veľké peniaze. Presvedčil o tom počítačový magnát a najbohatší človek sveta Bill Gates (na snímke), ktorý vystúpil v jubilejnej,

200. časti populárneho amerického televízneho seriálu *Frazier*. Za úlohu v seriáli, ktorý sa nakrúca v jeho rodnom meste Seattle, musel súčasne zaplatiť niekoľko miliónov dolárov, ale opлатilo sa. Nielenže zahral sám seba, ale súčasne zareklamoval aj svoj najnovší operačný systém Microsoft, určený do osobných počítačov.

KROK OD SMRTI. Známa americá herečka a bývalá manželka herca Sylvesteria Stallone Brigitte Nielsenová, unikla nedávno smrti iba vďaka dodatočnému vystúpeniu v talianskej televízii. Hviezda, ktorá sa po televíznom programe chcela vybrať z Milána k svojej matke do Kodane, si už dokonca objednala v spoločnosti SAS letecký lístok. Neskôr sa však ukázalo, že sa ešte musí zúčastniť na dokrútení niekoľkých scén. Svoju objed-návku teda odvolala a mala neuveriteľné šťastie. Mala totiž letieť lietadlom, ktoré krátko po štarte havarovalo. Letecká katastrofa sa skončila smrťou všetkých 110 pasažierov.

LÁSKA č. 173. Večne zaľúbený, aj keď stále slobodný princ Albert z Monaka (na snímke) nedávno predstavil svoju novú lásku. Je ňou pôvabná, 23-ročná blondýnka Alicija Warichová, reprezentantka USA v skoku o tyči (jej najlepší výkon je 4,50 m). Alicija býva v meste Santa Monica v Kalifornii, kde jej rodičia sú majiteľmi naftových polí. Od nedávna sa o nej hovorí ako o snúbenici princa č. 173.

ZAMILOVANÝ HABERA? Dovtedy sa chodí s džbánom po vodu, kým sa nerozbije, hovorí jedno slovenské príslovie. Zdá sa, že platí aj v živote populárneho slovenského speváka Paľa Habera. Napriek tomu, že takmer pätnásť rokov bol šťastne ženatý, nič mu nebránilo, aby sa sem-tam neobzrel za krásnou mladou ženou a prípadne s ňou neprežil aj krátky milosný románik. Užíval si dovtedy, kým jeho manželka nepovedala „dost!“ a Haberovi sa potom dohodli na rozvode. Paľo však dlho sám nezostal. Manželku Nadu vystriedala nová láska, modelka pochádzajúca z Čiech, tridsaťročná Daniela Peštová, ktorá patrí v USA k najlepšie plateným tváram.

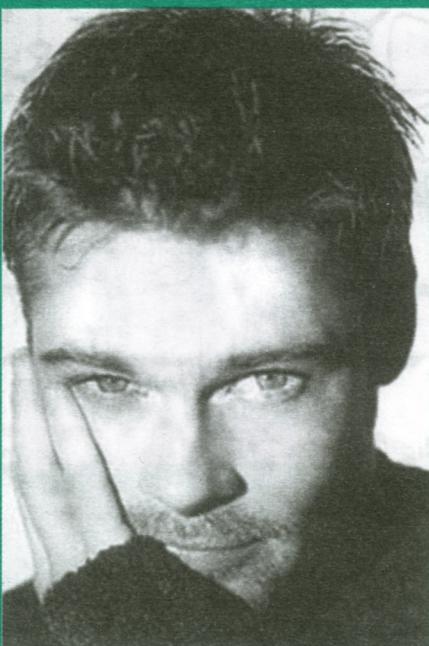
SOLIDARITA ZÁCHRANÁROK.

Bývalú záchrankynu z populárneho amerického seriálu *Pobrežná hliadka*, herečku Yasmine Bleeth (na snímke), nedávno zadržali v Kalifornii za vlastnenie a užívanie drog. Keďže jej okrem rozsudku hrozí aj pobyt vo väzenskom terapeutickom oddelení, jej priateľky zo seriálu - Pamela Ander-

sonová a Carmen Electra, sa rozhodli pomôcť svojej kolegyni. Narýchlo vydali farebný kalendár na rok 2002, z ktorého zisk bude venovaný na pomoc Yasmine. Už teraz je viac ako isté, že ich „odvážne“ fotky zaujmú mnohých, takže potrebné peniaze budú rýchlo pozbierané.

ZVÍŤAZIŤ NAD CHOROBOU. Známy americký herc Michael J. Fox súčasne vie o tom, že vážne chorý - trpí totiž na Parkinsonovu chorobu, ale nevzdáva sa. Hoci už ani sám neverí, že lekári nájdú liek na jeho chorobu, verí v uzdravujúcu silu aktívnej práce. Nedávno sa dokonca vrátil do seriálu *Spin City*, v ktorom stvára jednu z hlavných úloh. - *Pokiaľ sa môžem pohybovať, budem robiť to, čo ma drží pri živote. Nadalej chcem byť hercom. Bez herectva vidím svoj život v čiernych farbách*, - vyznal prednedávnom.

MÓDA A LA BRAD PITT. Vyzerá ako populárny americký herc Brad Pitt (na snímke), ktorého časopis *People* označil za „najsexi“ muža storočia, už nebude také ľažké. Herec, spolu so svojím návrhárom Toddom Shemaryom, totiž

predstavil vlastnú módnú kolekciu, čím potvrdil najnovší súčasný trend, že hviezdy robia módu. Prvé modely svojej módejnej linie „J. Lo by Jennifer Lopez“ už predstavila aj herečka a speváčka Jenifer Lopezová a vlastnú kolekciu džínsov uvedie čoskoro na trh mladá hviezda populárnej hudby Britney Spearsová. Snáď najväčší úspech v oblasti módy dosiahol škandalózny raper Puff Daddy, ktorému jeho módná značka *Sean John* priniesla okrem väčšieho zárobku aj označenie „nový Versace.“

ZMIZNÚ KARIJSKÉ OSTROVY? Doktor Simon Day je presvedčený, že jedno z úbočí sopky Cumre Vieja na kanárskom ostrove Las Palmas je vysoko nestabilné a môže sa zrútiť do oceánu. V takom prípade by sa do mora zosypalo asi 500 miliárd ton skál, čím by vznikla morská vlna vysoká až 650 metrov! Rýchlosťou až 720 km/h by sa rozbehla cez Atlantik a po nej by v odstupe 30 až 40 kilometrov nasledovali ďalšie vlny, ktoré by zničili všetko, čo by im stálo v ceste až 20 kilometrov do vnútrozemia. Niečo podobné sa odohralo v roku 1958 v aljašskom zálive a tu vlna dosiahla výšku pol kilometra! (Ľudové noviny, č. 26/2001)

(pk)

ZD SEMINÁRA UČITEĽOV SLOVENČINY VO VARŠAVE

Repiská-Grocholov Potok v zimnom rúchu. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, Slowacy w Polsce cz.VI,(rocznik), Kraków 1999	10,00 zł
Almanach, Slowacy w Polsce cz.III, (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, Slowacy w Powstaniu Warszawskim, Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobiański, Czesi w Polsce, Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, Dzieje i współczesność Jurgowa, Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, Štúdie z dejín stredovekého Spiša, Kraków 1998	11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, Klucz Świata – wybór poezji, Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, Deti Prometeusa, Kraków 1999	20,00 zł
Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta, Kraków 2001,	
II polsko-słowackie spotkania poetów	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788

e-mail: zg@tsp.org.pl

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100